

FARKAS ANTAL

A CSANÁDI
PARASZTBÁRÓ





110

A CSANÁDI PARASZTBÁRÓ

IRTA:

FARKAS ANTAL

BERKESEI NAGY LÁSZLÓ
HERCEGFALVASI UDVARIES
VÁRMEGYEI GYÖGYSZERTÁRA
A „FEKETE SAS”-HOZ
ESZTERGOM



BUDAPEST, 1907

A MAGYAR KERESKEDELMI KÖZLÖNY HIRLAP- ÉS
KÖNYVKIADÓ-VÁLLALAT KIADÁSA

I.

A bűntanya.

Gyakorlatos, hideg éjszaka volt. A szél keményen fűtölt s a vásárhelyi országut-félen eső Csali-csárda rozszant tetejével birkózott. Mintha földre akarta volna dobni, neki-neki vételkedett, hogy a kötéseiről ropogtak s a nád-fedélből fel-felkapott egy darabot. Vitte-vitte és ott szórta el valahol a makói határban.

November volt az idő. Metsző, hideg eső verdeste a csárda hólyag-papírral befoldozott ablakait. Korda Péter, a csárdás, éppen arra készült, hogy elfújja a rozoga asztalon pislákoló mécesest, mikor a kutyája kirohant a pitvarból és erősen ugatott valakit.

— Ugyan kit hoz a forgószél ebben az Istenverte időben? — tépelődött a csárdás.

A töprenkedésének csakhamar vége szakadt. Az ajtó kinyílt és belépett rajta a Tisza — Maros szögének egyik leghirhedettebb betyárja, Dobos Gergő.

Harmincz-negyven év közötti, csontos, szikár ember volt. A homlokán keresztül a bal szeme felett egy vörös sebhely húzódott végig, ami szigorú tekintetű arcának mord kifejezést adott.

— Adjon az Isten jó estét — mondja neki a csárdás.

— Neked is; jobbat, mint nekem van — feleli szomorúan a betyár és ázott czifra-szűrét ledobja a sutba.

Rojtos alju, fekete csikós-gatya van rajta. Ránczos száru csizmáján sarkantyú peng. Az

öve mellől három-négy rezes nyelű pisztolynak a csőve kandikál ki.

— Melegits bort, Pétör, mert fádom, — szólt a betyár, — pedig az imént nagyon melegöm volt.

— Mi bajod volt? — kérdi a csárdás.

— A makói révnél majd mögnyomtak a pandurok. Ha a szél vissza nem veri a kompot, aligha be nem kerülök a mögyeház udvarára.

— Hm... erre csakugyan ihat sz egyet.

— Nem tudom, nem jönnek-e utánam? A lovamnak adj abrakot elébb, aztán majd előszök magam is. Hirt ad-e a kutyád, ha valami gyanus ember közelög?

— Jobban vigyáz rátok a Bundás, mint valamennyi szent.

A csárdás kiment. Dobos Gergő maga maradt.

Az alföldi betyárélet nem a legutolsó mesterség volt akkoriban. Ráday keze még nem nyult bele a zshivány-fészkekbe. A pandur-világ emberei a vármegyétől huzzták a fizetést, de a betyárokkal czimboráltak.

Nem azért mondta a nóta:

«Ha a főbiró szorongat,
Lopok neki egy pár lovat,
Behajtom az udvarára,
Még mög is hí vacsorára.»

Nem volt párját ritkító dolog, hogy a főbiró, meg a betyár együtt vacsoráztatott a csárdában. Sokkal jobban ismerték egymást, semhogy bujtak volna egymás elől.

Azt megtették, hogy a pandur-népség kedviért vaktöltéssel egymás felé lőttek, de nagyon vigyáztak arra, hogy egymásban kárt ne tegyenek. A betyárnak szolgabiró, csendbiztos komára, a szolgabirónak, csendbiztosnak betyárpajtásra volt szüksége.

A vármegye silányul fizetett.

— Minek adjak sokat, a nyomtató lónak nincs bekötve a szája. Lop az eleget.

Nem egy dzsцентри-familia vagyonát pusztátjáró szegény legények lopták össze. A főbirák meggazdagodtak, a csendbiztosok urak lettek. A betyár pusztult, veszett akasztófán, tömlöcz fenekén és szegény ördög maradt halálig.

Az orgazdaság virágzott. Még most is van olyan virágzó dominium a Tisza mentén, a Maros körül, amelynek alapját a szegény legénykedés vetette meg az orgazdálkodással együtt.

A puszták bujdosói, a csárda körül lapangó szegény legények, a betyárromantika szájalmas alakjai, akiknek nem jutott egyéb egy-két népdal-strófánál vagy az akasztófánál, csupán vak eszközei voltak a saját magát felhizláló orgazdálkodásnak.

A betyár lopott, fázott, koplalt, veszedelemben forgott, az orgazda nyugodtan kupецzkedett.

Dobos Gergő abból a fajtából való volt, a mely nem a maga kezére dolgozott. Szegény üldözött ember maradt. Sok bűn terhelte a lelkét, sokat lopott, éjszakázott, gyűtt-ment, de annál a nádas viskónál nem volt egyebe, amit a makói városszélen a feleségével kapott.

Ez elég volt arra, hogy családjá fedél alatt legyen. Az élelelmről ő maga gondoskodott. Hol egy malacz, hol egy oldal szalonna, hol egy hordó bor vándorolt be éjszakának idején a nádas viskó kis kapuján.

Pénz is került, mert a betyár felesége néha napján ezüst forintokkal fizetett a zsidónál. Tisztán, czifrán járt és gyermekeit hasonlóképpen járatta.

Az ura csak lopva látogatott haza. Ha baj adta elő magát a környéken, a perzekutorok meglátogatták Dobos Gergőnét.

— Hol van Gergő, jó asszony?

— Ha kendtők nem vónának a világon, bizonyosan itthon volna. Kendtők zavarják el. Nézzék mög a Sarki Molnár-tanyán, bizonyosan ott van.

A Sarki Molnár-tanya kint volt a határszél felé. Nádas, vén tanya volt. Sarki Molnár jó-módu gazdaember volt, a nemes Molnárok közé tartozott. Büszke is volt erre és nem szívesen ereszkedett le a kék mándlis paraszttal.

Dobos Gergő sógora volt. A Gergő hugát vette el Sarki Molnár, akivel nem sok just kapott ugyan, de akkoriban a leányt elvették minden ráfizetés nélkül is.

Dobos Gergő leült a «Csali-csárda» rozoga asztalához és belebámult a mécs pislogó világába. Gondolatai hazatévedtek az asszonyhoz meg a két gyerekhez. Mi lesz velük, ha az édes apjukat történetesen felakasztják?

Lehajtotta a fejét és mélyen elgondolkodott.

Bundás kirohant a pitarból és erősen fogott valakit.

— Csititsd ezt a kutyát, mert belelövök — kiáltotta kívül valaki.

A csárdás előszaladt az istállóból, ahol a Gergő lovát abrakoltatta, aztán Bundást békítette.

Az érkező ember leugrott a lováról.

— Isten hozta, nemzetes uram — köszöntötte a csárdás.

— Ki van az ivóban? — kérdezte a vendég.

— Gergő van egyedül.

A jövevény egyenesen az ivóba tartott.

Csaknem sarkig kivágódott a csárda ajtaja, mikor belépett rajta Sarki Molnár János.

Nem volt több idős a sógornál, de az egész alakján meglátszott a jó mód.

Piros, telt arczu, vöröses ember volt, apró, szuró tekintetű szemekkel. Gömbölyü mellén

megfeszült az ezüst-pitykés dolmány. Karikás-
ostor volt a kezében.

— Jó estét, sógor — köszöntötte az asztalnál buslakodó betyárt. A hangja rikácsoló hang volt, amilyen a gőgös embereké szokott lenni.

— Hallottam a révnél, — folytatta, — üldöznek a vármegye kutyái.

A betyár szomoruan sóhajtott fel:

— Nem baj az, sógor. Előbb-utóbb az lesz a vége, hogy egyszer majd nem üldöznek. Van még a megye tömlöczében annyi hely, ahol én is meghúzódhatom.

— Nono, — mondta büszkén a Sarki Molnár — az én familiámból való ember nem czipelte még a vármegye vasát.

— De az enyim még czipelheti — válaszolt Dobos Gergő.

Korda Péter jött vissza. Molnár János rákiáltott:

— Pétör, vacsorát meg vörös bort.

A csárdás az ivószobából benyitott a másikba.

— Terka, készíts vacsorát!

Egy-két percz múlva takaros menyecske perdült ki az ajtón és jó ismerősökként köszöntötte a vendégeket. A csárdás felesége vagy szeretője volt. A pusztán nem igen törődtek azzal, hogy hitös-e az asszony vagy se. Ha megbecsülte magát, maradhatott a gazdánál halálig, ha nem tudta a helyet megszokni, megszökött, vagy elverték a háztól.

Terka a konyhába ment. Egy álmos képű béres gyereket bekurjongatott az istállóból, aztán tüzet rakatott vele. Korda Péter bor után nézett.

A két sógor egyedül maradt.

Sarki Molnár a buslakodó ember mellé telepedett. Apró szemei megcsillantak és oda sugott Dobos Gergőnek:

— Rosszul megy a mesterség, sógor.

A betyár egyet vágott a fejével.

— Kend se ér már annyit, mint ez előtt ért.

A betyár vállat rántott.

— Tudod-e, Gergő, — folytatta Sarki Molnár — a csanádi árendásnál egy látogatás sokkal felérne.

— Mi közöm hozzá! — mordul fel Dobos Gergő.

— Éppen annyi közöd van hozzá, mint nekem.

— Meguntam már a sült gesztenyét karpogatni. Az én körmöm égette meg mindig.

— Nem úgy van, Gergő. Ami nekem használ, neked se árt.

— Nem tapasztaltam még.

— De tapasztalhatod majd, csak várj sórára. Beláthatod, hogy a magad kezére nem dolgozhatsz. Elvehetnék tőled olyanformán, hogy még rá is fizettetnének veled. Én megőrzöm, sógor, a tied is.

A betyár nagyot sóhajtott. Eszébe jutott minden bűne és minden szegénysége. Sarki Molnárt már-már gazdag emberré tette. A szegény legény módjára szép szerével szerzett vagyon ott szaporodik, ott fiadzik a Molnárék portáján. Egy darabig hallgattak.

— Gergő, — törte meg a csendet Sarki Molnár — holnap-holnapután a csanádi árendás árendát fizet. Ma bizonyosan sok pénzt őrizhet a láda-fiában. Nem olvasnánk meg?

Gergő a mécs világába bámult. Korda Péter behozta a bort, ivott a két sógor.

— No, mit szóltsz hozzá, nem látogatjuk meg az árendást? — kérdezte ismét.

Gergő egy nagyot huzott a karczosból. Aztán vállatvonva mondta:

— Rajtam nem mulik.

A két sógor suttogni kezdett. Terka aszszony egy bogrács paprikást hozott be.

— Lássunk hozzá, Gergő.

A sógor elővette hosszú pengéjű, csillagos nyelű bicskáját, aztán hozzáláttak a vacsorához. Közbe-közbe a sógort erősen kinálgatta Sarki Molnár. Tudta, hogy a bor nekiheviti.

Egyszer oda szól Gergő Korda Péternek:

— Van-e valami heverő emböröd?

— A padláson meghuzódott vagy három. A két Sutka fiu már két nap óta ott gunnyaszt. Apátfalva alatt megriasztották szegény fejüket. Egy harmadik is van velük, a félszemű Kánya.

— Hivd le őket, hadd kocczintok velük.

A padláson olyan apró futó-betyárok húzódtak meg, akik éppen csak arra valók voltak, hogy őrt álljanak, a lopott jószágokat elhajtsák és más ilyesmire. Egymagukban sehol se mertek vitézkedni, mert egyébként gyáva ficzkók voltak.

A két Sutka-gyerek a szegedi tanyák körül való volt. A félszemű Kánya Szentes tájékaról szakadt Makó környékére. Korda Péter leszólította a három jómadarat a padlásról.

— Dobos Gergő akar veletek beszélni, gyertek le.

A fiuk ismerték a betyárt. Egyik-másik munkájánál segítettek neki nem egyszer.

— Hát te velünk jöss-e? — kérdezte Dobos a sógorától.

Sarki Molnár vállat rántott.

— Ha muszáj, mehetek. Ámbár te magad tudod ezt legjobban elvégezni.

A sógor csak ennyit mondott rá:

— Tudom.

Magában ezt gondolta:

— Félted a bőrödet.

Egy nagyot ivott Dobos Gergő, aztán kifelé indult:

— Hajnalra itt leszünk.

A gyerekek követték a betyárt. Nemsokára lovak dobogása hangzott kívülről, ami azt jelentette, hogy a Csali-csárda betyárjai elvágattak a sötét éjszakába, hogy még az éjjel megkopogtathassák a csanádi árendás ablakát...

II.

Betyár-látogatás.

— Bezártad a kapu ajtót?

Ezzel a kérdéssel fordult az öreg Salamon a mindeneséhez, a vén gazdaasszonyhoz, aki a kemencze-padkán üldögélt.

— Bezártam.

— Kétszer is ráfordítottad a kulcsot?

— Még háromszor is, ha lehetett volna.

— Hát a keresztvasat feltetted-e?

— Sohse szoktam elfelejtkezni róla.

— A Tigris szabadon van?

— Most eresztettem el a lánczról.

Az öreg Salamon az ablakhoz ment és megnézte, hogy a függönyt leeresztette-e Sára néni, nem kukucskálhat-e be valaki a szobájába?

Mikor meggyőződött róla, hogy minden rendben van, a ládájához lépett, felnyitotta a nehézfedelű vaspántos ládát, és egy csomó léniázott írást szedett elő. Ezek voltak az ő regále és egyéb számadásai. Esztendőök óta árendása volt a községnek. Nem volt ez rossz üzlet, szép hasznot hozott az öreg Salamonnak, aki nem igen hagyta ládájában heverni a pénzt. Biztos helyre, jó kamat mellett szívesen adott. A megyei urak is ismerték a Salamon magántakarékját és nem egyszer fényes hintó állott meg a falusi viskó előtt s nem egy megyei gavallér köszöntött be hozzá

pálinkás jó reggelt mondani, mikor megszorult pénz dolgában.

Salamon bácsinak meg volt az a jó szokása, hogy a vármegye urait kellőképen respektálta. Ugy tartotta, hogy nem jó velük egy tálból cseresznyézni, de nem jó velük ujjat huzni sem. Ha egyszer valami baj adta elő magát, mindig alkalmas dolog, ha kéz kezét mos.

Az öreg árendás írásai között turkált.

— A battonyai szolgabíró urnak még a héten lejárt a kontraktusa. Ugy látszik, megfeledezett. No majd egy kicsit magasabbra szabjuk a kamatot; jobban érzi, hátha pontosabb lesz.

— A makói kollégája se fogta meg mostanában az ajtókilincset az én házamnál. Se kamat, se tőke. Hm... Ha a kamatot megduplázom, kiforogja a tőkét is.

Az árendás számolgatni kezdett.

— Itt van az árenda-fizetés ideje.

— Salamon pénzt, — mondják az urak, de azt nem kérdik, hogy honnan veszem. Salamonnak muszáj pénzének lenni, mert zsidó.

A láda fenekéről egy tálat kaparászott elő. Tele volt bankókkal, arany és ezüst pénzekkel.

— Nézzük csak, hogy futja?

E pillanatban a Tigris erősen ugatni kezdett. A zsidó rémülten kapta fel a tányért, belökte a ládába.

— Jehovám, ki jön?

Sára asszony csendesesen szunyókált a kemence mellett.

Salamon az írásokat összekapta, a ládába dobta, ráfordította a zárat, és a kulcsot a kaftánjába rejtette.

A Tigris elhallgatott.

A félszemű Kánya-gyerek ebben a percben ugrott át az alacsony kerítésen. Elkapta a kutya torkát és birkózott vele. Bivalyerejű

fesző volt. A kutya kinjában belemart a karjába, de a fiu nem törődött vele. A másik kezével kést döfött a kutya oldalába. A szivét szurta át. A hü állot ott maradt a küszöb mellett mozdulatlanul.

A következő perczben kinyilt a kapu. A Kánya-gyerek nyitotta ki. Ilyesmihez is jól értett. Mindig volt nála álkulcs, amivel a zárat felnyitotta, vagy feszítővas, amivel a lakatot lepattantotta.

Dobos Gergő lépett az udvarra.

A két Sutka-gyerek az utcza két végén örködött. Kánya a kapuban maradt.

— Nyisd ki a pitvar-ajtót, — sugta Dobos Gergő a félszeműnek.

Az öreg Salamon gyanus zajt hallott kívülről. A Tigris hallgatása némileg megnyugtatta, de mintha az ajtót feszítgetni kezdenék.

Nem volt a házában egyéb fegyver, mint egy rozsdás kovás-puska. Félt attól is, hogy akkor sül el, mikor nem akarja. Eloltotta a lámpát és költögetni kezdte a padkán szunyókáló Sára asszonyt.

— Hallod, valaki jár az udvaron. Nézz ki.

A felriadt Sára asszony az ablakhoz tá-molygott.

— Nem látok semmit.

— De hallod a zajt, mintha a pitvar-ajtót feszítgetnék.

— Akkor a Tigris ugatna.

Ez megint megnyugtatta Salamont.

Két-három percz mulva recsegni kezdett az ajtófél. Salamon homlokán verejtékek gyön-gyöztek. Rettenetes félelem között a ládájára rogyott.

— Sára, gyujts világot. Legalább ne sötétben üssenek le.

Az öreg asszony lámpát nyujtott. A félelem rajta is erőt vett, mert a konyha felől jött zaj ismétlődött.

— Ki az? — kiáltott Salamon.

Semmi felelet sem hallatszott.

— Ki az! — ismétli a reszkető árendás. Saját hangjának a reszketése megrémitette. Nem kapott feleletet.

Salamon az ablakhoz ment és kétségbeesetten kiáltozott:

— Tigris! Fogd meg! Ne hagyd a gazdát! Hajrá!

Mintha gunyos nevetés hangzott volna az udvarról a vén zsidó könyörgéseire. A fél-szemű Kánya-gyerek nevetett.

Kinyitotta a pitvar-ajtót és Dobos Gergely belépett rajta.

A betyár megkocogtatta a szoba ajtaját, melyet Sára asszony akkorra elrekeszelt.

— Ki az? — kérdezte óriási félelem között az árendás.

— Utas ember, — hangzott a felelet.

— Mit akar?

— A gazdával akarnék szót váltani.

— Mi járatban?

— Azt csak odabent tudom megmondani.

— Jó szándék, becsület van?

— Ha nem volna, nem beszélgetnék ennyit.

— De hát... nincs nála puska, vagy pisztoly?

— Ha volna, már akkor lyuk volna a koponyádon! — hangzott a kemény szó, s a következő pillanatban berugta az ajtót a betyár. Az ütköző vasa odarepült a kemenczén kuporgó Sára asszony ölébe.

— Jézus Máriám! — sikoltott az öreg asszony.

Salamon nyöszörögve rogyott a ládájára. Első pillanatra megismerte, hogy a makói betyárral van dolga.

— Adjon Isten, Salamon gazda, — köszönt Dobos Gergő.

— Mit akar nálam kend, jó ember, — kérdezte egy kis bátorsággal az árendás.

— Egy kis kölcsönért jöttem volna, ha ad kend valamit a becsületemre.

— Hogyne adnék, tudja kend, az alispán urnak sincs több becsülete előttem, mint kendnek; adnék én szívesen, sőt örülnék, mert tudnám, jó helyen van a pénzem, de nincs egy vasgarasom se, kedves szomszéd.

A betyár komoran mondá:

— Nem érek rá tréfálni, Salamon. Éjfél elmúlt, a kakas mindjárt kukurikol.

— Bár már hallanám, — gondolta Salamon — és a Jehova hozna valakit.

Nem gondolta az árendás, hogy a betyár mily kitűnő őrszemeket hagyott hátra az utcavégeken, meg az udvarban.

A megszorult helyzetben levő árendás izgett-mozgott a ládán, nyugtalanul tekintgetett jobbra-balra, majd Sára asszonyhoz fordult.

— Ne aludj, eredj és készíts egy kis vacsorát ennek a jó embernek.

— Nem ehetnék, Salamon gazda. Szomjas vagyok.

— Hozz fel bort a pinczéből, Sára, — előzékenykedett a zsugori.

— Nem a borodra, a pénzedre szomjaztam, Salamon.

— Nincs nekem, fiam, egy garasom se.

A betyár kirántott egy pisztolyt és azal mutogatott a ládára.

— Ott ülsz rajta, de ha ebben a pillanatban a sutba nem takarodsz, szétlövöm a koponyádat!

Az öreg Salamon sikoltva ugrott fel a ládáról és Sára asszonyhoz futott.

— Segítség! — hörögte a reszkető vén ember.

Az asszony felállott. Sovány, csontos kezéből ernyőt csinálva, szembe nézett az előtte álló betyárral.

— Mit akar kend?

— Annak a ládának a kulcsát.

— Hát betyár kend?

— Mi közöttök hozzá. Ha szép szerivel nem adjátok, elveszem.

Salamon nyöszörögve mondta:

— Nincs pénzem, elvitték tőlem az urak. Menjen kend azokhoz, kérje el tőlük.

Dobos Gergő fütytyentett.

A félszemű Kánya berohant.

— Nyisd ki azt a ládát, — parancsolta Dobos Gergő.

Salamon a ládához ugrott. A Kánya-fiu mellen ragadta és a kuczkóba dobta, mint egy macska-kölyköt.

Aztán a ládának esett. A szüre ujjából éles szekerczét vett elő. A láda teteje alá dugta és óriási erővel feszítgette. A zár recsegett és a következő pillanatban felpattant.

Salamon leugrott a kuczkóból, nekiesett a betyárnak és mint a fiait féltő anya, kétségbeesett erővel igyekezett félretolni a Kánya-fiut. Ez felemelte a szekerczéjét és Dobos Gergőre nézett.

— Leüssem? — kérdezte.

— Ne bánts! Vidd a pitvarba, kötözd meg....

Kánya felkapta a jajveszékelő öreg embert és kivitte a szobából. A pitvarból behallott a dulakodásuk zaja. Néhány percz múlva csend lett. Kánya végzett a csanádi árendással.

Dobos Gergő rászólt az öreg asszonyra:

— Kend meg se mocczanjon, ha kedves az élete. Nem vagyunk mi gyilkosok, rablók, csak szegény legények. Kölcsön kérni jöttünk az öreg árendástól. Tudjuk, hogy szép szerivel nem ad, hát így próbáljuk meg. Nem lesz azért

koldus a kend gazdája, a kontraktusok itt maradnak. Csak egy kis apró pénzt viszek magammal. Tartsa azt a lámpást!

Sára asszony engedelmeskedett. Nem első eset volt ez az ő életében. Mikor a zombori tiszttartónál szolgált, akkor is tisztelegtek náluk a szegénylegények. Azok gorombábbak voltak, mert a gazdájába durrantottak. Sára asszony örült, hogy egy kis aprópénz árán megszabadultak a látogatástól.

— Salamonnak nem lesz baja? — kérdezte gyanus pillantást vetve a pitar felé.

— Mig én itt vagyok, addig nem — erősítette Dobos Gergő.

A ládához ment és a lámpa világánál turkálni kezdett a fenekén.

— Teritsen kend egy kendőt a földre.

Az öreg asszony leoldta a kötényét s azt terítette a betyárok elé.

Dobos Gergő a fatányérok tartalmát egymásután öntögette a kék kötő közepébe. Az aranyak összevegyültek az ezüsstel, a rézpénzzel. A kontraktusokat egyenkint rázogatta szét. Némelyikből bankók hullottak a kötő közepébe. Egy könyvben egész halom kékhasu bankóra akadt. Átnézte a láda minden zegét-zugát.

— Talán elég is lenne már? — kérdezte Sára asszony, aki siralmas tekintettel nézett a nagy csomó pénzre.

— Azt majd én mondom meg, — válaszolt nyersen a betyár.

Egy darabig kotorászott még a ládában, aztán abbahagyta a munkát.

— Hol van a többi pénz?

— Ne fáradjon vele, ugysem találná meg.

— Itt tartjátok a házban valahol?

— Dehogy ebben a házban. A vármegye-házban van az a megye urainál. Oda pedig

nem jó lesz kendnek elmenni, mert ott találják felejtteni.

Dobos Gergő szótlanul összekötözte a kötenyt. Egy bankót adott a lámpát tartó asszonynak.

— Itt van ez az ötvenes, a kötőt elviszem érte.

Az asszony elvette a pénzt és a ládába dobta. Dobos Gergő utána nyult.

— Azt ne bántsa kend, az már az enyém. Ilyen szegény magamszörű asszonytól csak nem kívánnak aprópénzt kendtek?

— Igaza van, szülém.

Dobos Gergő a kötőt beletuszkolta a bekötött szűrűjába. Jó néhány darab ezrest emelt magával. Jó éjszakát köszönt az asszonynak, kisietett a házból. A Kánya-fiu vele ment. Az utcán lóra pattantak s mire az égbolt szürkülni kezdett a makói határban jártak. Egyenest a Csali-csárdának tartottak. Pihenni kell az éjszakai látogatás után.

A csanádi árendás koldussá lett egy éjszaka. Csak kontraktusai voltak a megyei urak alakacskaringózott neveivel. Tessék most ebből az árendát fizetni.

III.

Az üldözött vad.

A reggeli órákban már a makói székházban is elterjedt a hire, hogy a csanádi árendást kirabolták. Az alispán, Daruváry Gábor, a megye bárójával, Buchhalter Mukival éppen a harmadik keserű pálinkát üritgette, mikor a csanádi csendbiztos nyakig sárosan belépett az ajtón.

A megye bárója egyébként utbiztosi hivatalt viselt.

A társaságokban elkényeztették ezt a fülig adós, czingár, deresedő haju cseh bárót,

akinek egyetlen tudománya az volt, hogy a borra éppen oly kitűnően tudta a sört nyakalni, mint a sörre a bort. Ivott, dohányozott folytonosan.

El lehetett róla mondani, hogy hitelből élt. A hivatalos fizetését a korcsmárosoknak adta el nyugta alakjában. Fütől-fától kölcsönöket kért.

— Jelentem, alispán ur, hogy az éjszaka Salamon zsidónkat kirabolták, — szólt a csendbiztos.

Az alispán urnak szörnyen fájt a gyomra. Az éjszaka együtt névnapozott a báróval és egy kis keserű pálinkával próbálgatta az elveszett étvágyat helyrehozni.

— Mi a szél hozta Marczy bátyámat? — kérdezte a biztostól.

Csóka Márton ismételte a jelentést.

A báró odarohant hozzá és a nyakába borult.

— Ugy-e? Marczikám, azok a rablók az én kontraktusaimat is elvitték?

Az alispán ur szintén ilyet kérdezett volna, de nem akart.

— Pénzt vittek el tőle?

— Pénzt, de maga se tudja, mennyit.

— Hol van Salamon.

— Betegen fekszik a lakásán. Az éjszakai látogatás megviselte. Akkorákat nyög, mint egy beteg ökör. A pénzt szörnyen sajnálja.

— De micsoda buta betyárok lehettek azok, — töprengett a báró — hogy az én kontraktusaimat el nem vitték. Nem ismerték meg rajta a manupropriámat.

— Dehogy, báró öcsém, — szólt Marczy bátya — azt is megismerték, de aztán tégedet is ismernek.

— Kire van a gyanu? — kérdezte az alispán.

— A makói betyárookra.

— Tán Dobos Gergőt gondolja bátyám?

— Sőt tudom is, hogy ő volt.

— Akkor menjen a makói csendbiztoshoz, aztán nézzenek utána. A Sarki Molnár-tanyán vigyázzák meg. Az éjszaka bizonyosan odamegy.

A csendbiztos eltávozott. Ment a makói városházára, hogy kollégáját maga mellé vegye. A csanádi pandurok ott tánczoltatták lovaikat a megyeháza előtt, várták a parancsot.

Dobos Gergő ezalatt a Csali-csárda padlásán aludt egyet a fiukkal. Dél felé járt az idő, amikor Korda Péter bebujt hozzájuk.

— Gergő, Sarki sógor mögérközött.

A fiuk tovább aludtak, Dobos Gergő pedig lemászott a padlásról és bement az ivószobába, ahol már várt rá a sógora.

Dobos Gergő lejött a padlásról, bement az ivóba. Sarki Molnár János vidám képpel jött elé.

— Sikerült, sógor, sikerült? — kérdezgette.

Dobos Gergő a szürüijából kivette a pénzzel telt kötőt és szó nélkül a csárda asztalára dobta.

— Itt van, olvassa kend meg.

Sarki Molnár villámló szemekkel ugrott az asztalhoz. Reszkető kézzel bontogatta ki a kötőt és a pénzt olvasgatni kezdte.

E pillanatban lövés dördült el a csárda közelében.

Dobos Gergő mint a szélvész rohant ki az ivóból. Sarki Molnár elhalványodott. A szegen lógó csikos tarisznyájához rohant és a kötött pénzestől együtt belegyömöszölte.

A Sutka-gyerek lőtt. A csárda padlás-lyuka mellett volt a betyárok őrállása. Innen vigyáztak nappalunkint a közvetlen közelben elfutó országutra és ha valami gyanusat vettek észre, lövéssel adtak jelt. Kilőttek az ablakon és ettől a csárdában tanyázó betyárok, ha úgy alud-

tak is, mint a bunda, talpra ugrottak és a lovuk után néztek.

Sutka Miska a Makó felől vezető országon lovas embereket látott közeledni. A makói pandurok őrmesterének deres lovát messziről meg lehetett ismerni.

— Csak egyszer annyi esze lenne ennek a vén pálinkás bucskosnak, hogy a lovát be-subiczkolná, mindjárt könnyebben fogna magának betyárt — gondolta Sutka Miska és elpuffantotta a vésztjelző lövést.

Dobos Gergő mindjárt mellette termett a padláson.

— Mit láttál?

— Pandurok jönnek Makó felől.

Dobos Gergő maga is szemügyre vette a csárda felé ügető csapatot,

— Igazad van, a vármegye kutyái jönnek értem. Még Vásárhely felé elmehetünk.

A másik csapat az utkanyarulatnál e pillanatban bukkant ki Vásárhely felől.

— Közre vettek bennünket, — mondta szomorúan Dobos Gergő.

— Nem baj, Gergő bátyám, nem egykönnyen adjuk meg magunkat. Innen a padlásról lelövöldözöm az egészet.

A henczegő legényt megintette a tapasztalt betyár.

— Csakhogy nem állnak a puskád csöve elé. A lyuk háta mögött, a fal mentén huzódnak be a csárdába és ha szép szerivel le nem mégy, rád gyújtják a viskót.

Miskában meghült a vér erre a kijelentésre.

— Gergő bátyám, másfelé nem lehetne el-
iszkolni?

— Nem öcsém. Várjad a végét és addig töltsd meg a puskádat.

Akárhogy is haragudott a pandurokra Sutka Miska, egy cseppet sem örült annak,

hogy a puskája csöve elé hajtja őket a sors. Öccsével és a Kánya-gyerekekkel együtt készültek a pandurok fogadására.

Sarki Molnár a csárda elé állt.

— Ki jön ide, Péter? — kérdezte a csárdást.

— A jó ég tudja. A padláson vettek észre valamit.

Mikor a Sarki Molnár lovát a csárda elé vezették, besurrantak a csárda udvarára a vármegye kutyái.

Voltak vagy tizen. A makói csendbiztos mellett lovagolt a csanádi kollégája. Sarki Molnár nem kerülhette ki a találkozást, ami nem hozta valami nagy zavarba.

— Adjon Isten! Hozta Isten az urakat! Igazán nem legrosszabbkor jönnek. A tanjámról lovagolok hazafelé, itt időzöm, ebben az átkozott csárdában. Olyan szomorú ez, mint a hetes eső, pedig volna mit enni-inni, hanem hát — ökör iszik magába.

A makói csendbiztos igyekezett nagyot nevetni a Sarki Molnár ötletének. Egy-egy zsák zabot kapott hébe-hóba a gazdag paraszttól, aki névnapon, disznótoron, szívesen látta és komaságot is kötött vele.

— Kiszáradt a torkom, János koma! Van-e a kulacsodba?

— Kerüljetek belül. Péter, gondod legyen a vendégeimre!

Korda Péter alázatos meghajlással fogadta a vármegye kopóit. Terka asszony azonnal főzéshez látott. A csanádi csendbiztos megállt a csárda-ajtóban.

— Csak mulassanak az urak, én körül nézek.

Sarki Molnár János kellemetlen helyzetbe került.

— Csak ebéd előtt nem fog biztos uram fáradozni?

— Kötelességem parancsolja.

A nagy paraszt vállat vont.

— Amint tetszik.

Ezzel hirtelen a makói csendbiztoshoz lépett, és sugott a fülébe valamit, amire ő eny nyit mondott:

— Mindjárt gondoltam.

A csanádi pandurok a korcsmaajtó előtt álltak, le sem szálltak a lóról. A csendbiztosuk parancsát lesték, Csóka Márton vizsgálódni kezdett.

— Marczi komám, ne szaglássz! — kiáltott rá a makói kollégája, — kerülj beljebb, aztán kóstold meg ezt a tavalyi szilvóriumot. Elég jó, de kerül itt jobb is.

— Előbb Korda Péter urammal akarnék szót érteni.

— Hogy a mi ebédünket elrontsád! Hogy gondolsz ilyet? Majd végzek én vele, csak gyere be, Molnár uramnak nagy kedve volna veled koczingatni.

— Azt elhiszem, — mormogta Csóka Márton. — Legények, szálljatok le. Nézzétek meg az istállót, be lehet-e kötni a lovakat.

Az istállóban a betyárok tajtékos lovai abrakoltak. Egy álmos béres-gyerek sürgölődött közöttük.

Korda Péter hirtelen az istállóban termett egy nagy üveg pálinkával.

— Majd bekötöm én a kendtek lovát. Itt ez az üveg, köszöntsék kendtek egymásra.

Egy pandur bekukkantott az istállóajtón.

— Hát ez a sok gebe?

Nyurga lábu, futós paripák voltak azok a leggazdagabb ménesből valók. Lopott jószág egytől-egyig. A vármegye nehézkes járásu gebéi sorra dőltek volna ki mellettük. Nem egyszer futottak már versenyt.

— Azok az én lovaim, — magyarázta Korda Péter. — Az éjszaka jöttem meg a

szegedi tanyákról, Hoztam olyan buczkait, hogy eldanozhatnak kendtek mellette egy pár napig. Itt a dohányzacskó.

A vármegye kopói körülvették a pálinkás üveget, meg a zacskót. Törődtek is ők egyébbel. Itt van a csendbiztosuk, annak a feje fájon, ha van valamire gondja.

Csóka Mártont csaknem erővel huzzák be az ivóba. Maga Terka asszony kapaszkodott a karjába. Mézes-mázos menyecske volt, a deresedő fejü agglegény nem tudott ellenállni.

Dobos Gergőék ezalatt a padláson rettetes perczeket éltek át. A padlás feljárónál már előbb felhuzzták a létrát, hogy ne tudjanak a pandurok feljönni. A Sutka-gyerekek egy-egy mordályt szorongattak a kezükben. A félszemü Kánya a padláslyuknál leselkedett. Dobos Gergő bizott a sógorában, hogy nem egykönnyen hagyja elfogatni.

Bent az ivóban kézről-kézre járt a butykos. A konyhában pattogott a tűz. A makói és csanádi pandurok együtt iszogattak a csárdaajtóban. A kirabolt árendásról beszélgettek.

Sarki Molnár János maga vette át a házigazda szerepét. Pazar volt mindenben, egyre-másra parancsolta, töltögette, locsolta az italt.

— Nem otthon vagytok, ne koplaljatok! Hány hizója van Csóka uramnak az udvarán?

— Van vagy kettő.

— Hát aztán ezzel akar menni a télnek? Hogy tud nekünk sonkát adni, ha meglátogatjuk a komámmal? Ne vegye rossz néven, holnap áthajtatok két hizót. Kocsin viszik, mert a maguk lábán már menni nem birnak. Csak fogadja jó szívvvel, marad még Sarki Molnárnak annyi, hogy nem megy a szomszédba egy kánál zsirért.

— Elhiszem, — hagyta rá a csendbiztos.
 — Csak küldjed, — gondolta magában —
 majd megnézem, hogy kinek a billogja van
 a bőrére sütve.

Sarki Molnár viselkedése már régóta szemet szurt Csóka Mártonnak. Gyanította, hogy a makói gazdag paraszt egy kézre játszik a sógorával, Dobos Gergővel. Azt is nagyon jól tudta, hogy Gergő látogatta meg a csanádi árendást, sőt még azt is, hogy Gergőnek a közelben kell tanyáznia. Ajtóstól nem akart a házba rohanni, nehogy az elhirtelenkedés keresztül huzza számításait. Kocshintott, iszogattott jókedvűen, félszemmel meg Sarki Molnárt vigyázta.

Azt ő sem vette észre, hogy a kitanult paraszt az egyik félszemével a makói csendbiztosra kacsintgat, a másikkal pedig őt vigyázza. A csanádi paraszt feje fölött lógott az a csikos tarisznya, amiben a Salamon pénze volt. Ha hátraveti a fejét, beleütődik a tarisznyába, megzörren a pénz, és igen kellemetlen komédia keletkezik. El kellene azt a tarisznyát tüntetni, de hogyan? Egy pillanatra sem akarta a két csendbiztost magára hagyni. Ki tudja, nem játszanának-e össze? Ezekben a tintás kezű vármegyei urakban nem lehet bizni.

A padlásra szorult betyárok izgalmas perczeket éltek át. A hangos beszéd, a koczingatás, a mulatás zaja felhallatszott hozzájuk. A paprikás illata belopózkodott a padlásra és szörnyen csiklandozta az orrukat. Csak Korda Péterrel tudnának szóba ereszkedni!

Csóka Márton ebéd után kiment az ivóból. Óvatosan tekintgetett körül, hogy semmit sem áruljon el a magaviseletével. A pandurjai ettek-ittak a pitarban, legyeskedtek a menyecske körül. Márton bátya a kazal felé tartott. Ott szoktak lenni a betyárbuvók. Ajtót

vágnak, lyukat kaparnak a kazalba, és télen át oly jó meleg helyet lel benne a szegény ember, hogy jobbat sem kívánhat. Az igaz, hogy meleg, dohos, de buvóhelynek igen alkalmas.

Dobos Gergő ebben a pillanatban nézett ki a padláslyukon és megismerte a csanádi biztost.

Nagyon jól ismerte Csóka Márton kezezését Dobos Gergő. Egyszer — még suhancz korában — vallatta, de máig is a szájában van az ize. Erős kezű, kemény rabvallató volt és nem ismert tréfát olyan dolgokban, amikben a vármegye tekintélyéről volt szó.

Csóka Márton úgy gondolkozott, hogy Sarki Molnár közelében kell tartózkodni a sógorának is. Az éjszaka történt a rablás, még nem volt idejük arra, hogy osztozkodjanak. Sarki Molnár itt mulat, itt kell lenni a sógornak is.

Egymást vigyázta a betyár és a komiszáros.

Dobos Gergő arra gondolt, hogy mily könnyen szíven lőhetné most ezt az ellenségét, de hát a puskalövésre talpra ugranak a pandurok, és még rosszabbodik a helyzet. Csak jönne fel a padlásra, itt leszámolhatnának egymással.

Sarki Molnár Jánosban meghült a vér, mikor a csanádi csendbiztos felállt, hogy kifelé menjen. Szerencsére deres fejét nem ütötte bele a pénzzel telt tarisznyába. Csóka Márton távozását felhasználta arra, hogy a tarisznyát elrejtse.

— Elteszem ezt a kis harapnivalót, jó lesz a tanyán. Az anyjuk pakolta bele, — ezzel indult az ajtón kifelé.

A makói csendbiztos ügyet sem vetett rá. Bele volt merülve a falatozásba. Sarki Molnár

János a tarisznyát beakasztotta a Korda Péter kamrájába. Egy üres hombár háta mögé került a makói árendás pénze.

Csóka Márton után indult Sarki Molnár János. A kazlak között lelte meg.

— Hová gondol, biztos uram, ilyen hidegben kint ácsorogni. Gyerünk csak befelé.

Csaknem erőnek erejével beczipelte a biztost. Csóka Márton előtt ez a dolog igen gyanús színben tűnt fel.

— Mégis itt kell lenni valakinek, — gondolta magában.

A mulatás tovább folyt. A pandurok azzal töltötték az időt, hogy egymást akarták leinni. Apródonkint bemerészkedtek az ivóba, és egy külön asztalnál dalolgattak.

Sarki Molnár a két csendbizont igyekezett asztal alá inni. Nem ment egykönnyen a dolog, mert Csóka Márton nyelte ugyan a bort, de nem fogott rajta.

Az idő esteledni kezdett. A betyárok szörnyen unták magukat a padláson. Nem tudtak sehogysem érintkezésbe jutni Korda Péterrel, hogy a biztosok előtt megmaradt ételt küldje fel hozzájuk, mert farkas-étvágyuk van. Aztán egy hordócska bort juttasson fel a padlásra, mert meghalnak szomjan.

A félszemű Kányának sikerült megpislanítani a padlás-ajtó előtt ólálkodó béres-gyereket.

— Miska, gyere ide! — szólt a bambán felbámuló gyerekekhez.

— Mi baja kendnek? Még itt vannak a kopók, jó lesz csendben lenni.

— Mondd meg Péter bácsinak, hogy ha nem küld fel egy bogrács hust, meg egy kanta bort, hát lemegyünk az ivóba.

— Majd ha fagy.

— Ne bomolj, mert a nyakadba ugrok.

A gyerek odébb ódalgott. Besompolygott a pitarba, és Terka asszonynak elmondta a betyárok izenetét.

Korda Péter észhez nyult.

— Ezeknek a garázda legényeknek kell valamit adni, — mondta a feleségének, — mert kontrabontot csinálnak a padláson.

Terka asszony megint beszédbe ereszkedett Miskával, a kisbéressel. Néhány percz mulva egy bogrács paprikás és két kanta bor csuszott fel a padlásra. A Sarki Molnár kontójára ment, egyébként Dobos Gergő is jó kezesseg volt. Talán jobb, mint Sarki Molnár, — gondolta a korcsmáros.

Alig telt el egynéhány percz, a padlásra szorult betyár-népség vidám falatozásnak kezdett.

— Jól esik-e, Gergő bátyám? — kérdezte a félszemű Kánya.

Gergő egy-két falatot evett, aztán szótlanul elfordult a bográcsból.

— Ne háborgassatok, számvetésem van, — mondta hidegen.

A betyár számvetése abból állott, hogy elfordult a bográcsból és a puskacsővére támaszkodva, lebámult a szénatartóba, mintha várna valakit.

Ha ez nincs itt, már azóta együtt dalolgat a többivel az ivóban. A makói csendbiztos jó czimborája volt. Vele nem egyszer iszogattak a csaliban. Jóbarátszámba nem ment, de ellenségnek is gyöngé volt. Legalább is olyan ellenség volt, aki az első puskaszóra megadja magát és alkudozni kezd.

Dobos Gergő tudott alkudni ott, ahol a maga bőréről volt szó.

A csanádi csendbiztos azonban nem fért a fejébe. Mit keres itt? Őt akarja elfogni? Talán tudja is, hogy itt a padláson kuporog?

Dobos Gergő megunt a komédiát.

— Gyerünk innen tovább, — gondolta magában.

Mig a bojtárjai, azok a mindenre kész és mindentől visszariadó kapezabetyárok falatoztak, ittak, a szénatartóba leugrott. Alig volt két-három öles mélységü. A talpára esett és kisurrant az istállóba. A lovát kereste.

Ebben a pillanatban lépett ki a csárda pitvarából és az istállóba ment Csonka Marcsi, a csanádi csendbiztos. Majdnem egymásba ütköztek.

Ugy ragadták meg egymást, mintha régtől keresett ellenséget pillantottak volna meg egymásban.

— Kend az, Dobos Gergő? — kérdezte a csanádi csendbiztos.

— Én volnék, — mormogta a betyár.

— Mit akar kend itt? — kérdezte Csonka Marcsi.

— Kegyelmed mit keres itt?

— Kendet keresem, — mondta a biztos és vasmarokkal igyekezett átfogni a betyár izmos karjait.

A pandurok valamennyien a csárda ivószobájában ittak és a dalolásokban elveszett a csendbiztos és a betyár beszélgetése.

— Ereszszék kegyelmed utamra, — mondta a betyár.

— Egy pár szóm volna kenddel. Mikor volt utóljára Csanádon?

— Ha tudja, mért kérdi? — veti fel daczosan a betyár. A pisztolyainak agyán tartotta a két markát.

Csóka Márton tudta, hogy ha segítségért kiált, a betyár abban a pillanatban hasba lövi. Nem akart ajtóstul rohanni a házba.

— Nem érek rá, csendbiztos úram, — mondta a betyár — és ebben a pillanatban oly erővel tépte ki magát a markából, hogy Csóka Márton előre bukott.

Sietségében megkapta a pisztolya nyelét és lőtt. A pitar előtt óriási nagyot durrant a fegyver.

Az ivóban mulatók felugráltak. Sarki Molnár olyan fehér lett, mint a fal. Tudta előre, miről van szó.

— Lóra, legények! — hangzott a csanádi csendbiztos vezényszava.

A csanádi pandurok egymást gázolták a pitar-ajtóban. Künt ködös, havas esővel kinlódó homály borította a térséget.

Mire a pandurok kirohantak, nyeregbe kapták a lovaikat, valaki a kazlak között nyilsebesen elvágtatott. Ugy repült, mint a szél. Dobos Gergő volt.

A sötétből visszalőtt az üldözőkre.

— Isten áldjon meg benneteket, vármegye kutyái!

— Még találkozunk, Dobos Gergő, — kiáltott utána a csanádi csendbiztos.

És találkoztak is.

IV.

Betyárfogás.

Dobos Gergő mint a villám rohant át a ködborított országuton; tudta a járást, a lova ugy vitte, mintha szárnyai nőttek volna.

Meg sem állt, míg a Sarki Molnár János tanyájába nem ért. Jó két órányira volt ez a csalitól. Azok a nehézkes járásu vármegyegébék négy óra alatt sem tudnának oda cزامangolni, kivált ilyen utban.

A betyárt a tanyás fogadta.

— Honnan ily későn?

A megye elől szököm. Megint hajkurásznak. Kösse kend be a lovamat, engem meg hagyjon egy-két órát pihenni, mert még ma éjjel elmegyek.

- Ugyan hová, ilyen átokverte időben?
- Magam sem tudom.
- Amint kend akarja.
- A kutyák szabadon vannak?
- Még esthajnalon eleresztettem szegényeket. Most ott hajtanak valamit a düllő felé.

Kivül a kutyák erősen ugattak. Dobos Gergelyt nyugtalanította ez az állapot. A csanádi csendbiztos jött volna utána? Lehetetlen, az ő lovától nem telik ki ilyesmi. Dobos Gergely bebújt a kamrába. Itt volt egy ócska vaczok. A betyár itt pihente ki olykor a fáradalmakat, mikor a sorsa erre a tanyára hozta.

Egy kicsit otthonosan érezte itt magát. Ennek a tanyának, ennek a földnek bizonyos része őt illeti, mert ő lopkodta össze. Molnár János csak kupeczkedett azokkal a dolgokkal, amelyeket ő éveken keresztül a betyárok szokásos módján szerzett. Senki sem tudta bizonyosan, de mégis gyanították, hogy a Sarki Molnár vagyon nem becsületes munka után szaporodik.

Alig hunyta le a szemét Dobos Gergely, az ugatás erősebb lett. A kutyák bekisértek valakit a tanyába. Behallatszott, amint a pitarba beköszönt az illető.

— Adjon Isten jó estét! Csititsa kend ezeket a dögöket, mert a lábamszárát csiklandozzák.

A tanyás kijött.

— A fergeteg hajtja erre kendet. Kerüljön belül.

Ötven-hatvan év körüli öreg ember lépett be az ajtón. Ütött-kopott szür volt a vállára vetve. Ez volt a deszki uradalom csősze, Topantó Mihály.

— Mi járatban van kelmed? — kérdezte a tanyás.

— Keresnék valakit, akivel egy pár szavam volna.

— Nincs már kend az uradalomban?

— Elküldtek. Egy zacskó magyar dohányt lelték nálam, ez volt az összes bűnöm.

Az öreg azt már nem vallotta be, hogy szekérszámra lopta az uradalom dohányát. A csongrádi, csanádi és torontáli dohánycsempészek nyakra-főre nála tanyáztak. Nem kellett az öregnek egyéb, csak egy pár butykos pálinka. Nem sajnálta érte az uradalom dohányát. Az ispán rájött és elcsapta.

— Dobos Gergővel szeretnék szót érteni, — jelentette ki végül.

— Azzal beszélhet kend, mert ott hever a kamrában. Most gyütt, de ugyancsak habos a lova.

Dobos Gergő felriadt, mikor a kamra ajtaján kopogtattak.

Toppantó Mihály beszólt:

— Ne ijedj meg, én vagyok, az öreg Toppantó Miska.

— Bujjék kend be. Mi jót hoz?

Az öreg lekuczogott a Dobos Gergő vaczka mellé. Elmondta, hogy az uradalomban hogy áll az ügye.

— Egy zacskó dohány miatt, tudod öcsém, ilyen nagy szégyent tettem velem. De borsot török az orruk alá és szeretném, ha ebben segítségemre lennél.

— Hogyan gondolja kend?

Toppantó Miska elmondta, hogyan gondolja. Egészen jól elgondolta. Dobos Gergő azt mondta, hogy bánja az ördög. Nyakig benne vagyok a szószban, hát már egy kicsivel több vagy kevesebb, az mindegy.

A vén csósz utnak eredt és hajnalra a Csaliba jutott. Ismerte a járást itt is. A pandurok eltakarodtak. A makói komiszáros hazavágtatott Makóra. Az öreg Csóka Márton egy

legényével Csanád felé vágatott. A padláson összebujva aludt a Kánya-fiu meg a Sutka-gyerek.

Toppantó Miska felzörgette a csárdást.

— Pálinkát, Péter, mert lefagy a fülem.

Korda Péter megismerte a vén dohány-csempészt és ajtót nyitott neki.

Toppantó Mihály bement a csárdába. Bort sohsem ivott az öreg, hanem a pálinka mindene volt. Odaadta volna érte a lelkeüdvösségét. Szinte felvillantak a szemei, mikor elébe tette Korda Péter a butykost.

— Honnan?

— A Molnár-tanyáról.

— A vármegye nem járt arra?

— Az nem, hanem Dobos Gergő ott szunyókál.

— Merész ember.

— Nem az, inkább okos. Tudta, hogy a vármegye nem meri azt hinni róla, hogy a Sarki-tanyára bujjék most, mikor a makói határban megugrasztották. A vén Csóka azt hiszi, hogy egy darabig nem meri a vármegye földjére tenni a lábát. Még haza is megy a feleségéhez, mert mostanában nem zargatják szegény fejit.

— Nono, a csanádi komiszáros nagyon feni rá a fogát.

— Csak hadd fenje, majd megunja.

Toppantó Miska a Sutka-gyerekekről kezdőzködött.

— No 'iszen volt azoknak mit szenvedni, mikor Dobos Gergő leugrott közülük. Ijedtükben felrugták a bográcsot, kidült a boruk és maguk meg úgy elbujtak a szénába, hogy nem akadt volna senki rájuk.

— Ha nem is keresték.

— Nem kereste senki őket, az igaz. Hogy Dobos Gergő eliszkolt, a csanádi csendbiztos kedve elment attól, hogy valakit üldözzön.

Lóra kaptak és hazalovagoltak. A makói komiszáros pedig örült, hogy vége van a komédiának.

— Hát itt volnának ezek a rossz kölykök?

— Itt lopják a napot. Mit akar velük kelmed?

— Egy kis szavam volna hozzájuk.

— Tán Dobos Gergő üzent?

— Az hát. Én magam — tudja kend — nem czimboráskodom ilyen gyanus emberekkel.

— Hát majd szólok nekik.

Korda Péter lekiabálta a fiukat a padlásról. Nagynehezen feltápáskodtak és levánszorogtak.

— No, mi baj?

— Toppantó Miska akar veletek szót érteni.

— Az a vén dohányrabló?

— Az hát. Dobos Gergő küldte.

A fiuk a Dobos Gergő nevére felelevedtek. Hát nem fogta el ökelmét az a hires komiszáros. No, akkor még találkozhatnak.

Toppantó Miska pálinkával kínálta meg az ivóba belépő fiukat.

— Mi járatban van kelmed? — kérdezték tőle.

Az öreg körülnézett. Csak maguk voltak az ivóban, egyéb senki.

— Hát Dobos Gergő azt izeni, hogy szüksége volna rátok, még pedig ma éjszaka.

— Hát hol bujkál Gerő bácsi?

— Ott szundit a sarki-tanyán.

Ment a szóbeszéd egyről-másról. A fiuk örültek, hogy Gergő bátyjuk biztonságba jutott, így legalább rájuk se kerül hamar a sor. Az öreg Toppantó kínálgatta a szomjas legényeket:

— Igyatok, fiaim. Csaptok holnap éjszaka olyan jó vásárt, hogy egy hónapig nem lesz gondotok semmire.

— Mi lesz az a jó vásár?

— Majd megmondja Gergő.

Még alkonyattáján utnak ereszkedtek és kakaskukorikolás előtt, ami az esti 10 órai időt jelenti, mert akkor kukorikol a kakas első álmra, eljutottak a Sarki-tanyára.

Gergő kényelmesen heverészgetett a vaczkon. Láthatólag megörült a legények jöttének. A tanyás az asztal végén pipázgatott. Nem volt titok előtte semmi.

— Tudjátok-e, mért izentem?

— Tudjuk, ha megmondja.

— Még ma éjszaka látogatást kell tennünk a Rónay-kastélyban.

— Hol?

— Kis-Zomboron.

— Minek?

— A deszki uradalom kasznárja átvitt tizenkét darab fajlovat, hogy az urasággal cseréljen vagy eladja neki. Vagy a pénzt, vagy a lovat megkeritjük.

A legények szó nélkül kifordultak. A lovaikat abrakoltatták. Kell a nagy utra egy kis erő. Elindultak s még éjfél előtt átkeltek a Maroson.

Toppantó Miska nem ment velük. Ő csak a jó szerencsét várta a tanyában. Dobos Gergő megparancsolta a tanyásnak, hogy annyi pálinkát adjon neki, amennyi belefér.

Az uradalom a falu alatt terült el. Itt vannak a gazdasági épületek. A kastély bent van a faluban. Dobos Gergő tudta, hogy a drága lovakat nem hagyják éjszakára a kastélyon kívül. A kastély udvarán levő istállóba kvártélyozzák be valamennyit, nehogy baj történjék.

Dobos Gergő a falu alatt leszállott a lóról. Gyalog ment a kastélyig. A fiuk a lovakkal együtt a kastély alatt ólálkodtak.

A betyár körülkerülte a kastélyt. Az urasági lak ablakai sötétek voltak. Rónay kint járt Olaszországban. A tiszttartója tanyázott a kastélyban. Vig kedvű, kártyázni szerető gavalér, aki nem sajnálta a pénzt, mert mindig tudott annyit teremteni, amennyi kellett.

— Bizonyosan a deszki kollegájával kártyázik vagy iszik, — gondolta Dobos Gergő.

Eltalálta. A két kasznár néhány darab fiatal ispán társaságában mulatozott.

A betyár-gyerekek türelmetlenül lesték, mit csinál Dobos Gergely? Egyszer eltűnt a szemük elől. A kerítésen átvetette magát, benttermett a kastély udvarán.

Örvös komondorok örködtek az udvaron, de a besurranó betyárt mégsem vették észre. A fal mentén huzódott felfelé egészen az urasági istálló feljárásáig.

A létrán felcsuszott, eltűnt.

Nem sok idő telt bele, lejött a padlásról és besurrant az istállóba.

— Adjon Isten, jó estét!

Merészlet cselekedett a betyár. Ugy gondolta, ha van valaki az istállóban, elfogadja a köszönését. Ha nincs, megtudja a némaságból.

— Adjon az Isten, nincs itt senki? — kérdezte Dobos Gergő.

Nem szólt rá senki. A legalkalmasabb pilanatot választotta a belépésre. A kocsisok felhúzódtak a cselédlakásba egy kis tereferére vagy vacsorára. Az istálló baloldalának jászolainál a vendéglovak abrakoltak. Gyönyörű tizenkét darab jószág volt, ezer forintot legalább is megért egy-egy.

Dobos Gergő gyakorlott szeme mindjárt megismerte, hogy ezek lesznek a deszki uradalom jószágai. A mécs világa halvány fényt vetett a drága jószágokra.

A betyár bicskát vett elő és egyenként vagdosta el a kötőfékeket. Mikor készen volt a művelettel, kiosont az ajtón. Átmászott a kerítésen és a várakozó fiukhoz sietett.

— Csak türelem, mindjárt dolgozhatunk!

Koromsötét éjszaka volt. A szél egyre bömbölt.

A kastély istállója felől egy kis idő múlva világosság kezdett derengeni. A tető ropogni kezdett. Ez Dobos Gergő műve volt.

A szénapadlásról lecsapó füst a nemes jószágokat megvadtította. Egymást gázolva törtettek ki az ajtón. A kötőfék el volt darabolva, nem fulladhattak bent.

A cselédek arra rohantak ki, mikor a deszki uradalom paripái nyerítve-prüszkölve szaladgáltak az udvaron.

— Ég az istálló!

A láng kicsapott a tetőzetten. A tisztartók abbahagyták a mulatságot, kirohantak az udvarra.

— A lovakat ki kell menteni!

A lovak már kint voltak.

— Hamar a községházához vizipuskáért!

A kastély rácsozatos vaskapuit kinyitották. A kiáltozás, a láng vörös fénye felriasztotta a falut.

— Emberek, segítség!

A betyárok a kastély udvarán termettek. Ugy tettek, mintha jószándéku falubeliek volnának.

— A lovakat kell összefogdosni, nemzetes uram! — ajánlotta Dobos Gergő a deszki kasznárnak.

— Persze, hogy azokat.

A cselédség fejvesztetten szaladgált.

— A mi lovainkat is oldozzátok el! — kiabálta a zombori kasznár.

A Rónay-uradalom párádés lovai hor-

kolva, nyerítve dobogtak a padláson, birkóztak a kötőfékkal.

Az ispánok nem mertek bemenni a füsttel telt istállóba, a cselédség az ajtónál dévankozott.

Dobos Gergő a deszki megvadult lovakat pányvázta össze az udvaron. Könnyen ment neki a pányvavetés, tanult mestersége volt.

Egyenkint kerültek hurokra a deszki uradalom paripái.

Az udvaron népcsődület, óriási kavarodás, láрма és fejetlenség támadt.

— A parádés lovakat mentsék ki!

Mindenki az istálló felé igyekezett.

A betyárok mestersége meg volt könnyítve. A paripákkal nem törődött senki. Tíz darab lovat sikerült összefogni.

— Most már gyerünk! — adta ki a jelszót Dobos Gergő.

Egy percz alatt eltűntek a kastély udvaráról.

— Hol vannak a mi lovaink? — kérdi a deszki kasznár.

A sunyi Kánya-gyerek ott állt mellette.

— A szomszédba vezettük mindet, nemzetes uram.

Eltűnt a Kánya-gyerek is. Mint a ferge-teg száguldott a többiek után.

Nem telt bele öt percz, keresni kezdték a lovakat. Nem találták. Valamelyiknek eszébe jutott, hogy megnézzé a szomszédban. Ott sem volt.

— Itt betyárok jártak, — véleményezte a zombori kasznár.

— Ők gyujtották fel az istállót!

— Ők vitték el a lovakat.

— Utánuk! Lóra hamar!

Igen ám, de kinek van olyan futós lova, hogy a betyárokét elérje. Az urasági lova-

kat féldöglötten vonszolták ki az égő istállóból. Azok a szomszédbeli fáradt, sovány parasztgebék nem érnek ilyen esetben egy hajtó fát.

Még akkor is tanácskoztak, mikor Dobos Gergő átnyargalt a zombori határon és átsztatott a drága lovakkal, a félszemű Kányával és a Sutka-fiukkal.

Melyik irányban induljanak az üldözésükre, maguk se tudták.

A betyárfogás sikerült. Még virradat előtt jóval tíz darab ezerpengős csikót kötöttek be a Sarki Molnár János istállójába.

— Abrakot nekik! Aztán gyerünk tovább!

Molnár János akkor este érkezett ki a tanyára.

— Lovakat hoztam, sógor.

— Jól van, sógor, itt a vásár, elkél valamennyi.

Nem kellett sok szó, a két sógor megértette egymást.

— Tudod, feles minden. Te hoztad, én eladom. A pénzed nálam lesz, mert nálad megtalálnák, nálam meg nem keresik.

— Jól van, sógor, de így legyen, ne hiába kárhozzon el a lelkem.

— Bizhatsz bennem, sógor. A Sarki Molnárok még nem csaltak meg egy szegény embert se, — mondta kevélyen a gögös ember.

— Fizesd ki a legényeimét, sógor és vedd át a jószágot.

Sarki Molnár behívatta a betyárlegényeket.

— Itt a béretek! Korda Péter eltart ezért benneteket egy egész hónapig.

A szegénylegények megörültek a nagy bankónak. A csanádi árendás pénze volt, az igaz, de hát ki kereste azt.

Hajnalban a Sarki Molnár János cselédjei utnak indították a lovakat. Vitték gyorsan

lefele délnek, a legközelebbi vásárba. Ha csak passzus kellett, abban nem szükölködött a csanádi parasztbáró. Furcsa lett volna, ha akkoriban jó pénzért nem lehetett volna annyi passzust kapni, amennyi kellett. Csak jószágot kellett hozzálopni. Arról meg gondoskodott Dobos Gergely.

Karácsony este volt.

A makói határszélen vezető uton egy lovas haladt. Szürbe burkolt, lehorgasztott fejű alak volt. A lova egy-egy kátyuba térdig le-süppedt. Hó és köd borította az egész határt.

A lovas melléből nehéz sóhajtás tört elő. Szegény asszony, szegény apróságaim!

Az utszélen kódorgó lovas Dobos Gergő volt.

Az utóbbi időben erősen üldözte a vármegye. A Sutka-fiukat elcsípték és a töredelmes vallomás során a félénk kapczabetyárok beismerték, hogy minden nagyobb lopást Dobos Gergely követett el.

Ő látogatta meg a csanádi árendást.

A zombori kastély istállóját is ő gyújtotta fel. Vallottak a fiuk, mint a karikacsapás, de a vallomásba annyira belejöttek, hogy a hazugságukat nem lehetett az igazmondásuktól megkülönböztetni.

A saját bőrüket akarták menteni. Belekeverték a játékba Sarki Molnár Jánost is. Ez volt a vesztük. Az alispán mindjárt ki-mondta a szentencziát, hogy a két lurkó nyakra-főre hazudik, nem igaz a vallomásukból egy szó sem. Mindent másra kennek. Várni kell, míg Dobos Gergő kézrekerül, majd akkor szembesítik őket.

Addig letették a Sutka-fiukat a vármegye pinczéjébe gondolkozni.

Dobos Gergő után megindult a hajsza. A

vármegye megmozgatott — legalább úgy látszott, hogy megteszi — füt-fát az elfogatása érdekében.

A panduroknak megparancsolták, hogy a Csali csárdát vegyék külön őrizet alá.

Sarki Molnár János határmenti tanyájára is nagyobb gond fordítandó. A gondfordításra a makói csendbiztost bízták meg. Ennek ugyan kisebb gondja is nagyobb volt annál, hogy Dobos Gergőt kézrekerítse.

A makói városszéli kis házban a legnagyobb szomorúság uralkodott. Dobos Gergőné elvesztette az urát, a gyermekek édesapjukat.

A fiatal asszony sirva járt a döllyfös Sarki Molnárhoz.

— Sógor, csinálja ki, hogy hazajőjjön az uram. Nem követett az el semmi bünt, hiszen oly szegények vagyunk, mint a templom egere. Már elmúlt egy hónapja, hogy nem lépte át a küszöböt.

Sarki Molnár János vállat vont.

— Hát én vagyok az oka? Én nem üldözöm. Bizony a te urad leveles a vármegye előtt, de hát majd eligazítjuk a dolgot, legyenek békében. Van-e liszted? Van-e zsiród?

Az volt az egyetlen vigasztalás, amit a betyár felesége kapott, hogy egy-egy fazék zsirt, egy zacskó lisztet küldött neki a sógora. Dobos Gergő nem jöhetett haza. Tudta, hogy minden sarkon lesik, nem akart önként a vármegye kelepczéjébe futni.

A bujdosó betyáron erőt vett a hazavágyás. Makó felé fordította a lovát, haza ügetett. Bezörgetett az ablakon. A szomorú, szegény asszony felriadt.

Ismerte az őura koczogtatását.

— Kend az? — szólta ki az ablakon.

— Én vagyok. Nyisd ki a kaput.

Dobos Gergő bevezette a lovát az istál-

lóba. A szobában gyermekei, Miklós meg Vicza édesen aludtak. Talán a karácsonyi kis Jézusról álmodtak, aki az édesapjukat is haza hozza. Egy darabig égett a mécs, folyt a sutogó beszélgetés a betyár viskójában, aztán csend lett.

Az éjféli misére menők közt csak a nem messzire lakó pandurnak a felesége vette észre, hogy Dobos Gergőék portájára lónyomok vezetnek. Minjárt gondolta, hogy hazajött a vendég.

Alig győzte bevárni a hajnalt. Mihelyt szürkült, meg nem állhatta, hogy a szomszédba át ne szaladjon. A makói eleven ujság lakott ott, az öreg Mári néni, a hagymás kofa.

— Mári néni, lelkem, tudja-e mi ujság?

Mári néni kétségbe volt esve. A mai szent napon, karácsony első napján nem volt a piacon és így nem tudott semmi ujságot. Rámereedt a pandurnéra:

— Nem tudok én, öcsém asszony, semmi ujságot. Honnan tudnék.

— Itthon van Dobos Gergő!

Mári néni a kezeit csapkodta.

— Szent atyám! Óh a boldogtalan! Sze-gény Örzse asszony, neki is jobb lett volna nem születni! Persze, most az urát elcsipik.

— Mire ők feltápászkodnak, a hetedik há-tárban járhat Gergő. Tán meg is kéne neki mondani, hogy jó lesz, ha odébb áll.

Mári néni egy nagy kendőt kapott magára. Bezörgetett Dobosékhoz.

— Nyisd ki az ajtót, Örzse hugom, én jövök, nem a vármegye. Egy kis kóstolót hoztam.

A szomszédok szerették a Dobos-familiát. A paraszti nép bizonyos tisztelettel viselte-tett a vármegyével ujjathuzó betyárral és családjával szemben. Maguk a pandurok is, akik

nem egyszer iszogattak együtt a betyárnép-séggel.

Riadtan ugrott az udvarra nyíló ablakhoz Dobos Gergőné. A betyár is felébredt.

— Ki az? Mit akar?

— Mári néni zörget, azt mondja, kóstolót hozott.

— Ereszd be. Ha be nem ereszted, egy órával hamarabb tudják meg az urak, hogy itthon ünnepelek.

A vén asszonyság betoppant. A gyerekeknek karácsonyi kalácsot hozott. Szín méz volt minden szava. A bő szoknya rengeteg zsebéből apró kulacsot huzott elő.

— Gergő öcsém, ezt neked hoztam.

A legkitünőbb törköly volt benne.

— Üljön le, Mári néni, vagy meg sem akar állni, míg a vármegye kapujába nem ér?

Mári néni keresztet vetett.

— Ne gondolj olyan lelketlen kutyának. Még a véremen is megváltanálak, ha lehetne.

Mári néni azonnal le is telepedett, de mintha tükön ült volna.

— Jaj, a tejet meg a tűzön hagytam, mindjárt kifut. Azonnal itt leszek.

Elment, de visszajött. Utközben két-három szomszédnak mondta el, hogy Dobos Gergő itthon ünnepel. Egy darab disznóhust hozott a kötője alatt. Jószívü asszonyság volt, csak a nyelvének nem tudott parancsolni.

— Egy kis töltött káposztába valót hoztam.

Nem telt bele negyedóra, a harmadik szomszéd, Báló Pista állított be egy kulacs borral.

— Délre hoztam, koma, fogadjátok jó szívvél.

Szerették a betyárt. A szegénylegénykedés nem volt olyan bűn az emberek szemé-

ben, amiért a barátságnak véget kellett volna vetni. A jóismeretségnek nem ártott a betyárkodás, a respektust meg előmozdította, a legnagyobb mértékben emelte.

A Gergőék kis háza dél felé tele lett ismerősökkel, jóbarátokkal.

— Éppen most hajtattott az alispán ur a megye fogatán Sarkiékhoz.

— Ott ma nagy kanállal esznek, — ujságotlák.

Gergő nem szólt semmit. Kifordult a szobából, bement a kamrába. A feleségét kiszólitotta.

— Add elő az ünneplőmet.

— Hová készül kigyelmed?

— Egy kis dolgom lesz.

A betyár ünneplője egy cseppet sem különbözött a legjobb módu gazda ünnepi ruhájától. Ezüst gombos mándli, pitykés melény, rámás csizma, darutollas pörge kalap. A csizmákon ezüst sarkantyú, sallangós dohányzacskó és olyan apró, csinos kis makrapipa, amit csak a debreczeni vásárokon lehetett kapni.

Dobos Gergő külseje megváltozott. Daliás, sugar alakja kiegyenesedett. Arczáról eltűnt a komorság. Sötét szeméből barátságos tűz, ajkáról szelíd mosolygás nevetett a szomszédokra, a jó ismerősökre.

Senki sem hitte volna, hogy ez az ember néhány óra előtt a megye legrettegettebb betyárja volt.

Egyetlenegy ezüst veretes nyelű, kétcsövű pisztolyt csusztatott a mándlija zsebébe.

— Hová készül kend? — kérdezték tőle.

— Az alispán urral van egy-két szóm, aztán a sógorómtól is szeretnék valamit kérdezni.

A jelenlevők elhültek. Őrzse asszony sirva roskadt a kanapéra.

— Vesztibe megy kelmed.

— Dehogy is megyek. Megmondom az alispán urnak, hogy elég legyen a hajkurászásból. Én becsületes ember akarok lenni.

— Hátha az uton elcsipik kendet?

— Akkor is az alispán elé visznek.

Karácsony első napjának délelőttjén történt a história. Éppen harangoztak dére, mikor Dobos Gergely megindult a Sarki Molnárportha felé.

Hosszu, nemesi kuria volt Sarki Molnár János portája. Az udvarra nézett, karcsu, fehérre meszelt oszlopaival. A jómód már a belépésnél meglátszott. Az udvaron parádés kocsisok sürögtek. Az ambituson agarak ási-toztak. A kémény füstölt.

Daruváry Gábor minden rátótos ünnep ebédjét a Sarki-kurián töltötte el. Egész meggyeszerzte híres volt a Dobos Éva főztje. Sarki Molnár maga is büszke volt a felesége tudományára.

A megye bárója, aki igen keveset evett, mert a sűrű italozás tönkretette a gyomrát, csak a Sarkiék asztalánál tudott jóllakni.

A vármegye esze, a pókhasu főjegyző, aki ugy Csanád és Csongrád, valamint a szomszédos megyék asztalait is végigette már, becsületszavára kijelentette, hogy a malaczpörköltet Magyarországon kívül sehol a viágon nem tudják készíteni, azonban hazánkban is egyes-egyedül Sarki Molnár felesége az, aki ugy készíti, mint senki más.

A dicséretekhez nem szokott egyszerű asszony el-elpirult, mikor a vármegye urai magasztalásokkal akarta kifizetni a sok szives-ségért járó tartozásaikat. Egyszer meg is mondta az alispánnak:

— Nem bánom én, ha nem is az én rétesem a legkitünőbb, de azt tegyék meg az urak, hogy ne üldözzék szegény bátyámat, Dobos Gergelyt.

— Nem mi üldözzük, hanem a törvény, édes lelkem.

— Igen, de a törvény csak az urak szemével lát, az urak kezeivel cselekszik.

A szegény asszony minden perczen remégett attól, hogy a pandurok elcsipik Gergelyt. Sarki Molnár hatalmas ember, de még se tehet annyit, hogy megmentse az akasztófától. Tudta ő is, hogy az ura kapzsisága, nagy urhatnámsága sodorta a bünbe Gergelyt. A betyár koldus maradt, az orgazdából parasztbáró lett. A Dobos-familia rongyos, szegény kutya, míg a Sarkiék megszedték magukat a más becsstelen keresményéből.

Dobos Éva mindent megkísérlett, hogy urát az orgazdaságtól visszatartsa. Minden igyekezete hiábavaló volt. Sarki Molnár Jánost a kapzsiság ördöge hatalmába kerítette. Megszokta a nagylábon való élest, az urakkal való barátkozást. Tudta, hogy a vármegyével jó viszonyban kell lennie, mert a hurok könnyen a nyaka közé csavarodhat.

A jó viszony ápolása tömérdek pénzbe került. Ennek is ajándék, annak is ajándék. A nagyobbfejűeknek dinom-dánom vagy olyan kölcsön, amit jó szóval, pohárköszöntőkkel, vagy meleg kézszorítással fizetnek vissza.

Karácsony estéjén már megkezdődött a malaczok, baromfiak legyilkolása a Molnár-kurián. A szolgálók sürögtek, forogtak, maga Molnár János sajátkezüleg verte csapra a legjobb borát, amit az alispán kedvéért Egerből hozatott. A tekintetes alispán ur csak a hegyi bort tudta inni. A homoki borok megfáj-

ditották a vármegye gondjaiban megőszülni kezdő fejét.

Éppen ebédhez tálaltak, mikor Dobos Gergő benyitott a Sarki-portára. A kuvaszok felvonyitottak, de a következő pillanatban már behuzott farokkal, szűkülve sompolyogtak az istállóba. Azt mondják, hogy a valamire való betyárok a szemükkal ki tudták zavarni a kutyát a portáról.

Sarki Molnárné asszonyom éppen a pulykát darabolta, mikor betoppant a bátyja.

— Adjon Isten, hugom.

A megrémült asszony kezéből kiesett a nagy kés.

— Gergő, mit akarsz itt?

A betyár nevetve mondta:

— Ebédelni akarok. A te főztödre éheztem. Csak nem löktök tán ki?

— De bátyám, itt van a vármegye.

— Éppen azt keresöm.

— Ne menj be. Gyere, a másik szobában teritek neked.

— Meguntam a koncziest, hugom. Én nem ülök a kutyák asztalához. Különben is az uraddal van egy kis számvetésem, meg az alispán urral.

Gergő nem hallgatott a huga könyörgéseire. Az ebédlő ajtajának tartott és benyitott. Azt hitték, valami kései vendég.

A betyár kevélyen köszönt.

— Adjon Isten jó napot! Jó étvágyat az uraknak, mint nekem van.

A vendégsereg rámeredt. Senki sem ismerte meg.

Molnár János felugrott a székről, egyenesen hozzá sietett és karon fogta. Szemeivel az alispán felé mutogatott, mintha mondta volna:

— Te, itt a vármegye, menekülj.

A betyár ledobta darutollas, pörge kalapját az ágyra. A sógorát otthagya a szoba közepén és az asztalhoz sietett.

— Nem ismernek az urak, ugy látom. Hogy megmutassam, nem vagyok olyan idegen, mint amilyennek néznek, hát tudják meg az urak, hogy Dobos Gergő vagyok.

Mindenkinek tátva maradt a szája. Mindenki az alispánra nézett, mi lesz most? Maga Sarki Molnár is oly bocsánatkérően pislogott a megye urára, mintha mondaná:

— Én nem hívtam ide, nem tehetek róla, hogy idejött.

Az alispán egy izletes falattal volt elfoglalva. Fel sem pislantott a tányérjáról, ugy mondta Dobos Gergőnek:

— Foglaljon kend helyet. Ha igyekszik utólérhet bennünket. Még nem tartunk a pecsenyénél.

Az alispán szavaira Dobos Gergő jött zavarba. Szétnézett, hova is üljön ő ebben az uri kompániában. Molnár János ugy állt ott, mint egy fa-szent.

A báró feltalálta magát. Egy széket rántott maga mellé.

— Ide üljön, sógor!

Ez azt jelentette, hogy nem Dobos Gergővel, a betyárral, hanem a házigazdának a sógorával van dolguk. Most asztalnál ül a vármegye, fehér abrosznál, most nem törvényeskedik.

Dobos Gergő leült. Egy kissé izgett-mozgott a széken. Akkor tért egészen magához, mikor Sarki Molnárné uj tányérokat rakott elébe.

Az alispán észrevette a kinos csendet. A megye első tekintetes ura nem szerette az ilyesmit. Esetleg az étvágyát teszik vele tönkre.

— Messziról-e, Gergely? — kérdezte a betyártól.

A sógor egész nyugodtan felelte:

— Csak innen, a házamtól, tekintetes uram.

— Rég volt otthon kelmed. A multkor arra kocsiztam, észrevettem, hogy a portáján nagy a rendetlenség. Az asszony nép nem tudja az ilyesmit rendben tartani, igaz-e, Sarki Molnár uram. Jut eszembe, mikor az én nagybátyám meghalt, a daruvári kuriában maga maradt a nagynéném. Tudjátok, Daruvár hogyan esik innen, mekkora dominium ez. Gergő öcsém bizonyosan járt arra.

Dobos Gergő a fejével bólintott.

Az alispán úgy elbeszélgetett, hogy senkinek sem jutott eszébe azon töprenkedni, hogy betyár ül velük egy asztalnál. Mikor a bárónak egy felvidéki tót adomáján pukkadásig nevettek, mikor a főjegyző pohárköszöntője után a háziasszony egészségére ittak, egyformán koccintottak Dobos Gergővel is. Csak Sarki Molnár volt szokatlan szomorú.

Nem értette, mit akar náluk a sógor? Elfogyott a pénze? Vagy önként akarja magát vasra veretni, felakasztatni?

Mindenki észrevette, hogy Sarki Molnár Jánosnak ez a furcsa látogatás nincs ingyére. Félt attól, hogy a katasztrófa kitörhet. Dobos Gergő nyelvét feloldja a bor, bolondokat fog mondani. Még kitelik tőle, hogy a nemes vármegye szemébe mondja:

— Engem akartok elfogni? Engem üldöztök? Tudjátok-e hogy én kerestem ennek a háznak a felét, az a sok jó, amit esztek-isztek, az én bőröm ára, az én bűnöm, az én keresményem. Ti jóllaktok belőle s engem majd felakasztotok? Nem illendő cselekedet lesz ez, tekintetős uraim!

A sógor azonban egykedvűnek mutatkozott. Kocczintgatott, nyelte a bort, kipirult az arcza, de azért olyan egyforma volt, mint mikor idejött. Dobos Gergő háta mögé húzódott Sarki Molnárné. Esdő pillantásokat vetett a betyár háta mögül a vármegye urára, mintha mondta volna:

— Csak még egyszer engedje szabadon, hadd fusson szegény, amerre futhat.

Lámpagyújtáskor hangosabb lett a társaság. A báró saját külön nótáit adta elő és menyasszonyáról beszélt. A főjegyző megmutatta, hogy a nagy ebéd után is el lehet egy kis uzsonnát költeni. A makói csendbiztos betyárfogásaival szeretett volna dicsekedni, de nem lehetett. Egyébként az ördög se hitte az ő hazudozásait. Mindenki elmondta később a maga nótáját. Dobos Gergőre került a sor.

— Hát kendnek van-e nótája, sógor? —
 rikácsolta a báró.

A betyár elszomorodott. Neki ne volna, aki egész életét szegénylegénykedéssel töltötte? Hogy megmutassa, ebben az uri kompániában ő is mer dalolni, rákezdett egy szomorú betyár-nótára:

Fürdik a holdvilág...

A vége az lett, hogy megtapsolták. Aztán másokra gyújtott rá. A siralomházban, meg-lánczolt betyárnak a nótája, keservesen fujja, mielőtt akasztófára viszik:

Esketőre kéne mönni, Szögedre,
Szögedre,
De béklyó van verve a két kezemre,
kezemre,
Oltár helyett akasztófára visznek,
elvisznek,
Két csikóér, hat tinóér hónap mán
fölkötnek.

Olyan szomorú nótát ez, hogy Dobos Évának a szeméből kicsordult a könny.

Az egész kompánia elérzékenyült a szomorú nótára, csak Molnár János nem, aki igen kényelmetlenül izgett-mozgott a helyén és nem bánta volna, ha a betyár a pokol fenekén dalolgatna már, csak itt ne volna.

Az alispán felállt, a szomszédszobába ment ki. Csak Molnár Jánosné vette észre, hogy a szemével intett Dobos Gergőnek, hogy menjen utána.

A betyár és az alispán mögött becsukódott az ajtó. Molnár Jánosné szíve hangosan dobogott. Mi lesz most? Az alispán nem köztötte-e meg azonnal a betyárt? Molnár János izgatottsága is nőttön-nőtt.

— Gergő, — szólt az alispán halk hangon, az ablakmélyedésbe huzván a betyárt — mi az ördögnek csinál kend ilyen izetlen tréfát? Azt hiszi, hogy a vármegyét szemtől-szembe kigunyolhatja? Azt hiszi, hogy nem elcsiphettük volna kendet ezerszer, ha nem sógora kendnek Molnár János? De bizony csak. Mit akar hát itt?

— Eljöttem magamtól. Tudom, hogy ke-restek. Meguntam a szegénylegénykedést, a csavargást. A családom elpusztul. Azt sem akarnám, hogy a statárium tekerje ki a nyakamat. Megérdemlem-e a kötelet vagy nem, az az urak dolga. Én úgy érzem, hogy nálamnál gazemberebb ember is jár szabadon. Hát elmegyek én szívesen Vácra, vagy Illavára, csak egyször hazajöhessek.

Az alispánt meglepte ez az őszinte beszéd. Mindenre számított, csak erre nem.

— Jól van. Holnap reggel jöjjön kend fel a megyeházára hozzám. Majd a hajdu visz ki pecsétes írást, hogy minden baj nélkül hozzám juthasson kend. Majd aztán a vármegye leszámol kenddel. Érti.

A betyár lehajtotta a fejét.

— Ugy lesz, tekintetes uram.

— Most pedig menjünk ki, mert még azt hiszik, hogy kendet vallatom.

Az alispán hirtelen az asztalnál termett. Dobos Gergely menni akart, de a huga útját állta. Remegő hangon kérdezte tőle:

— Mit beszéltetek?

— Semmit. Nem tartozik rád az emberek dolga. Majd holnap megtudod.

— Elfognak?

— Az nem az én dolgom. Ma még szabad vagyok.

Visszatelepedett a helyére. A báró nógatta, hogy mondjon pusztai nótákat, mert ő él-hal az ilyen dolgokért. A főjegyző a harmadik pohárköszöntőjére köszörülte a torkát és kicsi hijja, hogy a végén nem Dobos Gergőt köszöntötte fel.

Az este mélyen belenyult az éjszakába, mikor a kompánia eloszlott. Sarki Molnár egyedül maradt a sógorával. A kevély, gőgös embert egy kicsit megtörte a váratlan találkozás, és a mai nap izgalma.

— Tudod, miért jöttem?

— Ha elmondod.

— Holnap a megye rabja leszek. Elvisznek, felakasztanak, mit tudom én, mit csinálnak velem. Bűnös vagyok, sokat loptam. Embert nem öltem, igaz, de loptam annyit, mint a te egész vagyond. Igaz-e? Mennyit, azt magam sem tudom. Te jobban tudhatnád, mert te tartod számon. Lásd, ezt a jó módot, ezeket az uri barátokat is én szereztem neked. Ha nem lopok, nem lehetsz orgazda. Szegény, magamszörű paraszt maradsz, a kutya se lát meg. Most még az alispán is a te asztalodnál törli meg a bicskáját.

A parasztbáróban forrt a düh, de nem mert közbevágni.

— Csak beszélj, — gondolta magában — holnap majd neked beszélnek.

De azért nem állhatta meg, hogy oda ne vesse:

— Ne feledd, sógor, hogy a Sarki Molnárok mindig jó barátságban éltek a vármegyével.

A betyár fitymálva nézett rá:

— Tán mert nemesek voltak? Éppen olyan paraszt volt az én apám is, mint a tied.

— Szalonnát takarhatsz, sógor, a kutya-bőrötökbe. Nekünk nincs kutya-bőrünk, az igaz, de azért — igaz-e sógor? — egyformák vagyunk? — kérdi villámló tekintettel Dobos Gergő.

Molnár János nem szólt semmit.

— Ugy értem, hogy egyforma gazemberek vagyunk — magyarázta a betyár.

Sarki Molnár János kijött a sodrából.

— Elég lesz mára. Erigyj haza, aludd ki magadat.

— Ne hidd, hogy részeg vagyok. A birtokomat akarom. Ugy egyeztünk, hogy fele az enyim. Hát ha nem felezel, akkor eláru-lom a megyének, hogy minden jószágod lopott jószág. Válasszszunk, vagy felezzünk, ezt hozná a becsület magával, de te, tudom, egyikre sem állasz. Hanem van még a megyénél nagyobb ur is. Ne hidd, hogy itt torkomra tesszitek a kötelet, lefojtotok a tömlöczbe. Egyéb-iránt azt is megtehetitek.

Még osztozkodtak, Molnár Jánosné az ajtón hallgatódzott. Tudta, hogy kenyértörésre kerül a sor a két sógor között. Nem mert belépni, mert félt az ura haragjától.

Egy kis szünet állott be.

— Dobos Gergő, mit akarsz te tulajdonképpen?

— Leszámolni veled. Az egész vagyono-dat nekem köszönheted. Van gyerekem nekem

is, neked is. A te gyerekeid urak lesznek, az enyimek koldusok maradnak. Ezt a dolgot szeretném elegyenliteni. A gyerekem jövőjét akarom biztosítani.

Molnár János gunyosan mosolygott.

— Tán hintóba járassam őket?

— Nem azt kérem. Én börtönbe megyek, hogy a te vagyondóért megbűnhődjek. Tudod, hogy ha akarnám, nem egyedül mennék oda, hanem te is velem sétálnál.

— Próbáld meg!

— Ne bizd el magad, hogy az alispán nálad vacsorált. Ismerek én nagyobb urat is, aki nem megy el egyik orgazdának se a disznótorára.

— Igazán? — kérdezte gunyos mosolygás közben a parasztbáró.

— Igazán. Te abban bízol, hogy a pénznek nem tud ellentállni ez a sok éhes uri népség. Megveszed rajta még az igazságot is. De nem úgy lesz. Az én szavam tulhangzik a megye székháza falán, meglátod. Vallatni akar a vármegye, hát kivallok mindent.

A parasztbáró megrettent, de gőgje nem engedte, hogy félelmét elárulja.

— Te alkudni jöttél hozzám, hát alkudjunk.

— Hamar készen leszek vele. Tudod, hogy mi lesz velem, fel nem akasztanak, azt tudod. Nem öltem, csak loptam. Tíz-tizenöt esztendő óta ülök érte és ezzel vége van. Te addig gondot viselsz a feleségemre, a gyerekeimre. Ne járasd őket bársonyba, de legalább kenyeret adj nekik. Ne hidd, hogy a vagyondra áhitozom, de a magamét követelem. Legalább annyit adj, amennyit én hoztam. A járandóságát, a hasznát tartsd meg magadnak.

— Hogyan, hát rád irassam?

— Tőlem elvennék. Maradjon a te neveden, de ne verd ki belőle a familiámat. A gye-

rekem nő, nevelj belőle derék embert. A te lányod is nő. Boronáld őket össze.

Sarki Molnár János a betyár szeme közé nevetett.

— Berugtál, Gergő sógor? — kérdezte metsző gunnyal.

Dobos Gergő sértődötten felugrott.

— Berugtam, de holnap te is kijózanodol.

Mint a szélvész kirohant a szobából. A konyhában Dobos Éva elfogta.

— Hova mégysz? Ne így válj el tőlünk. Ránézett a hugára és megszelidült.

— Téged sajnállak, hugom, de nem tehetek róla. Majd többet hallasz rólam holnap. Isten áldjon meg.

Dobos Gergő hazament.

— Hol volt? Már féltem, hogy vissza sem eresztik.

— Még nem jött el az ideje. Majd holnap.

— Mért nem megy el kend a lova hátán arra, amerre tetszik.

— Majd meggondolom a dolgot.

Dobos Gergő tudta, hogy ma éjjel semmi veszedelem nem érheti. Az alispán magához hivatta, bizonyosan kiadta a parancsot, hogy hozzá senki se nyuljon. Saját maga akarja elcsipni. Azt is tudta, hogy ha egyszer beteszi a lábát, a vármegye nem fogja többé ki-ereszteni.

Egész éjszakát sétálással töltötte. A gyerekek elaludtak. Az asszony imádkozott, míg el nem nyomta az álom.

Reggel zörgettek a kapun. Egy megyehajdu lépett be pecsétetes levéllel.

— Dobos Gergőt keresem.

— Itt vagyok.

— Az alispán ur küldi. Ha ma délelőtt felgyün kend a székházhoz, aztán valaki akadékoskodna, mutassa kend azt az írást.

Idézés volt, melyet az alispán maga irt és arról szólott, hogy Dobos Gergő, aki fontos ügyben az alispáni hivatalhoz idéztetett, szabadon járhat-kelhet a városban.

Dobos Gergely még egyszer bűnnek hajtotta a fejét az asztal végén. Gondolkozott. Határozott szándéka volt, hogy a sógorára rávall. De mi lesz, ha őt is becsukják? A vagyont elkobozzák, hová fordul az ő árván maradt családja? Senkihez. Legyenek egyforma koldusok.

Megölelte a feleségét. Megcsókolta a gyermekeit és a család keserves zokogása közben megindult a városba, az alispán elé.

Az alispán ur a szokotnál korábban kelt és hivatalába sietett. Az ünnep csendje beköltözött a csanádi megyeház termeibe, folyosóra is. Egy-egy zsinóros hajdu jött-ment a folyosón. A megyei urak még boldogan aludták az ünnep első napjának mámorát.

Az alispán ur a gyomrát erősítgette a hivatalos szekrény fiókjaiba elrakott liktáriummokkal, midőn az ajtón kopogás hallatszott.

Dobos Gergely lépett be, mikor az alispán az üvegeket elrakta és elkiáltotta:

— Tessék!

A betyár pontos volt a megjelenésben. A mikor a folyosón felfelé igyekezett, beleütődött a csanádi csendbiztosba.

Az első tekintetre megismerték egymást.

— Kend az? Hát már szabadon jár?

— Rosszul gondolja kigyelmed, még szabadon járok.

— Ugy? Hová megy? Lássa, még se gondoltam, hogy itt találkozunk. Ezért kár volt olyan nagyon sietni előlem, ha ide igyekezett kend, — gunyolódott a csendbiztos.

— Egy kis dolgom volt még. Aztán az urral együtt nem jöttem volna én ide. A magam lábán szoktam járni.

Mindketten az alispán szobája felé igyekeztek.

— No, gyűjjön kend be az alispán urhoz.

— Itt az irás róla, hogy oda megyek, ha az ur nem mondja is.

Dobos Gergely előmutatta az irást.

— Tán a sógora csinálta ki ezt a dolgot?

— Nincs szükségem senki segistégére. Magam jószántából fordultam az alispán urhoz.

A csendbiztos belátta, hogy elkésett. Dobos Gergőt már el nem foghatja. Megelőzte. Hátrább lépett és utat engedett a betyárnak, aki minden habozás nélkül belépett az alispán urhoz.

— Rendbe hozta kend otthon a dolgait?

— Amennyire tudtam.

— Értekezett a sógorával?

— Próbáltam, de nem lehet vele boldogolni. Nagyon lenéz, aztán bizik a pénzében, meg a barátaiban.

— Rosszul teszi, mert mindkettőben csalódhatik. Gyűjjön kend utánam.

Az alispán egy homályos, szűk szobába vezette a betyárt. Becsengette a huszáriját és meghagyta, hogy senkit se ereszszenek hozzá. Egy óra hosszáig tárgyalt is vele. Mit végeztek, nem tudja senki. Az alispán egy csomó jegyzetet hozott magával ki a szobából.

Egyedül jött ki, Dobos Gergő bentmaradt.

Az alispán csengetett és a huszárya bejött.

— Egy hajdu azonnal menjen Sarki Molnár Jánoshoz. Kéretem, fáradjon fel hozzám.

A parasztbáró le sem feküdt. A sógor megjelenése, fenyegetése teljesen kihozta a sodrából. Mikor a megye hajduját látta belépni a kapun, összerezszent. Mit akarnak az urak? Tegnap ők maguk jöttek, ettek-ittak, dorbézoltak itt, ma már csak a hajdut küldik.

A hajdu elmondta az izenetet.

— Írást nem hoztál? — kérdi tőle gőgösen.

— Elég ez is, nemzetes uram, — mondta a hajdu és elpárolgott.

Dobos Éva asszony kétségbeesetten nézett az urára.

— Lásd, János, mondtam én ezt. Mért nem egyeztél ki Gergővel? Mi lesz velünk, a legnagyobb gyalázatba sodorhat.

Molnár János dühösen pattant fel:

— Hallgass! A te édes vérednek, annak a futó betyárnak köszönhetem, hogy most gyanuba hoz a megye előtt. Meg akar zsarolni. Majd gondom lesz rá, hogy elnémitsák! Sarki Molnár János birja még.

Befogatott és úgy kocsizott a megyeháza elé. Mosolyogni próbált, mikor az alispán szobájába belépett, de az alispán egy szikrát sem mosolygott, pedig tartozott már néhány ezer forinttal. Az egy kissé felbátorította, hogy a sógorát nem látta itt. Talán meggondolta a dolgot és az éjszaka tovább állt.

— Parancsol valamit, tekintetes uram? — kérdezte alázatosan.

— Csak kérek magától valamit a saját érdekében. Nem keritek neki nagy feneket, de mégis meg kell kérdeznem, hogy szereti-e Molnár János uram a becsületes, jó hírnevét?

Sarki Molnár János kérdőleg, bambán bámult az alispánra.

— Nem értem.

— Első sorban ennek a meghurczolásáról van szó. Tudja, hogy a sógora mostantól kezdve a vármegye foglya. Magam fordítottam rá a kulcsot. Ez az ember nekem nagyon furcsákat mesélt. Ha a bíróság előtt is így beszél, nem szépíthetem a dolgot, kelmed is mellé kerül a vádlottak padjára. Ha ő kötelet kap, kend se kaphat mást.

Molnár János szédülni kezdett. Vörös lett, mint a pipacs. Az ajkai rángatóztak.

— Üljön le, Molnár uram. Ez nem fenyegetés, csak jó tanács. Mi az ördögnek kevernénk hirbe magunkat, hogy együtt czimborálunk a betyárokkal. Még nem késő! Gyerünk és értsünk szót ezzel az emberrel, akinek egy kicsit igazsága is van.

Az alispán karonfogta Molnár Jánost és bevitte a másik szobába, ahol Dobos Gergő volt. Délig tartott a tanácskozás. Megegyeztek. Maga az alispán irta meg az egyezséget. Dobos Gergely gyermekei nem lesznek kisebb urak, mint a Sarki Jánosé. Össze kell őket adni, hogy a vagyont közösen élvezzék.

Sarki Molnár János, mint a kelepczébe zárt vad, dühösen járt-kelt a szobában, mikor egyegy pont fölött gondolkozni kezdett.

— Sarki uram, drága az idő, siessünk. — Nem esik idegennek — tanácsolta az alispán.

A parasztbáró villámló szemekkel nézett a sógorára, aki nyugodtan álldogált az ablakmélyedésben.

— Sokat megraboltál és most, mikor már rab vagy, utoljára engem rabolsz ki!

— Hazudsz! Amit kérek, az éppen úgy a tied, mint az enyim. Add vissza a csanádi árendásnak.

— Hát visszaadom.

— Add vissza a deszki uraságnak.

— Azt is megteszem.

— De állj érte törvényt is.

— Itt elhallgatott a parasztbáró.

— Ne feleseljenek. Jobb lesz, ha kiegyeznek. Gergely beismeri, hogy itt-ott félkéz kalmarkodott. A vármegye becsülete meglesz. Molnár Jánosét, a saját sógoráét nem kell a játékba keverni. Ha kiszabadul, megtalálja a szerezményit a gyerekeinél.

Sarki Molnár János beleegyezett mindenbe, csak hogy a kellemetlen helyzetből szabaduljon.

— De egy szót se, én rólam a bíróság előtt, sógor! — fenyegette meg öklével a sógorát.

— De ura légy a szavadnak, mert ha elvisznek is, visszajövök ám én!

— Arról gondoskodom én, hogy az egyezés meg ne csorbuljon.

— Áldja meg az Isten, tekintetes uram, — hálálkodott a betyár.

A következő pillanatban Dobos Gergőt a pandurok bevitték a vármegye tömlöczébe. Itt töltötte a második karácsonyi ünnepet. Sarki Molnár János hazakocsizott. Nagyon szótalan volt és nagyon szomorú. Még a legkedvesebb agarát is oldalba rugta, mikor a folyosón elébe ugrált.

A feleségének csak ennyit mondott:

— Koldus lettem, verje meg az isten a te bátyádat.

Leborult az asztalra és megsiratta az ebül jött szerzedék egyik felét. A pénz volt mindene, nem csoda, ha fájt neki a mai egyezés.

VI.

Dobos Gergelyt a megyei törvényszék 15 esztendei raboskodásra ítélte. Nem tudták maguk a tekintetes tanácsbírók sem, hogy mit tett, de saját beismerése szerint lopott és pedig nem keveset. Hová tette? — senki sem kutatta. Elfogyott, mint a holdvilág, az ebül jött szerzedék.

Dobos Gergely a legnyugodtabban viselkedett a törvény előtt.

— Lopott kend?

— Loptam.

— Sokat lopott kend?

— Azt hiszem.

— Hová tette?

— Azt már nem tudom. Elfogyott az én pénzem is, mint a nagyuraké.

— Nem állott összeköttetésben a sógorával?

— Nem biz én! Jellemtelen, sunyi firmákkal nem szoktam czimboráskodni.

— Voltak büntársai?

— Senki sem. Amit loptam, magam loptam, nem fájhat a feje érte senkinek.

— Furcsa, hogy mégis koldus maradt kend.

— Biz az elég furcsa, de ha pénzzel térek haza, mindjárt kifurtam volna az én szerezeteim oldalát, akik nálamnál ezerszerre gazemberebbek. Higyje meg a tekintetes törvényszék, hogy nem érdemes ma lopni, mikor nagyobb zsiványok élnek az embernél, mint saját maga.

A betyárt nem igen vallatták. Az is meg volt mondva egyébként, hogy nem kell erősen fojtogatni. Beismer mindent a maga jószántából.

Dobos Gergelyt Illavára vitték. Molnár János szabadon lélegzett fel, mikor meghalotta, hogy a sógorától megszabadult.

Alig telt el egynéhány esztendő, a Dobos familia kivette magát a kunyhóból. A viskó felett megütötték a dobot, elliczitálták, mert nem volt, aki az adót fizesse érte. Meghalt az asszony is. Dobos Gergőné nem tudta bevárni az ura hazaérkezését. Mióta a vármegye elvitte a hires lókötőt, a felesége kezdett hervadozni.

Mig szabadon nyargalászott az ura, nem sajnálta annyira. Tudta, hogy majd megjön valamikor, bekoczogtat valamelyik éjszakán. De mióta rab lett, sirt-ritt az asszony. Most már tudta, hogy nem jó haza, hogy hiába lesi, hiába imádkozik érte. A két Dobos-gyerek egyedül maradt.

Sarki Molnár János szíve megesett a család tragédiáján. A saját tanyájába fogadta őket. A tanyásné, valami részeges, vén aszszony lett az árvák mostohaanyja. Kint a tanyán nevelkedett fel Miklós meg Évi.

Miklós erőteljes, nyakas, élénk ficzkó lett. Szakasztott az apja volt. Szembeszállt mindenki-vel. Ha megharagitották, tört, zuzott. A tanya leghiresebb verekedőit földhöz vagdosta. Évi maga volt a szelidség. Mindenben az édes anyjához, meg a nagynénjéhez hasonlított.

A tanyán nevelkedtek fel. Miklós hatalmas termetű, délczeg legény lett. Éviből karcsu, csinos leány fejlődött, akiért sokan bolondultak.

A Molnár János gyerekei úri nevelést kaptak. Juliskát Szegeden az apácák nevelték. Jánosból, akit az utbiztos kívánságára állandóan Mukinak hívnak, tollas kalapu, rátartós úri siheder fejlődött.

Sarki Molnár János igyekezett azon, hogy az unokatestvérek össze ne kerüljenek. A legnagyobb elővigyázat mellett sem tudta elérni, hogy Miklós és Juliska ne találkozzanak. A délczeg parasztlegény szemet vetett a csinos, rendkívül szép és szerény unokatestvérjére, aki a nyári vakációt rendszerint a tanyán töltötte. A két fiatal megszerette egymást. Dobos Miklós angyalként tisztelte azt a szép, szőke leányt, aki maga volt a jóság, a szeretet. A tanyán lakó unokatestvérét, Évit a legnagyobb szeretettel vette körül. Kedvét kereste, vigasztalta.

Miklós már kis gyermek korában kezdett érdeklődni a nálánál két-három évvel fiatalabb unokatestvér iránt. A tanyán jöttek össze Juliskával, aki a legnagyobb jóindulattal viseltetett a bátyja iránt. Molnár János nem a legjobb szemmel nézte ezt a viszonyt.

— Tudd meg, fiu, — szólt Miklóshoz, —

hogy nem urnak, hanem kocsisnak, vagy bérresnek fogadtalak a tanyámba.

Miklós elszomorodott.

Az édesatyjáról vajmi keveset tudott. Csak annyit hallott, hogy másfél évtizeddel előbb jónevű betyár, az alföldi tanyák közt is ismert nevű kupecz volt. Szerencsével dolgozott és megkapta utóvégre a vármegye kenyerét.

Hogy Sarki Molnár Juliskának csillogó, arany ékszerei, puczczos selyemruhája az ő édesapja bünéből került-e ki vagy nem, arról nem tudott semmit. A tanyán nevelkedett fel anyai szeretet melege nélkül. Vad természetű, olykor-olykor betyáros viselkedésű fiu volt.

A közbeeső, szűk termésű esztendőek meg-rángatták a Sarki Molnár-vagyont. Nem temett, a jószágok tartása óriási pénzt emésztett fel. Közbejött, hogy Dobos Miklós elment katonának. Az igaz, hogy Muki urfit sorozták be, de Sarki Molnár uram a vármegyével kicsinálta, hogy Miklós szolgáljon helyette.

— Csak eregyj, fiam, megkapod a Juliskát — vigasztalták az ujonczot.

— Ne félj, Miklós, hacsak van igazság a földön, tied lesz Juliska, — mondta Sarkiné nemzetes asszonyom is, aki igaz szeretettel viseltetett a fiu sorsa iránt.

Dobos Miklós katonáskodott egy pár esztendeig. Mégis kireklamálták, mert a nevelő-apjának szüksége lett rá. Igazi sovány esztendőek következtek Sarki Molnár Jánosra. Gyermekai nevelése, a vármegyével való barátkozás temérdek pénzt felemésztett.

— Miklós, — mondta a hazatért obsitos katonának, — tudd meg, hogy veszedelemben forog a Juliska vagyona. Téged is érdekel az eset. Segíteni kéne rajta, ne utáld az apád mesterségit.

Igy beszélt az öreg, deresedni kezdő Sarki Molnár János a fiatal legénynek. Jónak beszélt.

Valami betyáros természet volt a legényben és szívesen hajlott a csábító szóra. Juliskáról volt szó, a legény tűzbe-vizbe ment volna a szép szőke leány szemeiért.

Csanádban megint feltámadt a betyárvilág. A vármegyéhez nyakra-főre érkeztek a panaszok, hogy hol itt, hol ott lopkodták meg a gulyát, rabolták ki a vásárosokat. A vármegye alispánja kézzel-lábbal igyekezik eleget tenni a közóhajnak, de nem tud nyomára akadni a rablóbandának.

Már ott hibáztak, hogy egész bandát kerestek, pedig egyetlen ember követte el az egész kalandozást. Dobos Miklós Sarki Molnár János hatalmába került és tarisznyaszámra hozta neki a pénzt. Egyik-másik éjszakán az istállójába a legkövérebb marhákat, a legnemesebb paripákat hajtotta. Hol Szeged, hol Szolnok, hol meg Szentés alatt kalandozott és nem tért vissza üres marokkal soha.

— Kiváltottalak a katonaságtól, — mondta neki a ravasz nagybácsi — megérdemled azt a kis költséget. Csak jól igyekezz, tied lesz Juliska. Dobos Miklósnak nem kellett kétszer mondani. Tett-vett, fáradozott, növelte a parasztbáró vagyonát és Sarkiéknál újra járta a dinom-dánom. A vármegye ott mulatott. Az alispán ur kártyaadósságait a Molnár János ropogós százasaiból fizette.

Sarki Molnár János nem jó szemmel nézte az unokatestvérek barátkozását. A vagyonáért rajongó parasztbáró rémeket látott a jövőben. A fiatalok megszeretik egymást, aztán az ő halála után még Dobos kézre kerülhet a nemesi vagyon.

Három egymásután következő esztendő nagyon megviselte a Sarkiék gazdálkodását. A gabona kiveszett, a kapás növényekre rossz világ járt. A bérlői becsapták, de még inkább a kamatokkal küzdő adósok. A kontraktusok-

kal befűthetett. Azt beszélük, hogy ő maga is kölcsönpénzre szorult. Mások úgy beszélük, hogy a lopott vagyonkának egy része állította lábra a parasztbárót, akinek nemesi kuriáját kezdték már megismerni a különböző természetű exekutorok.

Sarki Molnárt megdöbbsentette a közelgő veszedelem, újra a régi mesterséghez folyamodott. Most a fiatal Dobos gyerekekkel szövetekezett össze. Könnyű volt neki a fiatal, tapasztalatlan legényt falnak ugratni.

— Csak jó viselkedj, te kapod meg a Juliska kezét — biztatta Dobos Miklóst.

A betyár készpénznek vette ezeket az ígéretek. Eladta a lelkét az ördögnek, mikor Molnár János czimborája lett. Az apja még a börtönben synylődött, midőn a fia már teljesen megérett arra, hogy mellé kerüljön a börtönbe. A vakmerősége nem ismert határt. A környékbeli uradalmak állandóan rettegésben éltek egy új keletű, fiatal betyártól, aki oly ügyesen betyárkodott, hogy a vármegye pandurjai nyomába sem léphettek.

Dobos Miklós megnövelte a megcsappant vagyont. Molnár János nappal a vármegyével barátkozott, este pedig dolgozott a maga kezére.

Molnár Juliska tudta, hogy Miklóst mily veszedelmes játékba vitte az édesapja ravaszsága, kapzsisága és a szerelem. A leány szerette az erős, bátor legényt. Gyakran kiszökött a tanyára, hogy vele találkozzék, hogy kijátszhassa a szülői tilalmat.

Ekkoriban egy új főszolgabíró került az egyik járás élére, Csatáry Zoltán, aki a számlajátszó, a protekció segítségével kapaszkodott ennyire. Az alispán atyafia volt és állítólag a felső megyékben valami kis dominiuma volt Csatáry Zoltánnak, aki egyébként csinos arcú, szenvedélyes fiatal ember volt.

Kártyázni, enni-inni senki sem tudott nála jobban Csanádban és ez bizonyos tiszteletet szerzett a számára a csanádi előkelő körökben, ahol Csatáry Zoltánt úgy emlegették, mint a jövő alispánját.

Tudták, — nyílt titok volt mindenki előtt, — hogy Daruváry Gábor nemsokára leköszön az alispánságról. Az ügyeit rendezni óhajtja és jó egészséget kíván a vármegyének. Egyik főcélja az, hogy az alispáni hivatalt fiatal rokonára, a főszolgabíróra testálhassa. Hordta, vitte a rokont, mutogatta. A főszolgabíró a megye minden leányának udvarolt, de legjobban megakadt a szeme Sarki Molnáréknál. A nagy summa pénz, a szép leány.

Az alispán kérte, hogy hagyjon fel az ábrándozásaival, mert Molnár Jánosékról nem sok jót beszélnek. Ahhoz a nagy vagyonhoz is sok szó férhet.

A dolog vége az lett, hogy Csatáry Zoltán ajtóstól rohant a házba. Sarki Molnár előtt feltárta a szíve szándékát. Alispán akar lenni és szeretné a vármegye legszebb leányát, Sarki Molnár Juliskát a magáénak mondani.

Sarki Molnár János vörös arczára sugárzó öröm ült. Hatalmas poczakja megremegett a gyönyörűségtől.

Sarki Molnár János e naptól kezdve nem ismert nagyobb becsvágyat, mint hogy a veje Csanád alispánja legyen.

Daruváry Gábor eleinte markába nevetett, mikor az ostoba, gőgös észjárás csavargós utait nyíltan leleplezte előtte a fiatal főszolgabíró.

— Igazán meg vagytok bolondulva. Egy ur, aki a parasztokhoz lepottyan és egy paraszt, aki az urakhoz mászik fel. Izléstelen dolog, amit csináltok. Ha megtudják a megyében, hogy a Sarki Molnár-familiába akarsz keveredni, a legjobb akaratod mellett sem lehetsz

alispán. Mit gondolsz, mit szólna ehhez a főispán.

— Ő se főispán-leányt vett el.

— Mégis jobban teheti, amit tesz. Van hozzá pénze, tekintélye. De még az is kérdés, kedves öcsém, nem jön-e kedvem újra hivatalt vállalni. Azt te is tudhatod, hogy Sarki Molnárék kedveért engem nem ejtenek el.

— Kérlek, bátyám, veled nem akarok ujjat huzni, sőt inkább a te szivességed folytán akarom elérni minden számításomat.

A főszolgabíró olyanformán számított, hogy az alispánsággal vagyont, a pénzzel alispánságot nyer. Egy csapásra két legyet akar ütni. Az alispán vonakodása, határozatlansága egyelőre tönkretette minden számítását. Molnár Jánoséknál mindennapos volt, de az eljegyzést halasztani kellett.

A leány tudni sem akart arról, hogy Csátáry Zoltánné legyen. A szive Dobos Miklósé volt. A kezével — így gondolta — az édesapja rendelkezhetik és legfeljebb csak addig, amíg ő akarja. A leány ellenszenvvel viseltetett a gőgös, kezére és vagyonára számító szolgabíró iránt és hideg borzongás futott rajta keresztül, valahányszor észrevette, hogy apja és az ő vőlegény-jelöltje összebujnak és sutognak.

Tudta, hogy alkusznak és az ő jövőjére megy az alku.

Dobos Gergely sorsáról csak hébe-hóba jött értesítés. Megtörte a fogság, a felesége halála is hozzájárult az elkeseredéshez, a bánkodáshoz. Néha-néha levelet kapott a fiától, hogy legyen türelemmel, a jó Isten majd kisegíti a tömlöczből.

A kiszabadulás napja néhány év múlva bekövetkezett volna. Valami baja támadt Dobos Gergőnek a börtönben. Egyik rabtársával összekülönbözött a hirtelen természetű ember

és haragjában leütötte. Megtoldták a fogságát és értestiették róla a megye útján otthonmaradottjait.

Sarki Molnár János örült a hirnek legjobban, az ő terveinek sikere attól függött, hazajön-e Dobos Gergely vagy nem? A közöttük levő szerződésről az alispánon kívül senki se tud. Ha az alispán is az ő pártjára áll, Dobos Gergelynek járhat a szája, nem hisz neki az ördög se.

Azért semennyiért sem tudatta volna a Dobos-gyerekekkel az édesapjuk sorsát. Még az is kitellett tőle, hogy a véletlenségre számított, hátha elpusztul a fogságban a sógora. A gyerekek nem tudnak semmiről. Miklóst a vármegye kezére juttatja. Évi meg jó lesz cselédnek.

Kukoricza-szüret volt éppen a Molnár-tanyán. A Molnár-familia kivonult egy csomó ural, köztük a főszolgabíróval, akik a közeli nádásban vadkanoztak. Muki, az ifjú Molnár János, a tanyában sürgő-forgó népség körül legyeskedett.

Unokatestvérét, Dobos Évit kerülgette a hórihorgas urat játszó ficzkó, aki az évéseniváson kívül semmihez sem értett. Évi kint lakott a tanyán és gondját viselte Miklós bátyjának, aki ilyesmik alkalmával elvonult az urak szeme elől. Molnár János adott neki dolgot, csak győzze.

Miklós neszét vette, hogy Juliska is kint van a tanyán. A kint lakó cselédségtől azt hallotta Miklós, hogy a nemzetes ur leánya nemsokára jegyet vált a főszolgabíróval. A betyárnak a szívébe markolt ez a híradás. Hátha megcsalja Juliska.

Este, mikor az urak haza takarodtak a vadászatból, a tanyában megkezdődött a lakoma. Juliska kijött az udvarra, azt mondta, fáj a feje. A főszolgabíró kijött utána.

— Jöjjön be, kisasszony. Ha kegyed nincs az asztalnál, olyan szomorú a gyülekezet, mintha halotti tort ülne.

— Én még szomorubbá teszem.

— Miért szomorú? Egy idő óta, veszem észre, folytonosan kerül.

— Az ön érdekében teszem.

— Hogy értsem ezt?

— Lásd, ha nem jön utánam, nem találkozunk, most nyugodtan vacsorálhat.

— Éppen azért nem tudok, mert Önt nem látom. Tudja nagyon jól, hogy nem tudok magamnak parancsolni, mióta szeretem.

A szép leány idegesen dobbantott lábával:

— Hagyja el, Ön már maga sem hiszi ezt. Ha hihette volna is, kiábrándult volna már belőle, elég időt, elég alkalmat adtam rá.

— Higyje meg, még mindig szeretem és el fogok követni mindent, hogy ezt az aranyos kezet a magamévá tegyem, — szólt és lehajolt, hogy kezet csókoljon a parasztbáró kisasszony leányának.

Juliska elkapta a kezét.

— Ne bántsa. Én tudom, hogy mit szeret maga bennem, én nagyon jól tudom.

Ez célzás volt a parasztbáró vagyonára.

Csatáry Zoltán jónak látta abbahagyni a beszélgetést. A leány rendkívül indulatos s még valami komoly következményű összeütközésre kerülhet a sor közöttük. Bement a tanyába a koccintgató urak közé.

Juliska csak ezt várta. Már fél óra óta hallgatta, hogy Dobos Miklós a tanya háta mögött, a nádas szélén többször füttyentett. Éppen indulni akart hozzá, mikor az hirtelen a tanya előtt termett.

Juliska megrebbent.

— Mit akarsz itt?

— Még azt se várod meg, hogy jó estét

mondják. Tán sok az ur a tanyában, hogy az ilyesféle emberre nincs szükség.

— Nem azért mondom, tudhatod, de ilyenkor nem szoktál itt járni.

— Mert édesapád megtiltotta, ugy-e? Nem akar paraszthoz adni, mert urnak szánt, olyan urnak, aki egy vármegyének parancsol.

— Ki mondta neked?

— Mi közöd hozzá. Te nem mondtad, azt tudom.

— Nem akartalak vele keseríteni, — válaszolt a leány szomoruan.

— Mit gondolsz, ez csak keserűség volna nekem! Mit gondolsz, ki parancsol neked jobban, én vagy az apád?

— Miklós, te megőrültél?

— Persze, ilyenkor az ember őrült. Még a szolgabíró nem kerülgetett, addig jó voltam neked, de most már arra fáj a fogad.

— Ne kinozz.

— Tehát szeretsz még?

— Tudod te azt.

— Akkor megyek apádhoz és megkérem a kezedet.

A leány kinosan tekintett az izgatottságtól remegő legényre.

— Mit akarsz? Tönkre akarsz tenni bennünket?

— Miért tennélek? Nem vagy hozzám való? Igaz, te selyemruhában jársz, kisasszonynak neveltek, én meg egy közönséges futó — eh, de ami vagyok, ti tettetek azzá, esküszöm!

— Miklós, eredj ma innen.

— Nem megyek. Tudod, hogy nem félek az egész vármegyétől, nemhogy ettől a néhány tintás ujjutól megijednék. Az apáddal meg számvetésem van.

— Ne számolj most senkivel.

— De még veled is. Ne bíz el magad, hogy főszolgabíró a szeretőd vagy alispán.

A leány hirtelen hátat fordított a legénynek és indult a tanyába. Dobó Miklós megragadta.

— Még nincs vége a mondani valómnak, kisasszony. Tudod-e, hogy ez a sok selyem, ami rajtad van, az a sok jó, amit az uri kompániátok odabent eszik, iszik, mind az én keresményem? Nem tudod, vagy nem akarod, ugy-e? Esztendő óta lopok az apádnak. Betyárrá tett az ígérettel, hogy feleségül ad. Betyár vagyok. Loptam, ti felhiztatok belőle, urat játszatok a keresményemből, hogy alispánt fogjatok, aki majd engem lecsukat. Átlátok én a szítán, szép kisasszony.

— Ne sértegess, Miklós. Én — ha tudtam volna — kértelek volna, hogy ne lopj egy gazszálat se, pusztuljunk el, legyünk egyformák, szegények, koldusok.

— Nem hiszek neked. Te az apád czinkosa voltál.

— Nem igaz.

— Azért szerettél, azért ölelgettél, hogy mentül többet lopjak.

— Nem igaz. Eressz, mert kiáltok.

— Most már kiálthatsz, hidd ide a szeretőidet, azokat a nyavalyás tintanyalókat, hadd számolok le velük is.

— Nincs többé közünk egymáshoz.

— De még nekem lesz egy-két szóm hozzatok.

— Hiába lenne.

— Nem hiába lesz. Megmondom az egész világnak, hogy szeretőm voltál, hogy az a magzat, amit a szived alatt hordozol, az enyém. Vagy hát ki tudja?

A leány felszisszent a fájdalomtól. A legény utolsó szavai kigyómarásként égették lelkét.

— Menj innen, te gazember!

Elfutott, otthagya Miklóst, aki perczekig

kővé meredten bámult maga elé. Mit tett most? De hát miért nem akarja, hogy megkérje a kezét? Szégyenli, hogy ő csak paraszt.

A tanya pitvarában hirteln láрма támadt. Juliska a küszöbön hangos sikoltással össze-rogyott, elájult. A vendégség kirohant.

— Hamar orvosért!

— Tegyük kocsira.

— Nem bírja ki a nagy utat. Fektes-sük le.

Miklós látta, hogy a leányt felkapják és beviszik a szobába. Szeretett volna odarohanni, hogy kiszabadítsa az ápolók keze közül, de nem akart mégsem. Félt, hogy megjelenése a beteg leányt teljesen összetöri, még beteggebbé teszi. Óriási elkeseredés költözött a lelkébe. Félrevonult.

Vicza huga a kutra szaladt vizért. Észre-vette, hogy Muki urfi nyomról-nyomra követi és incselkedik vele.

— Menjen innen!

— Ne bolondozz, kis Mókus.

— Sietek, ne bántson. Kell a friss víz Juliskának.

— Adj egy csókot, addig nem mégysz innen.

— Azért se.

Muki a lány elébe állt, nem engedte. Miklós dühe felforrt. Hirtelen odaugrott, megragadta az urfit és úgy eldobta, mintha valami macskakölyök lett volna.

— Nesze, nyomorult!

Muki felugrott és megismerte Miklóst.

— Hogy mersz hozzám nyulni, te paraszt, — sikoltott rá.

— Mert nekem úgy tetszik.

— Ha az én papámnak úgy tetszik, majd kidob benneteket a tanyából.

— Most se az ő emberségéből élünk.

— Ismertelek, te koldus. Ezt nem viszed el szárazon.

— Ha legény vagy, ne fenyegeess, hanem üss.

A kissé ebnyakalt urfit elkapta a düh. Abban is bizott, hogy a tanyában sokan vannak, akik segítségére sietnek, ha kell. Neki rontott a betyárnak.

Miklós elkapta a kezét, a földhöz vágta és a nála levő karikással püffölte.

— Nesze, itt a csók!

A kellemetlen csókolózás rettenetesen fáihatott az urfinak, mert bőgőt zendített.

— Segítsé! Gyilkos! Meghaltam!

Molnár János a beteg leány ágya mellől rohant az udvarra. Ő hallotta meg a jajgatást, mert az ő ablakuk alatt történt a mulatság.

— Mi van itt? Ki merészelt téged bántani?

— Miklós, ez a koldus, ez a gyilkos, — jajgatott az urfi.

Miklós Molnár János elé állott.

— Én voltam az a valaki, tudja meg kend.

A legény fellépése óriási dühbe hozta Molnár Jánost.

— Takarodj innen! Semmi helyed most a tanyában.

— Van biz nekem, kend tudja legjobban, hogy van.

— Tán a lányomat kerülgeted? Rá ne merj pislantani többé, ilyen fattyuhoz úgy se adom, akinek az apja most is a börtönben penészedik.

— Kend juttatta oda.

— No majd mellé juttatlak téged is, — sziszegte vérben forgó szemekkel Molnár János.

— Velem jön kend is, vén zsisvány.

Az urak kezdtek kifelé tódulni. Molnár Jánost elöntötte a düh.

— Emberek, dobjátok ki innen ezt a fattyut!

Maga rontott előbb Miklósnak és teljes erővel egy ütést mért a mellére.

Miklós hátratántorodott. Nem volt ura többé józan eszének. Az övéből egy pisztolyt rántott elő.

— Dögölj meg, ezt az apámért adom.

Óriási durranás hangzott és a csanádi parasztbáró velőtrázó kiáltással elterült a harmatos gyepen.

— Gyilkos! Fogjátok meg!

Az urak vadászpuskájukért szaladtak. A következő pillanatban úgy eltűnt Miklós, mintha a föld nyelte volna el.

Bent a tanyában keservesen zokogott a parasztbáró szépséges leánya. Csak ő tudta, hogy mi történt...

VII.

A vármegye minden erejét megfeszítette, hogy Dobos Miklóst kézrekerítse. Kutatott utána, de nem akadt rá. Hol itt, hol ott látták, hol itt, hol ott mulatott egyet, de — mintha a föld nyelte volna el — nyoma veszett.

Később azt beszélték róla, hogy elment a Bakonyba. Azt is mondták, hogy elment a szegedi várba, önként jelentkezett Rádainál. Egyik sem volt igaz.

Dobos Gergő még a börtön fenekén sinylett. A leányát Sarki Molnár János kidobta a tanyából. A szegedi tanyák között huzódott meg szegény Dobos Évi. Ha az édesapja tudta volna, hogy az ő gyermekét így kidobták a közös jussból.

Dobos Miklós itt huzódott meg. Nappalokint kivert bika módjára a nádasokat, réteket bujta, éjszaka el-elbújt pihenni a hugához. Évi volt a postása is. Ő be-beszökött Ma-

kóra, hogy hirt halljon a parasztbáró sorsáról. Maga a nemzetes asszony volt a hír ízenő, aki a legmelegebb szívvvel viseltetett a Dobos-ár-vák sorsa iránt.

Miklós lelkiismeretét megnyugtatta az a hír.

— Ne bánkódj, Miklós. Azt mondták a doktorok, nem hal bele János bácsi. Olyan erős szervezete van, hogy egyszerre két golyót is elbirna, nem csak egyet.

Molnár János sérülése nem volt halálos. A golyó tárczáján keresztül furódott a testébe. A bankók — pedig ezek a bankók is a Miklós gyerek szerzeményei voltak — pártjára álltak a parasztbárónak, kifárasztották, meggyöngítették a golyót.

Hónapokon át feküdt a parasztbáró. A düh, a méreg még betegbé tette.

Könyörögve könyörgött a vármegyének:

— Fogjátok el! Akaszszátok fel!

Az alispán megnyugtatta:

— Csak legyen nyugodtan! Nem kerüli ki az akasztófát!

Az alispán ur véleménye megváltozott, mióta Dobos Gergő a börtön fenekén synlett. Nem viseltetett már olyan jó szívvvel a bujdosó betyár familiája iránt. Molnár Jánoshoz huzott, mert a bankóhalmaz ott volt. Azt a csekélyke fizetést, amit a vármegye adott, elvitte a hivataloskodás. Urnak lenni, alispánt játszani pénz nélkül igen bajos. A vagyona ment a megye szolgálatára. Ezt azért senki sem vette észre, csupán azt, hogy az alispán szegényedik, a négyesét eladta, a huszárjának nem osztogat bankót borravalónak, ha kártyázik, vesz, másnap fizet, az uzsorásokkal jó viszonyban van és a szegény ember köszönését is elfogadja.

Mindezek arra mutattak, hogy az alispán urnak nincs rendben a szénája. Nem is volt

szegény fejének. A vármegye fizetése ráment arra a pálinkára, borra, szivarra, amit az alispáni hivatal állandó vendégei a hivatalos órák alatt a megyeház falai között elpöfékeltek, lenyeltek.

Régi adósságaiért is szorongatták, pörölték. Muszáj volt — ha undorodott is tőle — szövetségre lépni Sarki Molnár Jánossal. A parasztbáró szívesen segített az alispán baján. Tudta, hogy egyébbel nem, de pénzzel magához tudja lánczolni. Szüksége volt az alispán barátságára, mert a megye ura minden pillanatban a nyakára tehetette a kötelet.

Az alföld megtisztítására Rádayt kinevezték. A legjobb szimatu kopók hajszolták a régi bűnöket.

Sarki Molnár tudta, hogy csak az alispán oldala mellett érezheti magát biztonságban. Ezért lett volna szüksége még inkább az alispán-vőre! Melyik kakastollas legény meri betenni a lábát az alispán ipának a portájára? Ki meri azt mondani, hogy az alispán felesége olyan selyembe jár, amit betyárok lopnak össze?

A két ember kereste egymást és megtalálta. Egyiknek pénzre, a másiknak barátságra volt szüksége.

Az alispán naponkint meglátogatta beteg czimboráját. A jövőt tervezgették. Küszöbön a restauráció. Csatáry Zoltánnak átengedi a helyét Daruváry Gábor. Zoltán alispán lesz és elveszi a parasztbáró kisasszonyt.

Rendben volt a dolog. Juliskát Miklós viselkedése egészen megtörte. Nem a régi, dacos, erősakaratu leány volt többé, aki apjával szembeszállt, hanem akarathétközi, szelíd teremtmény. Olyan volt, mint az álomjáró. Még az apja betegsége alatt hosszabb időre eltűnt hazulról. Csak az édesanyja tudja, hol van.

Mikor hazajött, vékonyabb, halványabb volt. Sokat sirt. Éjszakánként fel-felriadt.

— Mi bajod, Juliskám?

— Mintha a sirását hallanám.

— Dehogy hallod. Vicza gondját viseli, csakugy, mint te.

Az apró kisbaba, aki a parasztbáró kisasszonyának az álmát megzavarta, csakugyan elkerült a szegedi tanyák közé, Viczához. Juliska izent neki a Molnár-tanyáról, lelkére kötötte, hogy úgy bánjon a gyermekkel, mintha az övé volna.

— Csak bizd rám, Juliska, majd meglásd, értek én hozzá, jobban, mint te. A tanyásnéjét is mindig én dajkáltam, én füröszöttem. Majd megörül ennek Miklós is, ha hazajön, — fogadkozott a jólelkű leány.

A kis gyermek születéséről senki se tudott semmit. Molnár Jánosnak sejtelve sem volt arról, hogy az ő hies leánya elvesztette a pártát, hogy annak a betyárnak volt a szeretője, akit nyakra-főre kerestet a vármegyével, hogy bitófára huzzasson.

Juliskát a változás még szebbé, érdekesebbé tette. A vőlegénye naponként meglátogatta és már az esküvő napjának a kitűzéséről beszélgettek.

Megyeszerte hire ment, hogy a Sarki Molnár-familiában nemsokára lakodalom lesz. A parasztbáró kisasszony maga is szorgalmasan készült a menyegzőjére. Miklósról nem tudott semmit. Vicza be-beszökött a házukhoz, hogy valamit halljon az unokanővére sorsáról.

A bárókisasszony a gyermeke sorsáról kérdezősködött. Az apját, Miklóst egy szóval sem említette.

Vicza azért ráterelte a szót.

— Hát már nem lesz jó vége a dolognak. Jobb volna, ha önként jelentkeznék.

— Miért?

— Tegnap is keresték a szegedi pandurok. Azt mondják, hogy csak elfogják és beviszik a szegedi várba.

Juliska szomoruan mondta:

— Maga kereste magának.

Miklósnak rosszabb sorsa volt, mint az üldözött vadnak. A vármegye ugyancsak hajszoltatta. Az alispán különös szivességet akart tenni Molnár Jánosnak azzal, hogy Miklóst elfogassa. Juliska igen jól értesült a megye szándékáról, az elfogatásra kiküldött csendbiztosok tervéről. Viczának elmondott mindent. Ez pedig értesítette a bátyját.

Molnár János siettette a lakodalmat. Az alispán barátjával mindent megbeszélt. Ő nem fog a jövő restauráczió felleépni, Csatáry Zoltánt okvetlenül megválasztják, mert másik jelölt nem is lesz.

— Megmondtam, hogy alispán lesz a vőm!
— dicsekedett Molnár János.

Előbb azonban ki kellett egy nagy csomó pénzt fizetni az alispán urnak. Ez volt az alispáni szék ára.

Csatáry Zoltán rendkívül örült az állapotnak. Nem csak gazdag feleséget kap az ipa urától, hanem még alispánságot is.

Molnár Jánost ebben az időben igen sűrűn látogatta meg a csanádi árendás. Nem volt hét, hogy be ne kukkantott volna a portájára. Órákig együtt tárgyaltak a gazdával. Molnár János reszketett a dühtől, valahányszor a paksamétákkal beköszöntő árendást megpillantotta.

Kezdték arról suttogni, hogy a parasztbáró a csanádi árendás markában van és minden pillanatban tönkremeheti.

Csatáry Zoltán meghökkent. Maga kérdezte meg a parasztbárót:

— Hallotta, ipamuram, milyen ostobaságot beszélnek? Ugy-e, nem igaz ez?

Molnár János nevetett.

— Hazudnak, fiam-uram. Irigyelnek bennünket egymástól.

Molnár Jánost majd szétvetette a düh, mikor megtudta, hogy a csanádi árendás bizonyos kontraktusokat mutogat a megyei urak előtt.

Szörnyű ellensége lett e percztől fogva a parasztbáró a csanádi árendásnak. Valahányszor betoppant a portájára, mindannyiszor elfutotta a düh.

— Kergessétek ki, mert megölöm!

Az öreg zsidó nem tágitott. Molnár Jánost a markában tartotta. Az inséges esztendőben felkért kölcsönök az uzsorakamatokkal óriási nagyra szaporodtak.

A parasztbáró azt is megtette, hogy az alispán adósleveleit a magáéval cserélte ki. Salamon szívesen beleegyezett, mert tudta, hogy az alispán úgy sem fizetné ki Molnár János nélkül soha.

Molnár János fizetési halasztásért rimánkodott Salamonnak. Az uzsorás nagy nehezen beleegyezett a halasztásba.

— De ekkorra fizessen ám a nemzetes ur!

— Meg lesz, Salamon, csak türelem.

— Türelemből nem tudok megélni, nekem kamat is kell!

— Megkapod a perczentet, a tőkét, csak ne háborgass!

A terminuskor sem tudott fizetni.

— Megyek és perelek, — fenyegetőzött az uzsorás.

Tudta, hogy ezzel újabb adóslevelet csal ki Molnár Jánostól. A vagyon birta még. Nem kellett félni, hogy rossz üzletet csinál.

A parasztbáró teljesen elvesztette a józan eszét, már újabb kötelezvényt adott a zsidó-

dónak. Azt se tudta, mennyiről szólt. Rövid lejáratu volt, óriási kamatokról beszélt. Neki már mindegy volt. Az volt a fő, hogy tervei addig sikerüljenek, míg a földet, a házat nem veszik el tőle. Majd könnyebben beszél ő is, ha Csatáry Zoltán alispán lesz a veje. Ennek az erős és hatalmas embernek lesz annyi ereje, hogy megmentse a vagyont a felesége számára. Nekik még akkor megmarad a Dobosjuss. Ez a feleségeé volt, becsületes örökség. Nem terhelte se bűn, se adósság.

Az esküvő napját kitűzték. A dolog rendbejött a vármegyénél. Határozott ígéretet tett Daruváry, hogy lemond s a megyei urak meg egyeztek abban, hogy új alispánnak Csatáry Zoltánt választják meg.

Az eljegyzés csendben történt meg. Az esküvő annál fényesebb, zajosabb akart lenni. A vármegyének ott kell lenni, a vármegyének mulatni kell a bárókisasszony lakodalmán.

Molnár Jánost a sok készülődés, szaladgálás, kapkodás, izgalom kimerítette. Az utóbbi napokban már betegen, lázasan jött-ment.

Beczézigette a leányát, akitől függött most életének boldogsága. Juliska egyforma volt, szóval, hideg és szomorú. Napokat sir az édesanyjával titokban. A parasztbárónak fogalma sem volt a lánya bánatáról. Egy kukkot sem tudott arról a kis porontyról, aki ott gögicsélt a szegedi tanyák közt a Vicza kezében.

A lakodalom előtt néhány nappal izenet jött Viczához. Maga a nemzetes asszony küldte egyik lovas legényét.

— A kis gyereket hozza be Vicza a városba. Látni akarja a nemzetes asszony.

Nem az akarta látni, hanem az édesanyja. Vicza bement a gyerekekkel a városba. Beszökött este a parasztbáró kastélyába. Nem sikerült elrejtőznie a nagybátyja elől.

Molnár János észrevette és dühösen kiáltott rá:

— Mit keresel itten?

A leány majd elejtette a kis gyereket.

— Nem keresek senkit. De ne kiáltana a bácsi akkorát, mert felébred a gyerek.

— Micsoda gyerek ez?

— Micsoda gyerek? Olyan gyerek, mint a többi. Ha leteszik sir, ha felveszik nevet.

— Teringettét, ne hozz méregbe, mert a kapu tetején doblak keresztül. Kié ez a gyerek?

— Ugyan mit faggat? Bizonyosan nem a bácsié.

— Még egyszer kérdem, hogy kié?

— Hát az enyim, ha meg akarja tudni.

— Hol vetted, ki az apja?

— Ne ijedjen meg a bácsi, nem a bácsi szépséges fia.

— Akkor hát mit keresel az én házamban?

— Hát bejöttem egy kicsit segíteni. Kell a segítség a lakodalomra.

— A tied nem kell! Eredj haza!

A leány már pityeregni kezdett, mikor kinyílt az ajtó és kilépett Molnár Jánosné. A nagyasszony végig nézett a dühösködő emberen, aztán nyugodtan mondta:

— Ez az én hugom, akit az én házamból senki ki nem kergethet. Érted, Molnár János? Gyere be, hugom.

Kézen fogta a leányt és bevezette a szobájába. Molnár János megállt az ajtó előtt. Egy darabig ott gondolkozott. Végre is csak ur volna ő a házban! Belépett a szobába.

A kis gyereket letették az asztalra. Vicza a nagynénje karjai között sirt. Juliska e pillanatban lépett a szobába.

Első tekintete az asztalon tapsikoló csöppségre, a gyermekére esett. Szeretett

volna odarohanni, hogy felkapja, össze-vissza csókolja. Megpillantotta az összevont szemöldökkel, haragos arczczal belépő édesapját, megdermedt a rémülettől.

— Végem van! — gondolta magában. — Kitudódott minden!

Sarki Molnár arczát e pillanatban a káröröm gunyos kifejezése torzította el. Odalépett a lányához, megfogta a kezét.

— Lásd, Juliska, ez az a híres Dobos-familia! Itt van ez a szentséges módon fölnevelt lenáy, ez a gyönyörűséges mákvirág, a kit édesanyád a tenyerén hordozott, gyalázatot hozott a fejünkre.

Juliska tekintete kérdőleg tévedt a pityergő Viczához. Nem értette a dolgot.

— Nagyon szép dolog, — folytatta Molnár János — orozva szaporítani annak a híres nemzetiségnek a számát! Elég volt már belőle, nincs szüksége a vármegyének több tömlöcz-töltelékre.

— Látod, lányom, — folytatta ismét Juliskához fordulva — mi lett a te híres unokahugodból! Egy elbukott, egy utszéli személy!

Vicza hangosan felzokogott.

— Itt ne bőgj! Takarodj a házunktól, tisztsátok el innen porontyostul együtt, mert kidobatom!

Sarki Molnár Jánosné kiegyenesedett. Lelkének minden keserősége kitört belőle, nagyot ütött az asztalra és az urához fordult.

— Megmondtam már, hogy itt én parancsolok és nem te. Ebben a szobában én vagyok az ur, te pedig eredj az uri barátaid közé.

— Igen? Menjek oda és mondjam el, hogy mily örvendetes esemény történt a Dobos-familiában. Gondolom, a vöm uram örülni fog neki.

— Semmi köze hozzá!

— Igen? A rokonságban ilyen személyek

vannak és vegye el a te lányodat, Dobos Évának a lányát? — kérdezte dühösen a parasztbáró.

Juliska villámló szemekkel ugrott az apja elé:

— Majd azt én mondom meg, hogy kit vesz el az alispán! A magam életével én parancsolok és nem a vármegye.

Sarki Molnár János sohse látta még a lányát ilyennek. Az engedelmes, szelíd teremtésből egyszerre nyers, nyakas, kegyetlenül patogó furia lett.

— Nono, tán összeesküdtetek ellenem, tán keresztül akarjátok huzni a számításomat? Meg akartok ölni?

— Nem, édes apám, de ne bántsa ezt a szegény teremtetést. Nem engedhetem, hogy én miattam szenvedjen.

— Hogyan miattad?

— Hogy a mi uri barátaink kedvéért, az én drága vőlegényem miatt szenvedjen. Ha így nem kellek az alispán-jelölt urnak, hát akkor ne kelljek. Ismerik jól a mi familiánkat. Nagyon jól tudják, hogy a nagybátyám hol van, hogy a fiából mi lett.

— Szóval, azt akarjátok, hogy megtudják azt is, mi lett a lányából.

Most meg Vicza pattant fel:

— Mit bánom én! Nem akarok én szolgabiróné lenni.

— Nem is leszel, ha akarnál se, te koldus, te feslett életű! Megmondom, hogy elpusztulj innen, mert összetöröm a csontodat, — dühöngött a parasztbáró és úgy becsapta maga után az ajtót, hogy belerengett a ház.

Juliska először Viczához rohant. Összevissza csókolta. Most már megértette, hogy ez a leány feláldozta érte a becsületét. Aztán az asztalon siró kisbabát kapta fel és beszaladt vele a szobájába.

A parasztbáró egész nap dühöngött. Olyan volt, mint az oroszlán. Dühét fokozta a csanádi árendés. Bejött és figyelmeztette a terminusra.

— Meg lesz a pénzed, vén kutya! Csak most hagyj nyugodni.

— János gazda, nem várhatok tovább.

— Nem is kell, ki tudom még fizetni Csanád összes zsidóját. Pusztulj!

Salamon látta, hogy János gazda vérig háborodott, elvonult. A kuriára az alispán négyese kanyarodott be. Salamon gyönyörködve nézte a pompás fogatot.

— Ez még az én pénzemből van, — gondolta. — Alázatos szolgája, nagyságos alispán ur.

— Jó napot, Salamon. Könnyű magának, a kamatot hordja innen is!

— Bár már a tőkét látnám, — nagyságos uram.

Az alispán sokkal jobb érzésű ember volt, semhogy a más adósságait firtassa. Elég volt neki a magáé. Szó nélkül ott hagyta a sopánkodó uzsorást.

— Isten hozott, kedves barátom! — futott elébe a parasztbáró.

Hogy a vármegye urát portáján megpillantotta, egyszerre leszakadt lelkéről a harag, a gond, mosolygott, kipirult, boldognak érezte magát. Nem tudott hova lenni örömében.

— Kerülj a szobámba. Hé, anyjukom, Juliskám, hol vagytok? Itt van az alispán ur! Hozzatok pálinkát, harapni valót!

Szinte nevetni való volt a deres fejű, poczakos, vörös ember gyermekies ugrándozása. Az volt életének egyedüli vágyása, hogy gondtalanul élhessen és urakkal czimboráskodjék. A parasztbáróné nem jött ki a szobájából. Molnár János hiába tekintgetett a szobájuk aj-

tajára. Juliska a legutolsó szobában sirt-ritt, kaczagott a kis gyermeke felett. Olyan volt, mint az örült.

— Sohse fáraszd őket, barátom. Lakodalomra készülő fehérnépnek másfelé jár az esze, nem a pálinkás butykosok körül. Gyere, mondani akarok valamit.

Karonfogva siettek Molnár János szobájába.

— Tudd meg, hogy mától fogva nem vagyok alispán.

— Ne mondd, — hüledezett a parasztbáró, pedig jól tudta, hogy miről van szó.

— Nem bizony, pajtás. Ma beadtam a lemondásomat. A holnap i ülés elfogadja. Küszöbön van az alispán-választás.

Molnár Jánost majd szétvetette a boldogság.

— Köszönettel tartozom-e ezért neked, vagy haragudjam rád? Nehéz lesz nekem megszokni, hogy más parancsoljon a megyében.

— De ha vöd lesz az alispán, majd csak beletörödsz a helyzetbe. Mondhatom neked, hogy Zoltán egy cseppet sem lesz rosszabb nálam. Erős, nyakas ember és jó férj, kezes bárány lesz mégis. Fiatal is még, olyan, mint a vessző. Arra hajlik, amerre akarják. Ugy értem, hogy a családjával szemben.

Poharazás alatt a megye volt ura előadta, hogy vagyonából sikerült visszakaparítani egy darabkát, ami éppen elég lesz arra, hogy abból a kis penzióból megélhessen rajta. Szakit a régi életmóddal, gyalog jár, egy inason kívül senkit sem tart.

— Még egy mondani valóm van, János. Ma érkezett irás a megyéhez Illaváról, hogy Gergő kiszabadult.

Molnár János, mint a kigyómart ember, sziszszent.

— Hát az a vén zshivány mégis él?

— Szívós természetű lehet. Előre figyelmeztettelek, hogy azt a kis ügyet, ami magatok között van, intézzétek el békességesen. Lärmát ne csapjon az a vén róka, mert egy kissé kellemetlen lenne.

A parasztbáró lehajtott fejjel járt-kelt a szobában. Az arcán észrevehető volt, hogy rettentő küzdelmeket viv saját magával.

Az alispán észrevette.

— Ne hányja a hab a lelked, János, mert ezen már most nem segíthetünk.

Molnár János még szomorubb lett. Majdnem könnyörgő tekintetet vetett az alispánra.

— Gábor, te még tudnál segíteni rajtam. Te még meg tudnál szabadítani ettől a kellemetlen embertől. Beismerem, hogy bűnös, vagy hibás vagyok én is, de megszenvedtem a multért. Te tudod legjobban, Gábor.

Az alispán vállat vont.

— Igaz, igaz, de én már nem vagyok semmi. Te kívántad, hogy mondjak le, adjam a helyemet a vődnek.

A parasztbáró úgy érezte magát, mint akit saját kelepcejében fognak meg.

— Csak most fizettem ki az adósságodat, csak most tettem magam koldussá a te adósságod miatt és máris mily hálátlan vagy.

A parasztbáró ezt nem mondta, csak gondolta.

Az alispán mintha megértette volna, mit akar mondani a parasztbáró.

— Ne busulj, János. Én elmegyek innen, öreg ember is vagyok, aztán rossz a memoriám is. Én nem emlékezem semmire. Mi volt köztetek, azt ti tudjátok. Én elfelejtettem mindent, de nem is akarok a dolgotokba beavatkozni.

A parasztbáró megkönnyebbülten sóhajtott fel. Mégis van szíve ennek a deresfejű em-

bernek. Drága szív, az igaz, mert Molnár Jánosnak félvagyonába került, de megéri.

— Ajánlom azért, — folytatta az alispán — ne izetlenkedj az öreggel, ha hazakerül. Valahogyan csináld ki, hogy ne üldözzék a fiát.

Molnár János felpattant.

— Azt a gazembert, azt a gyilkost!

— Nono, János, ne felejtسد, hogy a te vagyonkádból valami azt is illetné, meg aztán neked köszönheti, hogy az lett, ami lett.

— Molnár János ezt gondolta magában:

— De hamar megjött az emlékezőtehetséged.

Az alispán maga is észrevette ezt, csilapítani akarta a töprenkedő embert.

— Csak óvatosan és ügyesen! Egyébként a ti dolgotok, majd elintézték egymás között. Én csak azért jöttem, hogy mint jóbarátod figyelmeztesselek valamire. Siettetem az egybekelést, mielőtt valami baj történik. Érted?

Molnár János szótlanul rázta meg az alispán kezét. Aztán elváltak.

Az alispán lemondásának hite senkit sem lepett meg. Mindenki tudta, hogy azért hagyja ott az alispáni széket, hogy Csatáry Zoltán beleülhessen. Ennek meg azért sem akad ellenjelöltje, mert hasztalan is erőlködnek. Az alispán-választás egy kis korteskedéssel jár. A megyegyűlés embereit egypárszor jól kell tartani, meg kell látogatni olyanformán, hogy vendégül kell hívni a saját asztalához és a végén leszavaznak a parasztbáró vejére, mert annak jóbarátja az egész megye. Megveszi a korteseket, aztán a többi a kortesek dolga.

A megyén sietve tüzték ki az alispán-választás napját. Csatáry Zoltán alispán lett. A mint elmondta kacskaringós dikióóját a csa-

nádi székházban, egyenesen Molnár Jánosékhoz sietett.

Juliskát kisírt szemekkel találta.

— Mi baja?

— Semmi.

— Hiszen sirt.

— Volt okom rá.

Az alispán urat boszantotta a kimért felelet.

— Most sir, mikor örülni kellene vagy legalább is úgy illenék.

Juliska elértette a czélzást.

— Sohasem leszek képmutató.

— Tudja, hogy most választottak alispánnak. Nos, nem örül ennek?

A leány hallgatott.

Az alispán urban forni kezdett a méreg. Egy parasztleány, aki nem örül annak, hogy a férje alispán lesz. Gunyosan szólt a leányhoz:

— Talán kevesli a hivatalomat?

Juliska könnyein áttekintett a sértegető emberre.

— Én nem az alispán felesége leszek.

Csatáry Zoltán nagyot nézett.

— Hát kié?

— A Csatáry Zoltáné.

Az alispán lehajolt és megcsókolta jegyese kezét.

— Igaza van, édesem. Az egész komédia csak czifraság. Azért lettem alispán, hogy magának fényt, tiszteletet szerezzek, de azért vagyok Csatáry Zoltán, hogy Önt boldoggá tegyem.

A leány felsóhajtott.

— Adja az Isten, hogy sikerüljön!

Az alispán megcsókolta a leány hideg, hófehér homlokát.

— Lássá, mi boldogok is tudunk lenni, ha akarunk. Ön még most fél a jövőtől, nem bízik bennem; azt hiszi, hogy az a légkör, ahová

én viszem, más, mint amiben felnőtt. Legyen nyugodt, nem úgy van. Mi nem megyünk sehova, itt maradunk a szülei mellett. Nem akarom elszakítani azoktól, akik a szívéhez vannak nőve. Nem akarom elvonni attól a meleg fészektől, melynek melegét — ki tudja — a mienkben megtalálja-e?

Juliska gunyosan mosolygott.

— Vigyázzon, elrémit. Ugy látszik, maga jobban fázik a jövőtől, mint én.

Csatáry Zoltán komoran nézett maga elé.

— Igaza van. Valami rossz előérzetem van, amitől nem tudok szabadulni. Ugy érzem, mintha bennünket áthidalhatatlan örök választásnak el egymástól. Szerethetjük egymást, foghatjuk egymás kezét, mégis mi nagyon, de nagyon messze vagyunk egymástól.

Juliska nem szólt rá semmit.

— Tudja, hogy miért beszélek így?

— Nem tudom.

— Azért, mert maga nem szeret engem. Ne is tagadja, nem szeret. Azt hiszi, nem látom én azt. Érzem, hogy összeborzong, mikor kezét megfogom, a tekintetemet kerüli és háram mosolyog is néha-néha, valami titkos fájdalom sir a szívében, amit titkol előttem, amit nem mer bevallani. Tudom, hogy úgy jön velem az oltár elé, mint valami áldozati bárányka.

Juliska felkelt a székről, végignézte tekintetével az alispánt.

— Igen? Ön tudja ezt és mégis az oltár elé akar vinni?

Társalgásukat a szomszéd szobából behalló gyermeksisírás zavarta meg.

Juliska e perctől kezdve nyugtalan, ideges lett.

— Miért oly izgatott? Kinek a babuskája sir? — kérdezte az alispán.

Juliska nem felelt.

Szomoruan hajtotta le a fejét.

— Istenem, a maga viselkedése kinoz engem. Nincs nyugtom, amióta így viselkedik velem szemben. Mondja, hogy gyülöl.

Juliska felpillantott.

— Akkor hazudnék, ha azt mondanám. Nem gyülölöm.

— Hát akkor miért nem szeret?

— Mondtam már, megpróbálom azt is. Engedelmes, hűséges felesége leszek. Többet mit akar tőlem?

Az alispán belátta, hogy ma nem boldogul az ostrommal, Juliskától búcsút vett és bement Molnár Jánoshoz.

Juliska rohant a másik szobába, ahol Vicza ajnározgatta a siró babuskát. Elkapta tőle és ezer csókkal borította el.

Tessék, még egy perczczel előbb az alispán, a vőlegény térdelt előtte, most meg ő borul le egy pólyásbaba előtt, akinek az édesapja futó betyár.

Molnár János most jött haza a megyegyűlésről. Az alispánválasztás sikere nem lepte meg. Előre megszokta azt a gondolatot, hogy az ő veje alispán lesz. Azért mégis boldogan sietett a szobájába rontó alispán elé.

Most elfelejtette a but-bajt, elfelejtette az adósságokat, a multat. A jövő rózsás képe lebegett szemei előtt, mikor meghatottan ölelte keblére a legfrissebb alispánt.

— Kedves fiam! csakhogylul vagyunk rajta. Hidd meg, valamivel mégis könnyebben érzem magam.

— Higyje meg apámuram, magam is. Csak már azon a másik dolgon lul volnánk, akkor a boldogságom teljes lenne.

— Most már nem áll utjában semmi akadály, kedves fiam.

— De igen, apámuram.

A parasztbáró megütődött ezen a kijelentésen. Sok pénzébe került, mig ekkoráig el

tudtak jutni és még mindig akadályok vannak. Talán pénz kell ennek az embernek is? Bizonyos mennyiségű bankó nélkül nem veszi fel az esküvőruháját.

Nyugtalan, fürkésző pillantást vetett az alispánra. Csatáry Zoltán mély sóhajtással azt következtette, hogy csakugyan baj történt.

— Micsoda akadályról beszél, öcsémuram? — kérdezte tőle hidegen.

— Arról, ami legnagyobb s amit elhárítani egyikünknek sem áll módjában.

— Nem értem, — jelentette ki a parasztbáró.

— Mindjárt megértjük egymást. Juliska mindig hideg volt irántam, de egy idő óta azt tapasztalom, hogy jelenlétem is kinos behatással van rá. Szóval ellenszenvenné váltam előtte. Miért? Magam se tudom. Hozzám jön, de úgy jön velem az oltár elé, mint a halálra ítélt a vesztőhelyre: szomorúan, a menekülés lehetetlenségének a biztos tudatában.

— Eh, képzelődés! Juliska igenis szeret. Én tudom, hogy szeret, de hát az apja vére, nyers, nyakas. Majd megváltozik, csak szoktasd a kezedhez.

— Hiába beszél, apámuram, én tudom, a mit tudok. Ez a leány valakit szeret. Az a valami pedig nem én vagyok, arra esküszöm!

Molnár János ebben a pillanatban azt hitte, hogy az alispán ilyen gyámoltalan hazugság útján akar kitérni az esküvő elől. Megvan az alispáni szék, jó lesz az gazdag parasztleány nélkül is. Ha megnősül, akár grófkisasszonyt kérhessen meg a főszolgabíró ur.

Molnár János az alispán vállára tette a kezét.

— Ugyan, kedves fiamuram, csak nem diák Csanád alispánja? Én tudom, hogy Juliska szereti és mit akar még?

— Bocsásson meg, én az ellenkezőjét ta-

pasztaltam, Juliska valami kényszernek hódol, mikor az oltárhoz jó velem.

Molnár János keserűen kaczagott fel.

— Ugyan ki kényszeritené? Megkérdezem mindjárt, idehivom. Itt előttünk mondja meg, hogy kit szeret.

Csatáry Zoltán tiltakozni akart ellene, de Molnár János kisietett a szobából és egyenesen Juliskához ment.

— Gyere ki egy szóra.

Juliska követte édesapját, bementek a nemzetes asszony levendulaillatos szobájába.

Juliska észrevette, hogy a parasztbáró rendkívül izgatott. Az utolsó napok izgalmai, azok az álmatlan, tervkovácsoló éjszakák tökéletesen kimerítették és megtörték Molnár Jánost. Hatalmas alakja megrokkant, haja megfehéredett, arczán mély barázdákat huzott a gond, a tépelődés.

Amint megállt a szoba közepén, könyörgő pillantást vetett az anyára és a lányára.

— Mit akartok velem? Nézzetek rám, tönkre tettem magamat. Egész életemen keresztül azért küzdöttem, hogy boldoggá, gazdaggá tegyelek titeket. A fiam korhely, csavargó lett. Azt se tudom, merre kószál. Egyetlen reménységem te vagy, Juliska. Hogy mit tettem érted, a te érdekedben, a te jövőd miatt, azt édesanyád nagyon jól tudja. A múlt-ról nem is beszélek. Gondoljatok arra az áldozatra, amit Csatáry Zoltánért hoztam. Az alispáni széket úgy vettem meg neki, hogyha aranyból volna, se került volna több költségbe.

— Elég bolondot tettél, János, — mondta szemrehányó hangon a nagyasszony.

A parasztbáró izgatottan felelt:

— Ne szólj, ne lázítsd most is ellenem a lányodat. Az egész világ ellenségem, de ti meg a megölőim lesztek, ha tovább is akara-

toskodtak. Mindenemet feláldoztam értetek. A lányomnak alispánt vettem és most eldobjátok. Az a jó fiú ebben a perczen panaszkodott nekem, hogy Juliska őt nem szereti és csak azért megy hozzá, mert én erőltetem a dolgot.

Juliska elfordult.

— Lássátok, az alispán ezzel azt mondta, hogy jól van Molnár János, én már alispán vagyok, de nem veszem el a lányodat, tartsd meg magadnak.

Juliska lelkében hirtelen édes reménység támadt. Arra gondolt, hogy Csatáry Zoltán vissza fogja dobni a jegygyűrűjét és ő szabad lesz.

A nemzetes asszony felállt.

— Mi kedvesebb neked, az alispán, vagy a lányod? Ha igazán szereted a gyermekedet, miért erőlteted ahhoz, akit nem szeret? Tönkre akarod tenni, meg akarod ölni, csak azért, hogy alispán vőd lehessen? Molnár János, vigyázz, ennek a lánynak a boldogságát még számonkérík tőled!

Nem felelt a parasztbáró, csak ajkai rágatóztak.

— Jó, — mondja végre — hát öljetek meg engem. Tudjátok meg, hogy koldus vagyok, tudjátok meg, hogy a börtönbe kerülök, mert nem lesz, aki megmentsen. Az uzsorás felfal, elveszi mindenemet, elveszi még a becsületedet is. Ti miattatok lettem rabló, betyár, ur és koldus; az egész életem ti végettek tettem tönkre. Ezért meg ti számoljátok.

Juliska lelkében óriási szánalom ébredt fel az édesapja iránt. Maga előtt látta ezt a teljesen megtörött embert, akinek most már nincs semmi reménye ahhoz, hogy új, becsületes életet kezdhessen, aki elveszti utolsó támaszát, a vármegye urát is.

Hirtelen nagy elhatározáson ment keresztül.

Jól van, legyen ő az áldozat, megmenti az édesapját, Csatáry Zoltánnak neje lesz.

— Édes apám, értsen meg. Én Zoltánnak nem mondtam, hogy nem leszek a felesége. Én az akarok lenni.

Molnár János hálás pillantást vetett a leányára.

— Tudtam én, — mondá boldogan — hiszen te jó gyermek vagy.

Odament hozzá, homlokon csókolta, kézen fogta és bevezette a nyugtalanul várakozó alispánhoz.

Ezzel a csókkal a parasztbáró leánya el volt adva a vármegye ujdonsült alispánjának.

Az alispán nem kis zavarba jött, mikor Molnár János leányát kézen fogva bevezette.

— De apám-uram, csak nem fog tán keserű perczeket okozni Juliskának azért, mert őszinte volt hozzám.

Molnár János a leányához fordult. A szegény leány hófehéren állt meg a szoba közepén.

— Mondd, Juliska, akarsz-e a felesége lenni ennek az embernek?

— Akarok, — felelte a lány.

— Szereted-e?

— Igen.

Az alispán hevesen közbevágott.

— Hagyjuk ezt a komédiát! Ne kinozza apám-uram Juliskát. Én tudom, hogy óriási kinba kerül ez neki.

Juliska villámló szemekkel mérte végig az alispánt.

— Téved, ha azt hiszi, hogy az Ön kedvéért komédiát játszunk. Erre nincs szükségünk.

Ki akart rohanni a szobából, de tekintete az édes apjára esett. Ha heveskedik, ha a faképnél hagyja ezt a goromba urat, ezt a szerencsétlen vén embert tönkreteszi.

— Gondolja meg az alispán ur, hogy mit beszél és ne sértegesse a menyasszonyát.

— Bocsásson meg, kedvesem, de a mai nap izgatottsága, a maga különös viselkedése annyira kihozott a sodromból, hogy az eszemet is elvesztettem. Apám-uram meg tul ment a határon. Mi szükség volt erre a vallomásra?

Az apa helyett a lánya felelt.

— Az, hogy Ön bizonyos házassági akadályokról beszélt. Mi akadály volna? Ha ilyen czimen akar tőlem megszökni, én szívesen feloldom a szava alól. Itt a gyűrűje, tessék.

Lerántotta ujjáról a jegygyűrűt és az alispánnak nyújtotta.

Molnár János kétségbeesetten nézte a jelenetet. Az alispán könnyölgőre fogta a dolgot.

— Édes Juliska, ne csináljunk a szunyogból elefántot. Én szeretem, én nem akarok öntől elválni soha. Bocsássa meg heveskedésemet, de ha ez nem történt volna, talán nem szeretném annyira.

Maga huzta Juliska ujjára a jegygyűrűt.

Molnár János mosolyogni próbált.

— Ez mutatja, hogy szerelmesek vagytok, mert már háboruskodtak. Békében legyetek, hisz anélkül is van az embernek baja.

Az alispán karonfogta Juliskát és kivezette a kertbe.

— Mondja, hát igazán szeret?

A leány arcza nyugodt és hófehér maradt, mikor elsusogta azt a szörnyű hazugságot.

Most már nem ő róla volt szó, hanem szülei boldogságáról. Az édes apja komoly veszélybe kerül, ha meg nem menti. Legyen ő az áldozat, meg az apró babuska, akitől elveszik az édes anyát, elviszik alispánnénak, czifra, uri, tekintetes asszonynak.

Az alispán nem sokat teketóriázott. Hamarosan kitűzette az esküvő napját. Két-há-

rom vármegyére szóló lakodalom lesz ez. Mulat Csanád, tánczol Csongrád, a csanádi parasztbáró szépséges leányát elveszi a megye tekintetes alispánja.

A hír még annak a fülébe is eljutott, a kire egyen kívül senki se gondolt, egy nádasbujó, éjszakaleső valakire, aki nem más volt, mint Dobos Miklós.

A boldogság angyala kerülgette a Sarki Molnár János portáját. Minden dolog rendben ment, mint a karikacsapás. Sarki Molnár János boldogan járt-kelt tágás portáján. Osztogatta a parancsokat. A hintót újra festették, azt a négy darab szürkét a kocsis taníttatta. Igazi fajlovak voltak. Az apjukat még az öreg Dobos gergő szerezte a deszki uradalomból.

Maga a nagyasszony is beletörődött a változhatatlanba. Vicza nem egyszer mondta Juliskának, amikor az kis gyermekére ráborulva sirdogált és mondogatta:

—Nem élem tul! Neki megyek a Marosnak! Eltemetem magam!

— Ugyan ne bolondozz! Ha szereted Miklóst, most tehetsz az érdekében valamit. Alispánné leszel és megmented az akasztófától. Nem ver meg érte az Isten.

Juliska könybelábadt szemmel bámult a semmiségbe. Ő előtte folyton annak az embernek képe lebegett, akit a sorsa és a szenvedélye kiűzött a becsületes emberek sorából, földönfutóvá tett, aki most valamelyik emberkerülte vidéken a nádasokat bujja, míg ő a legnagyobb kényelemben, puha párnán, selyem vánkoston szendereg.

Miklós — mint a kivert bika — az utszéli csárdák állandó és rettegett vendége volt. A hire rosszabb volt, mint ő maga. Nem ártott a légynek sem, de azért borzalmas hi-

reket terjesztettek róla. Most itt gyilkolt, ott rabolt.

A legénynek volt pénze, szó sincs róla. Ha bubánatában neki-neki fohászkodott a mulatásnak, nem egy ropogós bankó repült a czimbalmos tányérjára. Hol vette? Még a régi jó világ maradéka. A parasztbáró ezreket szerzett és költött, míg az ő szürűjba szokott, megkuporgatott százasai megmaradtak ezekre a sovány napokra. A pandurok itták meg java-résztét. Mert, hogy Dobos Miklóst ne birta volna elcsipni a vármegye, ha komolyan akarta volna, arról szó sincs.

Ha éppen olyan nagy szükség lett volna Dobos Miklós fejére, egyszerűen azt cselekszik, hogy a pandurokat elcsapják, vagy kicserélik és Dobos Miklós 24 óra alatt a vármegye tömlöczében szenved.

Igaz, de a vármegyének kisebb gondja is nagyobb volt annál, hogy futóbetyárokat zargasson. Nem öltek ezek, nem raboltak, ami keveset itt-ott loptak, azt elbirja a világ az igazságszolgáltatás büntető keze nélkül is.

Dobos Miklós úgy pajtáskodott a pandurokkal, mintha közbük tartoznék. Nem bántották. Tudták róla, hogy a parasztbáró unokaöccse, hiába fogják el, a familia csak kihuzza a sárból. Az a hír terjedt szét a környéken, hogy maga az öreg Dobos Gergő sem börtönben sinylődik, hanem valamelyik felvidéki tót megyében uraság. Daruváry Gábor alispán nem hagyhatta a maga embereit az akasztófa tövében senyvedni.

Ami parancs-levelet kiadott a vármegye Dobos Miklós ellen, nem volt egyéb tessék-lásséknál. Legalább a csendbiztosok, a pandurok szemében. Ezért nem is igyekeztek azon, hogy Dobos Miklós kézrekerüljön. Tudták, hogy tréfál vele a vármegye és azt meg éppen nem

akarták, hogy valamelyiküket Miklós gyerek amugy tréfából hasba lőjje.

Miklósnek a fejére hiába tűzött díjat a vármegye.

— Tudom, gazemberek, — így okoskodott a pandur — ti majd kibékültök egymás között és mi megisszuk az árát.

Egyébként a fiúnak nem is oly sok bűne volt a rováson. Rádurrantott a nagybácsikájára és megugrott. A bácsinak kutya-baja, mi a menykőt akarnak ő vele? Mig Csanádban Daruváry Gábor vagy Csatáry Zoltán parancsol, addig nem kereshetik azokat a betyárokat, a kik nemcsak hogy loptak, hanem meg is gazdagodtak. Már hiába, kéz kezet mos.

Az öreg Csaliban legjavában mulatott Miklós, mikor betoppant a makói sárgyuró czigány, aki üres óráiban muzsikálással foglalkozott.

— Kezit-lábát csókolom, a nemzetes ifijurnak. Jaj, de régen muzsikáltam magának, Miklós gazda.

— Nem is kell nekem, öreg, hagyd el, nem mulatok én, csak iszom.

— Nem keseregne itt Miklós gazda se, ha tudná, hogy mekkora mulatság készül az öreg háznál. Ökröt vágnak, juhot sütnék.

— Mi lesz ott, czigány?

— Mintha nem tudná Miklós ifijur. Férjhez megy a Juliska kisasszony.

— Ne mondjad, — csodálkozott Miklós a legártatlanabb képpel.

— De bizony Isten! — esküdözött a czigány.

— Hát aztán ki veszi el?

— Ki más, mint az új csanádi alispán, Csatáry tekintetes uram.

Miklósnek fejébe ment a vér az itallal együtt. Nem sokat teketóriázott, hanem

felkapott deres lovára és a tanyájában termett.

Miklós Viczát kereste. Nem volt otthon. Hová lett a kis gyerekekkel?

A szomszédban lakó öreg asszony világo-
sitotta fel, hogy napok óta bent lakik Makón.

— Hát a kis gyerek?

— Magával vitte Sarki Molnárékhoz.

Az izgatott ember agyában rettentő gondolat fogamzott meg. Sarki Molnárék az esküvő előtt el akarják tüntetni az apróságot, nehogy kellemetlenséget okozzon az alispán urnak. Juliskáról, akit a tanyai jelenet óta szánt és gyűlölt, mindent feltételezett. Az apja kedvéért eladta magát a megye alispánjának, hogy nyugodtan urizálhassanak. Ezek képesek arra is, hogy a gyermeket eltegyék láb alól.

— Ezért még számolunk! A lakodalmon én is ott leszek!

Nyalkán felöltözött a nádasbujó betyár. Pisztolyokat dugott az övébe, felnyergelte a lovát. Tudta, hogy veszedelmes dolog lesz a lábát betenni Makóra, lefülelhetik az első lépésnél, az alispán is mindent elkövet, hogy a lakodalmát ilyen csatangoló betyárnépség meg ne zavarja, de nem törődött semmivel. A boszu lebegett szeme előtt. A gyermekéért tűzbe vizbe megy. Felnyergelte a lovát és mint a szélvész vágatott Makó felé, nehogy későn érkezzék.

A lakodalom napja volt.

Valóságos bucsujárás helye a Sarki Molnár porta.

Egyik jön, a másik megy. Az udvaron egymást érik a megyei előkelőségek fogatai. Maga Sarki Molnár hajnal óta talpon van. Izgatott, hogy majd szétesik a feje. Iszik, hogy idegességét csillapítsa, hogy akaratának ura legyen. Mosolyogni próbál, jókedvű, még a legutolsó cselédhez is barátságos.

— Ne kiméljetez semmit. Egyszer esik ez meg!

Muki urfi is előkerült valahonnan. Rongyos volt az istenadta. A harmadik megyében elkártáyázta mindenét, leitta még az ingét is. Ugy öltöztették fel, hogy ne botránkoztassa a vendégeket. Rémitő híreket hozott.

— Pesten találkoztam az öreg Dobossal. Vénebb, mint Mathuzsálem. Goromba mint a pokrócz. Azt mondta, hogy minálunk teszi meg az első vizitet. Örülhettek neki. A vén kutya Illaváról egyenest az alispán lakodalmára jön.

— Részeg vagy, bolond vagy! Ez volt a Sarki Molnár válasza. Bizott a szerencsájében. Nem hitte, hogy reményei teljesülésének a küszöbön megzavarja valami váratlan csapás.

Nem merte hinni, hogy ő, aki egész életében szerencsés volt, évtizedeken keresztül haladt, kapaszkodott, feljebb-feljebb jutott, most, mikor a reményeinek teljesedésétől alig 2—3 óra választja, összedüljön, porba hulljon, elveszzen mindene, amit csak alkotott, szerzett, tervelt. Meg kell történni, be kell következni az ő teljes boldogságának. A sors — akármilyen kegyetlen is hozzá — annyit várni fog, hogy kezébe jusson az a fegyver, amelylyel védeni fogja magát, aztán hadakozhat.

Igyekezett magának jó kedvet csinálni, elűzni a rémképeket. A kapunyílásra össze-rezzent és vad pillantásokat lövelt a kapu felé. Mosolygós arczu kisasszonykák, nevetgető urfiak tolongtak be.

Itt van Daruváry Gábor is. Pompás négyesével most kanyarodott be az udvarra. A parasztbáró maga segíti le a hintóból és elérzékenyülten ölelik meg egymást.

— Látod, János — mondta neki a volt alispán — csak megsegített az Isten. Rendben van a dolog. Hidd meg, a te boldogságod az én szivemen is fekszik. Elviselhetetlen csa-

pás lett volna rám nézve, ha valami nem úgy teljesül, mint ahogyan terveztük. Juliska boldog-e ?

— De mennyire! — áradozott a parasztbáró.

Juliska és édesanyja a legféltreesőbb szobában vltak.

Elbujtak, hogy a vendégek zajongása ne hallatszék hozzájuk.

A szegény asszony kétségbeesetten tördelte a kezeit és le-lerogyott a szőnyegre.

— Juliskám, mi lesz veled? Rettenetes dolog történik ma, én nem is merek a következőkére gondolni.

A leány előtt tisztán állott a jövő képe. Oltár elé lép, örök hűséget esküszik annak az embernek, aki ma éjjel talán kidobja a hitvesi ágyból. Mindegy, de édes apja megmentéseért fel kell áldoznia magát, akármi történjék is. Tudta előre, hogy rettenetes katasztrófa előtt áll, amelyet nem kerülhet ki.

Szörnyű tervet főzött ki. Apró, elefántnyelű tört hordott magánál. Ha meg kell halni, előbb a gyermekét öli meg.

Egy éjszakától függött minden. Ezt a rettenetes éjszakát a szülei házbán kell eltöltenie. Ha bekövetkezik az, amitől fél, hogy az alispán szemébe fogja vágni a bukottságát, ha ajtót mutat neki, nem él tovább. De előbb azt a picziny gyermeket, mely ott fog aludni a szomszéd szobában, előre küldi a másvilágra.

Ezzel a sötét tervvel járt-kelt a vidámságtól hangos falak között. Siránkozó édes anyját bátorította, vigasztalta.

— Ne sirjon, édes anyám, jóra fordul minden. Meglehet, hogy Zoltán maga lesz az, aki legjobban fogja sejteni ezt a gyalázatot. Szegyenleni fogja, hogy az ő felesége valamikor betyárlegénynek volt a szeretője.

Ez a kijelentés megvigasztalta a nagyszasszonyt.

— Hátha mégis jóra fordul minden! — mormolta magában. — Én Istenem, oly sokat szenvedtünk már, hogy megérdemelnénk a boldogságot!

Juliska halotthatványan, márványhideg arczczal fogadta a szerencsekivánatokat.

— Szép menyasszony, — suttogták — nagyon boldog lehet.

Csatáry Zoltán ragyogó diszmagyarban, négyes fogatban robogott be a Sarki Molnár portára. A szerencsekivánók csapatján keresztül-törtetett a menyasszonyához.

Kissé furcsának tetszett neki, hogy Juliska oly hidegen, oly kimért udvariassággal fogadja.

— Beteg talán?

— Miért?

— Nagyon halaványnak látom. Megint sirt. Juliska mosolygott.

— Furcsa maga. Ugyan melyik menyasszony ne sirna.

— Van siratni valója?

Juliska vérvörös lett.

— Igenis van, ha egyebem nem, hát a szabadságom.

— Rabnak viszem én a vármegye tömlöczébe?

— Nem úgy értem. De nézze, kedves Zoltán, hagyjuk el a mai napra szánt veszekedést holnapra.

— Igaza van, kedvesem. Higyje meg, ha nem szeretnénk egymást, nem veszekednénk. Megcsókolta a menyasszonyát.

— Juliska, gyere öltözni!

Vicza kiáltott be hozzá. A fehér selyem ruha, a menyasszonyi fátyol ott hevert a parasztbáró kisasszony szobájában.

Maga Sarki Molnár is bekiáltott:

— Siess, édes lányom.

Molnár János izgatottan szaladgált szobáról-szobára. Nagyon sokért nem adta volna, ha már vége volna ennek a czeremóniának. A menyasszony öltözködni vonult. A hintók egymásután sorakoztak a porta előtt.

Az utca népe kapukban, ablakokon és az utcán sorfalat állva törte egymást, hogy tanuja lehessen ennek a fényes, gazdag esküvőnek.

Az ördög sem vette észre, hogy a jövőmenők között a csanádi árendás toprongyos, kaftános alakja besuttyant a folyosóra. Sarki Molnár János majd felbukott benne keresztül rohantában.

— Mit akarsz itt? — kérdezte az uzsorástól tágranyilt szemekkel. Halántékán kidagadt az ér a dühtől. A keze önkéntelenül összeszorult. Ugy érezte, hogy ebben a pillanatban egy oroszlánknak az ereje van benne és egy szorítással le tudna számolni az apró emberkével.

— Nono, csak ne olyan tüzesen, Molnár gazda, — mondta a zsidó nyugalmat erőltetve, — hiszen azért megismerheti a szegény embert, mert a veje lesz a tekintetes alispán ur. Engem nem hitt meg az esküvőre, mégis eljöttem. Azt jól tudja, hogy nem a magam érdekében fáradtam ide, de nem is azért, hogy a menyasszony boldogságában gyönyörködjek. Ajveh, én ilyesmit már nagyon sokat láttam. Én most is a maga érdekében fáradok.

Molnár gazdának igen alkalmatlan lehetett ez a hivatlan vendég. Izgatottan tekintgetett jobbra-balra, nem igen szerette volna, ha meglátják, hogy ő most, az esküvő előtti órákban ezzel a gyanus emberrel tárgyal.

— Elég a beszédből! — mordult a sűrűn pislogó uzsorásra, — majd holnap számolunk. A kis uzsorás felpattant.

— Nem úgy van, Molnár János uram, ma számolunk, még pedig azonnal számolunk.

E pillanatban Csatáry Zoltán lépett a folyosóra. Sietve ment át, hogy az ebédlőben összegyűlt vendégseregnek az üdvözlét fogadja, észre sem vette, hogy apósa kivel beszélgetett a folyosón.

A következő perczben már a Sarki Molnár-kuria egyik külön kis szobájában nézett farkasszemet egymással a két ellenség: a parasztbáró és az uzsorás. Ez a kis szoba valamikor a Juliska lány-szobája volt. Az ebédlőbe nyílt egyik ajtaja. A másik a folyosóra.

Az ablaka a kertre nézett ki. Nagy, tágas, keresztvas nélküli ablakok voltak ezek. Az orgonaágak behajoltak és részegítő, bódító illatot terjesztettek szét a kis szobában.

Az uzsorás a legnagyobb otthonossággal helyezkedett el a szobában. Vesztét érezte. Tudta, hogy Molnár Jánossal csak most lehet leszámolni. Meg van szorulva, a botrányt épen most nem akarja, mert a lánya parthiejába kerülhet és talán hajlandó lesz arra, hogy a kontraktust olyanformán hosszabbítsa meg, egy új kötelezvény alakjában, melyen megduplázódik az összeg.

Igy aztán senki sem veheti rossz néven, ha a csanádi árendás 50 vagy 60 ezer pengő forint fejében elliczitáltatja 25—30 ezer pengő forintért Molnár János lába alól a földet.

A vendégek zsibaja behallatszott a kis szobába. A vékony ajtón keresztül könnyen átröpülhetett a szó ide-oda.

— Nos, Molnár gazda, — kezdte az árendás emelt hangon.

Nem végezhetette be, Molnár Jánost elfutotta a düh és oly vadul nézett rá, hogy megrettent.

— Csendesebben, Salamon, nem otthon vagy.

— Jó, jó, tudom én.

Az árendás a másik pillanatban már magához tért és kész volt a felelettel.

— Akármilyen lassan mondom is meg kendnek, — ekkor már kezdte a gőgös parasztbárót, — az én kontraktusom nem lesz kifizetve azzal, hogy mi finomul beszélünk. Lármázzunk inkább, csak fizessünk. Nincs abban semmi szégyen, ha valaki fizetni akar. Kend kölcsön vett, kend fizet nekem.

— Jó, jó, csak lassabban, — csitította a mindinkább türelmét vesztő házigazda Salamon bátyót.

A vén uzsorás nem elégedett meg ezzel. Értette a módját, hogyan kell valakit megkínózni, ha egyszer a körme közé kerül. Az igaz, egy kis oka is volt rá. Molnár János nagy summa pénzt elhordott a ládájából, de éveken keresztül csak írásokkal fizetett.

— Tudja-e, Molnár gazda, hogy mit hallottam. A földeáki korcsmában beszéltek. Az öreg Dobos Gergő hazajött és — Apátfalván beszélt, saját füleivel hallotta az, aki nekem beszélt — kelmetektől visszapöröli a vagyon javarészét, mert ő szerezte. Tudja-e ezt?

A parasztbáró gyilkos szemeket meresztett a divány sarkában kuporgó öreg emberkére. Ebben a pillanatban az utálatnak, a gyűlöletnek minden neme feltámadt a szívében.

— Hát aztán, mit akarsz ezzel? — kiáltott rekedten az uzsorásra.

A szomszéd szobából vig kacaj hangzott át. A megye bárója valami régi adomát mondott el a felvidéki tótok esküvőjéről. Egy hang elkiáltotta:

— Hol a házi gazda? Hát az nem iszik velünk?

A Daruváry Gábor hangja volt. Ez a hatalmas ember valamikor — de most is — a parasztbárónak testi-lelki jó barátja. Öles, at-

léta alak, olyan, mint a parasztbáró. A halma még most is a régi, azért, hogy nem alispán. Ez a jó czimbora most keresi és ő nem koczczinthat vele.

Elkeseredve ismételte a kérdést:

— Mit akarsz most itt?

A zsidó felugrott a pamlag sarkából:

— Semmit, vagyis mindent Molnár János. A pénzemet akarom. Koldussá tettél. Elhordtad valamennyi ezüstömet, aranyomat és a vármegyét hizlaltad vele, hogy jóbarátságban maradhassatok. Neked meg van a barátság, de hol az én pénzem?

— Csitt, csitt, ne kiabálj itt — csillapította a tűzbe jövő árendást a parasztbáró.

— Persze, fogjam be a számat, bujjak el. Majd kend adat nekem egy tányér paprikást és megehetem a Juliska kisasszony egészségre. Ennyi az egész, nem igaz? De nem azért fáradtam ám én Makóra, hogy a kendtek lakizját bámuljam. Nekem pénz kell, vagy rögtön a vőlegénynyel számolok.

Sarki Molnár János sarokba volt szorítva. Mérgében véresre harapta az ajkát, de azért mégis uralkodott magán. Félt magától, hogy elveszti az önuralmát és olyan bolondot csinál, hogy maga is megbánja.

— Megbolondultál? Nézze meg az ember! Hát mi köze az alispánnak a mi dolgunkhoz. Legyen eszed, mert megbánod.

— Még kend fenyeget? Mi lesz kendből, ha Dobos Gergő hazagyün? Abba bizik, hogy alispán a veje, hátha belepislant ezekbe az irásokba, beleveti magát a hintójába és úgy elmegy erről a portáról, hogy hírét sem hallja kend? Azt gondolja kend, hogy azért kellett az alispánnak Juliska, mert szép, takaros? Akkor kend nagy bolond, Molnár gazda.

Az árendás oly gunyosan kaczagott, hogy Molnár Jánosnak ugyancsak uralkodni kellett

a mérgén, hogy torkon ne ragadja ezt az apró férget. A zsidó folytatta:

— Igen, mert a Salamon pénze jó volt arra, hogy alispánt fogjunk, de a Molnár János kontraktusa nem elég arra, hogy megkapjuk a pénzünket.

A parasztbáró felelet nélkül roskadt a dívány sarkába. Érezte, hogy elvesztette a csatát az uzsorásával szemben. Ha annyi pénze volna, hogy ki tudná fizetni, vasvillán dobatná ki a portájáról ezt az alkalmatlankodó uzsorást.

Salamon egy darabig gyönyörködött a parasztbáró dult vonásaiban. Valami kéjes állapotot érzett, hogy a gőgös és büszkeségében irgalmat nem ismerő parasztbárót megjuhászkodva, teljesen letörve látta. Vérszemet kapott a kinzásra.

— Lássá kend, János gazda, mondtam én azt magának mindig, hogy nem jó az urakkal egy tálból cseresznyézni. Ez a sok tányérnyaló, tintásujju urféle nem huzza ki kendet a sárból. A szemébe nevetne az alispán is, ha azt mondaná neki:

— Adjál, fiam, néhány darab ezrest, hogy kidugjam ennek a rongyos zsidónak a szemét, mert még elliczítáltatja a lányom stafirungját.

— Nos, mit mondana erre az alispán ur — folytatta a kinzást Salamon — azt mondaná, hogy hát nem fenékig tejfel ez az állapot? Ha koldus vagy Molnár János, akkor itt van a lányod, add el másnak.

A parasztbáró dühösen ugrott fel a pamlagról. Vörös volt, mint a paprika, reszketett a dühtől.

— Elég! — ordított Salamonra.

Észrevette magát, megijedt a hangjától.

— Csenedesebben, János gazda, mert majd én kiabálok, de akkor, fogadom, elszaladnak a vendégek.

Molnár Jánost, a kevély parasztbárót ekkora megaláztatás még nem érte. Ez a kaftános apró emberke, ez az uzsorás gazember most a képire mászik, rugdossa, köpdösi. Egész életének minden munkáját rombadőléssel fenyegeti. Oda áll a lánya és az alispán közé, el akarja őket egymástól szakítani. Az orruk alá dörzsöli azt a rettenetes kontraktus, melynek hatalma összezuzza, tönkreteszi a parasztbárót, nem marad más neki, csak a koldus-tarisznya és az egész világ gunyja, szánalma.

Molnár János nem tudott a dühtől szólni. Szinte belészédült az izgalomba.

— Nos, Molnár János uram, hogy leszünk?

Én nem a lakodalomra jöttem.

— Itt van az a kontraktus?

A zsidó vállalat vont.

— Mboh... Mi köze hozzá?! Itt van-e a pénz?

— Tudni akarom, hol van a kötelezvényem.

— Miért olyan kíváncsi?

— Mert fizetni akarok.

Az uzsorás szemei felcsillantak. Tehát mégis csak van pénze, bizonyosan kapott az uraktól, vagy valahol lopott, rabolt.

— Lássá, Molnár gazda, tudunk mi okosan is beszélni. Csak csendesen legyünk, nehogy észrevegyék, hogy mi ilyen rosszban törjük a fejünket.

A szomszéd szobában vidám kacaj hangzott. Csengtek a poharak. A Molnár János nevét kiáltozták. Koczcshintani akartak.

Az esküvőre való indulás ideje eljött. Molnár János megbódultan állt a szoba közepén, előtte a rettenetes ember, aki megölni akarta.

Az uzsorás kaftánja belsejében kotorászott.

— Itt a kend kötelezvénye.

Kihuzott egy sárgult, gyűrődött írást.

— Ez az, nemzetes uram. Nem úgy van?

Molnár János egy pillantást vetett a kötelezvényre. Megismerte azonnal. Ha ez a papir nem volna a világon, ő boldog, nagyon boldog volna. Megmaradna a vagyona, a nyugalma, a boldogsága. A Dobos familiával majd elintézné az ügyet. Csak ez az átkozott papir ne volna.

A parasztbáró közelebb hajolt az íráshoz.

— Mutasd csak.

— Hohó, nemzetes uram. Hol a pénz?

Hol a pénz? Sehol! A parasztbáró utolsó krajczárját is a lakzira költötte.

A folyosón egyre kiáltozták a nevét.

— Induljunk! Menjünk az esküvőre! Ne várakoztassuk a papot.

Már ugy hallotta, hogy zörgetnek a szoba ajtaján.

— Gyerünk, Jánoskám!

Daruváry Gábor volt.

Molnár János izgatottsága nőttön-nőtt. Szemei mohón keresték azt a rettenetes írást.

— Add ide! Hadd fizetek!

— Nem adom, hol a pénz?

— Meglesz, csak add ide.

Az uzsorás a parasztbáró vadul forgó szemibe tekintett. Megrémült.

— Mit akar kend? Menjen a lakzira! Majd eljövök holnap. Végtére is nem olyan sürgős a dolog.

A parasztbáró tán nem is hallotta.

— Add ide, add ide — suttogta elbódultan.

— Megőrült! Segítség — sikoltott.

Az utolsó szó már a torkán fult. A rettenetes erejű ember megkapta. Szájára tapasztotta a tenyerét.

— A kötelezvényemet! A vagyonomat, te rabló.

Az uzsorás rugott, harapott. Az írást görcsösen szorította a mellére. Molnár János felkapta és a pamlagra vágta.

Itt folyt a rettenetes küzdelem. A fuldoklás szakadozott hangjai belevesztek a szomszédos szobák zivajába, a pohárcsengésbe, a nevetésbe, a most megérkezett cigánybanda üdvözlő muzsikájába. Mulat a vármegye. Ki hallaná ilyenkor, hogy az uzsorásának valami baja van.

Hogy a segélykiáltások hivatlan vendégeket oda ne csődítsenek, Molnár János hatalmas kezével tartotta a kétségbeesetten védekező ember torkát. És folyt tovább a küzdelem azért a darab papirosért, melyet az uzsorás czafattá gyürve tartogatott a markában.

Meddig tartott ez? Talán néhány perczig. Egyszer a papiros kihullott az uzsorás markából.

Molnár János mohón kapta fel a földről.

— Lásd — hörögte — mégis az enyim lett.

Olvasgatta, pihegő mellel, ide-oda futkosó tekintettel.

— Ez az, ez az — suttogta — most már mehetsz!

Az uzsorás nem mozdult.

Arczra bukva feküdt a pamlagon. Molnár János odarohant és megrázta.

— Salamon, eredj haza!

Salamon halott volt. Megfojtotta a parasztbáró.

— Salamon, itt az írásod, nesze, csak eredj innen! — könyörgött neki.

Salamon nem felelt neki. A parasztbáró reszketni kezdett. Gyilkos lett a lánya esküvője perczében, itt a megye mellett, az alispán szomszédságában.

Szent Isten! mi lesz vele!

Az ajtón zörgettek.

— János, tán elaludtál?

Csakugyan Daruváry Gábor volt.

Hátha betoppan? Molnár János eszét veszette.

Hova rejtse a holttestet?

A szoba ablaka a kertre nyílt. Alatta sűrű jázmin-lugas terült el.

Kinyitotta az ablakot. Kinézett a kertbe. Senki sem volt ott. Felkapta a holttestet és kidobta az ablakon.

A kis ember megmeredni kezdő holtteste a jázmin-bokrok közé zuhant. Ősz haja, szakálla ott lengett a zöld levelű, fehér virágú bokrok között.

Tán úgy gondolkozhatott a parasztbáró, hogy éjszakának idején kilophatja a tanyájára, vagy maga elássa a kertben.

Kilépett a folyosóra. Még csak a kezét se mosta meg. Pedig itt-ott kicsurrant a vér azon a helyen, melyet az uzsorás körme végig hasított.

Ki látja azt? Fődolog a mulatság, a lakzi. A kíváncsiak tekintete nem a parasztbáró gyilkos kezét vigyázza, hanem a fehér selyembe öltözött menyasszony csillogó könyeit fűrkészi.

A hintók a tornác elé robogtak. Muki, a kocsisok rendezője Daruváry Gábor pompás négyesét előre rukkoltatta.

Ez fogja vinni majd az új párt az oltár elé. Az utána jövő hintón az örömszülők ülnek. Itt a koszorulányok, ott a notabilitások, szóval pompásan el volt rendezve minden.

A vőlegény izgatottan leste azt a perczet, amelyben kinyílik a menyasszony öltöztetőszoba ajtaja és megjelenik Juliska.

A koszorúslányok ki-kidugták a fejüket az ajtón:

— Várjon még. Nemsokára készen leszünk. Már a fátyolt is felkötöttük, csak látná milyen jól áll.

— Siessenek, az Istenre kérem, — könnyögött az alispán.

E pillanatban lódobogás, lárma, zür-zavar, majd egy-két pisztolydurranás hallatszott be az utczárol.

Sarki Molnár János nem hallotta. Feje zavaros, kábult volt. Daruváry Gábor rohant le a lépcsőn, hogy megtudja mi történt.

A nyitott kapun a csanádi vén komiszáros ugratott be.

Leszállt a lováról és egyenest a volt alispánnak tartott.

— Mi baj, bátya? — kérdi a megye volt ura.

Marczi bácsi nem válaszolt, hanem kérdezett.

— Hol találom a házigazdát vagy az alispán urat?

— Itt vannak. De rosszkor jár kend is.

— Ugy sejtem, más még rosszabbkor jön ide, mint én.

Marczi bátya lélekszakadva futott fel a lépcsőn. A következő pillanatban 4—5 darab fegyveres pandur fordult be a nyitott kapun.

Az alispán izgatottan sietett a csendbiztos elé.

— Mi a baj?

— Dobos Miklóst eddig üldöztem. A kapuban rám lőtt, a kertek aljára került. Itt ólálkodik valahol. Engedelmet kérni jöttem arra, hogy a város területén üldözhessem.

Az alispán boszankodva felelt:

— Mi közöm hozzá? A kendtek kötelessége. Én csak nem megyek most betyárt fogni.

— Igenis. De én ezen a portán akarok kutatást végezni, tekintetes uram. Ugy sejtettem, hogy a palánkon át beugrott a kertbe és ott tünt el.

Ezt már Molnár János is meghallotta. Az ő portáján kutatni? A kertben kutatni most, ahová négy-öt perczczel elébb dobta az uzsorás még ki sem hült hulláját?

— Az én portám nemesi porta! — mondta kevélyen Sarki Molnár János, — ott nem kutat senki istenfia! Ha betyárt akar fogni a komiszáros ur, hát keresse a pusztán, a csárdában, de itt ne firtassanak, mert itt én parancsolok.

— De a törvény kegyelmednek is parancsol, Molnár János uram.

— Törvény ide, törvény oda, itt én vagyok az ur és most azt mondom, hogy ott az ajtó: mehetnek kendtek, amerre jöttek.

Az alispán jött a legnagyobb zavarba. A lakodalomra összesereglett nép kíváncsian tódult a folyosóra. A koszorus leányok kirohantak. Juliska maga maradt a szobában Viczával. Édesanyja a nehéz, fekete selyem ruhában, vörösre sirt szemekkel oda ment az élete párjához.

Juliska már készen volt az öltözködéssel. A kertre nyíló ablakot kinyitotta, hogy az udvar felől jövő nagy zaj okát megtudhassák.

Vicza figyelt egy darabig. Aztán hirtelen az ablakból elkapta a fejét.

Megremegett, mint a nyárfalevél.

— Istenem, Juliska, Miklós van itt. A pandurok keresik.

Juliska halotthalványan rogyott le a székre.

— Végem van, elvesztünk.

Vicza hozzá rohant, a keblére borult.

— Lásd, lásd, ez az Isten keze.

Az udvarról gyanus láрма hangzott.

A kert sűrű bokrai között valaki törtetett. Talán a pandurok vadászszák Miklóst.

Molnár János dühös volt, mint a felbőszített oroszán. Villámló tekintettel nézegette végig a komiszárost.

— Itt nem spiónkodnak kentek! A magam portáján én vagyok az ur!

— De adja ki kelmed nekünk Dobos Miklóst.

— Mi közöm hozzá! Itt nincs!

— Akkor eldugta. Vigyázzon, mert letartóztatom.

Molnár János a komiszárosra akarta vetni magát.

— Engemet?! Te koldus kutya!

Az alispán vetette közbe magát.

— Elég legyen. Én, az alispán, parancsoltam önnek, csendbiztos ur, hogy rögtön vonuljon innen embereivel együtt a székház udvarára és ott várja be a rendelkezéseimet. Egy-kettő!

Majd izgatottan lerochant az udvarra.

— Hé, pandurok!

Két-három pandur nyargalt az alispán elé. Czövekként álltak a megye ura előtt.

— Parancs! — tekintetes uram!

— El innen! — parancsolta az alispán. Visszaszaladt a komiszárushoz, aki ajkait harapdálva, megszegyenülten állott a folyosón.

— Nos, induljon! Ha teketóriázik, a saját panduraival veretem vasra.

Az öreg csendbiztos levette a kalapját.

— Nézze meg a fejem, alispán ur. A vármegye szolgálatában őszült és deresedett meg. Ez az ur megmondhatja, — és itt az álló Daruváry Gáborra mutatott — de ilyen gyalázat még nem ért, hogy a saját alispánom vasra veréssel fenyegeessen meg. Most már tovább nem kívánok szolgálni. Nem vagyok komiszáros. Vegye tudomásul alispán ur a lemondásomat.

— Tudomásul vettem! — válaszolt hetykén az alispán.

Daruváry Gábor odaszólt neki:

— Öreg czimborám, ne számárkodjál! Látnod, itt lakzi készül, ne rontsd el a jókedvet!

E pillanatban a kertből zaj hallatszott. A kertajtóból egy pandur rohant elő és futott a folyosóra.

— Jelentem alásan, a Dobos-gyerek a kertben bujkál.

— Hazudsz, kutya, — ordított rá a parasztbáró.

A pandur nyugodtan folytatta:

— A bokrok közt meg egy halott fekszik. Ugy vélem, a mi árendásunk, Salamon zsidó.

Általános elképedés történt, Molnár János fehér lett, mint a fal. Majd hirtelen forróság ömlött el az arczán.

— Szent Isten, — tördelte a kezét — ki ölte meg az én legkedvesebb barátomat? Hozzátok ide!

A rémület sikoltásai hangzottak fel, mikor a hajduk a folyosóra czipelték az öreg Salamon szederjes arczu holttestét. A hölgyek elmenekültek a szobákba.

Molnár Jánosnén átfutott a hideg. Mindjárt gondolta, hogy mi történt. Nem mert az urára nézni, félt, hogy egy tekintettel árulója lehet. A kontraktus, az a végzetes kontraktus tette az egészet. Mi lesz most?

Az alispán legnagyobb zavarba jutott. Elvesztette a fejét. Ide-oda kapkodott. Csóka Mártont karonfogta Daruváry Gábor és elvezette a folyosóról.

Csatáry Zoltán izgatottan járt-kelt.

— Nem értem, nem értem — hajtogatta.

— Még az imént itt járt — mondta valaki.

Sarki Molnár János megremegett.

— Én nem láttam. Hogy jutott az én kertembe?

— Át kell kutatni a kertet! — adta ki a parancsot az alispán.

A hajduk a kertbe rohantak.

Juliska a szobaajtón keresztül mindent hallott. Megremegett, midőn Salamon hulláját a folyosóra czipelték.

Gondolta, hogy ki a gyilkos. Tudta, hogy Salamon a lakodalom előtt eljön hozzájuk,

hogy a pénzét követelje. Mi történik most. Letartóztatják, elviszik az apját.

Ez a gondolat egészen elvitte az esztét. Bódultan roskadt vissza a székébe.

A kert ablakán keresztül behallott a bokrokat kutató pandurok zivaja.

— Vigyázz! Ott szalad. Lődd le!

Miklóst üldözik.

— Talán a Dobos-gyerek műve ez? — kérdezte az alispán. — Nem gondolja Molnár János uram?

— Nem, nem gondolok semmit. Meglehet. Nagyon elvetemült ficzkó volt. Kitelhetett tőle. Bizonyosan azt hitte, hogy pénzt hozott hozzám. A kertben elesipte, megfojtotta, — magyarázgatta Sarki Molnár.

Az alispán helyeslőleg bólintott.

— Csakis így lehet.

E pillanatban felpattant a Molnár János szobája ajtaja. Talpig fegyveresen Dobos Miklós lépett ki rajta. A kerti ablakon ugrott be a szobába a pandurok csöve elől.

Rémülten menekültek a folyosóról. Az alispán igyekezett megtartani hidegvérét. A parasztbáró szeme villámokat szórt halálos elensége felé.

— Mit akarsz itt?

Mielőtt a kissé meglepődött betyár felkelhetett volna, két kar kapcsolta át, a parasztbáró feleségének karja.

— Eredj innen Miklós, fuss, ahogy csak tudsz!

A legény daczosan emelte fel fejét.

— Nincs mért futnom. Le akarok számolni mindenkivel.

Az alispán jött legnagyobb zavarba. Tudta, hogy Miklósnak fáj a foga az unokahugára. Nem azért jött-e, hogy vele leszámoljon. Mit csináljon ő pusztá kézzel egy talpig fegyveres betyárral?

A pandurok még a kertben motoszkáltak. De nem is lett volna szerencsés gondolat Miklóstra uszítani itt őket. Valami bolondot tett volna a fiu, annyi bizonyos.

Molnár János a saját testével fedte az alispánt. Miklós elé lépett. Hatalmas alakja kiegyenesedett. Ugy látszott, hogy össze tudná morzsolni ezt a hetyke legényt mindenestül.

— Mit akarsz itt? Nem tudod, hogy mit tettél velem? Hogy merted a küszöbömet átlépni, te gyilkos?

Dobos Miklós kiszakította magát a nénye karjaiból.

— Ki a gyilkos?! Hát kit öltem én meg?

A parasztbáró nem vesztette el nyugalmat. Az árendás holttestére mutatott.

— Ezt az embert, öcsém.

Juliska az ajtón keresztül mindent hallott. Láttá Miklóst is, amint legnagyobb ellenségeitől körülvetten álldogál a csanádi uzsorás hullája előtt, hol minden perczen lefoghathják a pandurok. Most azzal vádolják, hogy gyilkos, hogy ő ölte meg az árendást.

Azt is látta, amikor Miklós villámló tekintettel végigmérte az apját és oda szólt neki:

— Csendesebben, bátya, én láttam, ki ölte meg az uzsorást és láttam, ki dobta ki az ablakon!

Rettentő perczek! Az alispán ipát, a parasztbárót gyilkossággal vádolják szemtől-szembe. És még ez az ember, aki nem tanult még meg hazudni.

Juliska nem törődött többé semmivel. Lelkében felvillant egy rettenetes kép. Atyját látta, amint a pandurok nehéz lánczokba verve czipelik a megye tömlöczébe.

Kirohant az ajtón, egyenesen az alispán elé szaladt. A betyárra mutatott hófehér, remegő kezével.

— Alispán ur, ez az ember hazudik. Nem ő ölte meg az uzsorást, de nem is az én apám. Itt megakadt.

Mindenki ránézett. Az alispán könyörgő pillantásokat vetett rá. Nem hallott, nem látott semmit.

— Én öltem meg a csanádi árendást, én fojtottam meg, mert el akarta liczitaltatni mindenünket. Én vagyok a gyilkos, alispán ur, engem veressen vasra.

Az alispán megborzadt.

— Édesem, megőrült?

Molnár Jánosné sikoltva zárta karjaiba a leányát.

— Gyermeke, hát téged is elvesztettek!

Molnár János ijedten meredt a leányára.

— Megőrült!

Majd dühösen förmedt rá:

— Ne beszélj bolondokat! Mi ütött hozzád? Anyja, vezesd a szobájába ezt a szegény leányt.

Juliska nem mozdult a holttest mellől.

— Ne bántsanak! Én vagyok a gyilkos. Vigyenek a börtönbe.

Csatáry Zoltán hozzá rohant.

— Édesem, maga beteg. Megzavarta az eszét valami, fogadjon szót, feküdjön le. Halaszszuk el az esküvőnket holnapra.

— Ne érintsen, ne nyuljon hozzám! Maga alispán, én gyilkos vagyok, — ismételte szenvedélytől remegő hangon.

Most Miklós lépett az alispán elé. Lelkében valami nagy változás mehetett végbe. A melle annyira hullámzott, hogy a vörös pruszli ezüst pitykéi egyenkint pattogtak ki. Nyugodt hangon mondta:

— Tekintetes uram, nem tagadom tovább, én fojtottam meg Salamont. Azt hittem, pénz

van nála. Azért lopóztam utána. Veressen vasra a tekintetes ur.

Borzadálylyal hátráltak a gyilkos köréből. Az alispán közelebb ment hozzá.

— Ezt mindjárt is megmondhattad volna. Dobd el a pisztolyaidat.

Miklós egyenkint dobta sarokba az ezüst veretes nyelű pisztolyokat.

A pandurok e pillanatban előrohantak. Mihelyt a betyár ledobta pisztolyait, a pandurokból mindjárt vitéz legények lettek. Ötenhatan rohantak elő a kertből, az oszlopok mellől. Felemelt puskával rohantak Miklós-nak:

— Add meg magad!

Juliska megkövülten tekintett Miklóstra. Tehát ő volna a gyilkos? Vagy csak őt akarja megmenteni? Nagylelkűség ez, vagy valami gazemberség? A csapdában őt fogták meg, vagy ő fogott meg valakit?

A betyár arca nem árult el semmit. Egy izomrándulás, egy pillantás nélkül ismételte:

— Én vagyok a gyilkos!

Nem mondhatott volna Molnár János előtt kedvesebb szót. A parasztbáró meglepetten tekintett reá.

— Te mondd ezt? — kérdezték a betyárra meredt szempillantásai. Te akarsz megmenteni. Bizol bennem, hogy visszaszolgálok neked? Hiszel még a hatalmamban? Miért teszed ezt?

A betyár lesütött szemmel állt ott. Lelkében óriási változás ment keresztül. Most már nem akart boszut állni senkin. Miért? Itt valami borzasztó dolog történhetett. Miért büntesse őket ott, ahol az Isten büntet? Itt már megtörtént a leszámolás mindenkivel.

A pandurok Miklós körül settenkedtek. A betyár maga nyújtotta előre karját, hogy megkötözzék.

Sarki Molnár János szeméből kicsordult a köny.

— Miklós, Miklós, hát neked csak el kell pusztulnod.

— Ne sirasson, Vicza néném, engem akasztófára nevelt az anyám.

Juliska odament a betyárhoz és kezét nyujtotta neki.

— Még nincs rajta a bilincs, még szabad, nyujtsd hát ide, testvér, bucsuzzunk el.

Miklós kezében majd elolvadt a selyemruhás menyasszony apró, fehér keze.

— Isten áldjon meg, testvér.

— Még találkozunk. Ha itt nem, hát ott.

Miklós felfelé mutatott. Nem is látta tán, hogy Juliska szeméből patakként csordogált a köny.

Az alispán megdermedten álldogált az oszlop mellett. Nem értett az egész dologból semmit. Gyanusnak, nagyon gyanusnak tűnt fel előtte minden. A pandurok tőle várták a rendelkezést.

Meg akarta mutatni, hogy nem vesztette el a lélekjelenlétét, nyugalmát.

Cigarettát sodorintott. Nagy füstkarikát fújt a levegőbe és hidegen, nyugalmat erőltetve szólt a panduroknak.

— Kötözzétek meg és vigyétek el innen.

A pandurok munkához láttak.

E pillanatban a kapun valaki belépett. Rongyos volt. Megtörött, de mégis hatalmas alak. Őszbe csavarodott koldus lehetett.

A kutyák, — azok a nagy komondorok, — amelyek az udvaron jövő-menő uri népséget farkcsóválva fogadták, nekirohantak.

Molnár János szemei elé tenyeréből ernyőt csinált és úgy bámulta a jövevényt.

— Ki lehet az?

Molnár Jánosné szíve nagyot dobbant. Miklós kezén ropogni kezdett a vármegye kötele.

Akik a jövevényre bámultak, megdermedtek, amint közelebb-közelebb jött a ház folyosójához. Dobos Gergő volt. A parasztbáró megismerte és szinte reszketni kezdett az izgatottságtól.

— Mi lesz velem? Mit akar itt ez az ember? — gondolta magában.

A kutyák dühösen ugatták a vándort, aki görcsös botjával védekezett a komondorok ellen.

— Szólítsd a kutyáidat, János.

Ez csakugyan a Dobos Gergő hangja. Mindjárt beér a folyosóra. Az alispán menyasszonyának a nagybátyja eljött a lakodalomra Illaváról. A fiát, a menyasszony unokatestvérét éppen most kötözte guzsba a vármegye. Lakodalmi ajándéknak egy holttestet leltek a menyasszony kertjében. Szép kis kompániába keveredhetett az alispán ur.

Dobos Éva asszony leghamarább megismerte testvérét az asszony-népek közt. Elébe szaladt és a selyemruhás nagyasszony megölelte, megcsókolta a rongyos koldust.

— Gergő, hát te is megvagy?

Panasz volt-e ez, vagy az öröm kitörésének önkéntelen kérdése, ki tudná megmondani.

A parasztbáró lesietett a jövevényhez. Nem nyujtottak egymásnak kezét, csak egy darabig farkasszemet néztek, aztán Dobos Gergőhöz csaknem sugva mondta:

— Ne csufolj meg, sógor, az új alispán előtt. Eredj félre, aztán öltözz át. Nagyon vi-seltes a gunyád.

Dobos Gergő a sógora szemébe nevetett.

— Látom, hogy még mindig az urak bolondja vagy, de majd kijózanodol.

— Veszekedni jöttél? — kérdezte izgatottan a sógor.

— Talán tudod, miért jöttem? Emlékezel, hogy mivel tartozol nekem? Elfelejtetted volna? Emlékeztesselek rá? Daruváry Gábor még élő ember.

— De neked már meghalt.

Dobos Gergő megértette.

— Vagyis olyan gazember lett volna, mint te vagy. Vessz el, pusztulj el vagyonoddal együtt.

Dobos Éva asszony sirva mondotta:

— Ne átkozz, bátya. A te átkod nélkül is ott állunk már, ahol te kívánod.

— Csitt, — kiáltott rájuk a parasztbáró.
— Az alispán előtt csak nem fogtok komédiát csinálni.

Az alispán nem igen törődött a jövevény-nyel. Juliska mellett állt és szótlánul bámulta a szép leányt, aki mereven tekintett maga elé.

Miklóst a pandurok el akarták vezetni. A legény szabadkozott. A könyökével utat tört magának köztük és a jövevényre bámult. A fiu szíve abban a pillanatban nagyot dobbant, mikor a kapuajtón bebotorkált az öreg koldus. Valami titkos sejtelem azt sugta neki, hogy ez a valaki az ő édes apja.

— Azt akárod, hogy elhallgassak? — kérdezte csöndes szóval Dobos Gergő — hát megteszem a kedvedért sógor. Add vissza azt, ami az enyém. Tudod, hogy mennyi és mi az, amit én még most csak szép szóval, csöndesen kérek tőled. Tudod, hogy miért ültem Illaván. Tudod, hogy miért lettem futóbetyár, gazember, megbélyegzett, kilökött ember, akinek a hátára sütötték az akasztófát. Tudod, hogy miért vesztettem el a családomat. A feleségem föld alatt vár. Hol vannak a gyermekeim? Rád bízom őket, hová tetted? Kerestem, de nem lelem őket sehol.

A parasztbáró ideges lett.

— Eh, nincs most erre idő. Gyere el holnap, akkor majd beszélünk. Lásd, a lakodalomba kéne menni, aztán lépten-nyomon feltartjátok az embert.

— Lakodalom? Tán az új alispán veszi el a lányodat, akit az én fiamnak ígértél?

— A te fiadnak? Annak a rablónak?

Dobos Gergő nagy szemet meresztett erre a kijelentésre:

— Hát rabló az én fiam? Kit rabolt meg?

— Engem szurt le a saját tanyámban. Késsel jött nekem és csak az Isten őrzött, hogy bele nem pusztultam. Kérdezd meg, mi lett a fiadból. Tul tett még rajtad is. Lopott, rabolt, hogy szeretőket tarthasson és te ennek akartad volna az én lányomat?

Dobos Gergő elhallgatott. Hát lehetséges ez? Nem elég, hogy ő áldozata lett a betyárságnak, a fiának is akasztófán kell elveszni. Miért jött haza? Boldogabb volt a börtön falai között, mint itt, ahol mindenki elhagyta, hűtlen lett, gazember lett. Hátha Molnár János hazudik? Hátha ő miatta lett betyár?

— Igazat mondtál nekem, Molnár János?

— Nézd meg, ha nem hiszel nekem. Ott kötözi a vármegye a te drága fiadat. Megölte a csanádi árendást. Ott fekszik a hullája a lépcsőn. Nézd meg, ha nem hiszel nekem.

Dobos Gergőn a hideg futhatott keresztül, mert egész testében megrázkódott. Majd előbb lépett és a folyosóra nézett. A tekintete össetalálkozott azzal a fiúval, akinek a keze össze volt kötve és fegyveres pandurok álltak mellette strázsát.

Megismerhette az első pillanatra. Éppen olyan volt, mint ő lehetett fiatal korában. Nem rohant oda. Nem látta a fiát már vagy husz év óta, de még sem szalad hozzá, hogy keblére szorítsa.

A botját felemelte és Miklósra mutatott.

— Azt mondod te, hogy ez a ficzkó volna az én fiam?

— Az hát.

— Azt mondod te, hogy ez zshivány lett, gyilkos lett.

— Ott a megfojtott árendás hullája, kérdezd meg attól.

A folyosóról lekiáltott az a megkötözött ficzkó.

— Édes apám, kend volna az?

Az öreg ember elfordult. Szóra se méltatta. Molnár Jánosnak csak ezt mondta:

— Ha akasztják, tudasd velem, mert szeretném látni, mikor felhuzzák.

Óriási elkeseredéssel, mondotta ezt Dobos Gergő.

Miklós meghallotta az apja szavait:

— Apám, bocsásson meg.

Dobos Gergő észre sem vette. A sógorához fordult:

— Hát a lánnyal mi van?

Molnár János vállat vont.

— Jobb bizony, ha azt se kérded.

— Miért? Ringyó lett belőle ugy-e?

Molnár János a szemével pislantott. Ezzel jelentette, hogy eltalálta. — Hogy eltalálta kend.

— Vicza, gyere elő! — kiáltott be a szobák felé. Pokoli kárörömet érzett, hogy rettegett ellenségét megsemmisítve látja maga előtt.

Vicza kirohant. Ment le egyenest a lépcsőn a parasztbáróékhoz. A karján volt az az apró kis baba.

— Nézd, Vicza, megjött az édesapád.

A leány tágranyilt szemekkel bámult az öregre. Emlékeiben felébredtek a vonásai. Megismerte édesapját.

— Édes apám!

Oda akart rohanni, hogy félkarjával a nyakába boruljon. A rettenetes haragu vén ember felemelte görcsös vándorbotját.

— Pusztulj, te szajha!

Mindenki azt hitte, hogy rárohan, agyonveri gyermekestől együtt.

A szép, selyemruhás menyasszony erre ott termett előtte, kikapta a babát Vicza kezéből.

— A gyermeket! Az én gyermekemet! — sikoltott és berohant vele a szobájába.

Dobos Gergő annyira elbámult, hogy leejtette kezéből a görcsös botot és kérdőleg nézett Sarki Molnár Jánosra. A két összevilámló szempár rettenetes küzdelmet árult el. Ezek most leszámolnak egymással.

A jelenlevők mindannyian Molnár Juliska után néztek. Látták, hogy egy sivalkodó kis gyerekekkel a karján befutott a legbelsőbb szobába.

— Megőrült a leányom! Szavamra mondom, megőrült! — kiáltozott a parasztbáró.

Az alispán sóbálványnya meredten bámult maga elé. Nem értett semmit az egészből. Mindnyájan annyira meg voltak lepelve, hogy nem tudtak szóhoz jutni. Vicza a nagynénjéhez húzódott és félénken tekingetett édes apjára.

— Kié az a poronty, mondd meg azonnal! — kiáltott rá.

A leány szepegett.

— Istenem, hát a mienk... az enyim, meg a... Juliskáé.

— Hol vettétek?

— Juliska találta valahol és nekem adta. Molnár János magához tért a meglepetésből.

— Látjátok, az én Juliskámnak ilyen anyagi jó szive van. Nem hagyja el a szerencsétleneket. Miért titkoltátok ezt előttem? Lássátok, én ezt a szegény Vicza leányzót gya-

nusitottam. Nem baj no! Az a fő, hogy a lakodalomról le ne késsünk. Juliska!

Juliska nem jött elő a hívásra. Hová lehetett? Keresésére indultak. Nem sokáig kellett keresni. Csak a szobája ajtóját nyitották ki és megtalálták. Ott ült a pamlagon. Fehérsejtem menyasszonyi ruháját feltépte a mellén és az alispán arája kis gyermekét szoptatta. Nem jött zavarba. Szemeit a kezével, hófehér mellét verdeső csecsemőre szegezte.

— Megőrültél?! — zördült fel az apja.

Az alispán szinte visszatántorodott az ajtóból.

— Juliska!

A leány nyugodtan emelte fel szokatlan fényben égő szemeit.

— Várjon az alispán ur. Előbb megszoptatom a gyermekemet s aztán — ha tetszik — indulhatunk az esküvőre.

Az alispán mérgesen fordult a parasztbárához:

— Ez nem járja! Engem gyalázatos módon becsaptak. Ezért még számolni fogunk, Molnár János uram. Kocsira ült és elrobogott. Éppen abban a perczben vitték ki a pandurok az összekötözött kezű Dobos Miklóst. Az öreg Gergő kézen fogva vezette el az udvarból a leányát.

Bent a szobában örülten dühöngött a parasztbáró. A harag, a szégyen elvette az eszét. Molnár Jánosné a leányára borulva zokogott. Csak Juliska volt nyugodt.

— Ennek így kellett lenni, nyugodjunk bele. Könnyű volt ezt mondani. De hát hogy nyugodjon meg az az ember, aki ezért a fucscsba ment esküvőért áldozta az életét, a becsületét, a vagyonát, aki egy félóra előtt gyilkolt, hogy élhessen! Mi lesz ezzel a szerencsétlennel?

Mikor az utolsó hintó is kirobogott az udvarról, Molnár János szobájából tompa zuhanás hallatszott ki. Berohantak hozzá. A parasztbáró elkékülve fetrengett a földön. Orvost hívtak hozzá. Egy kis érvágással megmentették ugyan, de nem volt-e ez haszontalan kísérletezés? Ki mentheti meg ezt az embert? A vármegye kötele!

Szomorú napok következtek szegény Dobos Miklósról a csanádi székház börtönében. A vármegyei törvényszék akkoriban csak arra volt jó, hogy mégis legyen valami fórum, aki a büntető paragrafusokkal bibelődik.

Az alispán kedvéért úgy tettek, mintha a Dobos-féle ügyről megfeledkeztek volna. Csak a vármegye jogcsavarójának, a kugligolyó fejű főügyésznek jutott eszébe, hogy néha napján a legényt maga elé citáltassa.

Ilyen kihallgatásról referált éppen az alispán úrnak.

— Erős a gyanum, hogy a legény ártatlan. Vallattam. Megmondtam neki, hogy ismerje be, egy kis ujjal se nyult Salamonhoz. Tudjuk az egész históriát. A leány az ő kedvéért, ő a leány kedvéért akar gyilkos lenni, mind a ketten pedig megteszik a Molnár Jánosért. Nos, valld be, mit tudsz?

Egy darabig hallgatott, majd azt mondta:

— Nem tudok én semmit. Csak azt tudom, hogy jobb volna nekem már az akasztófán.

— Ne busulj, Miklós, minden elkövetkezik a maga idejében, — vigasztaltam.

Leültettem. Nekem gyanus a dolog. Ebben a legényben nagyobb az elkeseredés, mint a gonoszság. Egyébként is alapjában véve jó fiú lehet. Betyárkodott, lopott, de hiszen nem lophatott olyan sokat, mert a rajta valójánál egyebe nincs. Ha sokat lopott, másnak lopott.

A főügyész ur czélzott valakire. Nem akarta megmondani, hogy ő bizony a más alatt Sarki Molnár Jánost érti. Az alispán urat bizonyára kellemetlenül érintette volna, ha orgazdának nevezik azt az embert, aki pár héttel előbb még édes apámnak titulált.

— Nos, mit gondol, urambátyám, ki a gyilkos?

— Nem tudom, de hogy nem ez az elkeseredett betyár, azt sejtem. Jó lesz egy kicsit tapogatóznunk, mielőtt pálczát törnénk a csanádi árendás gyilkosa felett. Nem szeretném, ha fiaszkó lenne.

Az alispán urnak nem volt semmi kedve ahhoz, hogy a vármegye paragrafus-csavarójával vitába elegyedjék. Pedig nagyon szeretne volna neki megmondani:

— Szamár kend, öregem. Csak nem gondolja tán, hogy akad valaki, aki a más kedvéért egy gyilkosságot a nyakába vesz és szivességből felakasztatja magát?

Egyébként nem törődött az egészszel. Szeretett volna tulesni a komédián s nagyon félt attól, hogy azok a bolondos hivatalos formások még őt is a játékba keverik. Még mindig sajgott a szive a parasztbáró szépséges leányáért s az a szörnyű csalódás, ami váratlanul érte, nem tudta kiábrándítani.

Nagyokat mulatott, mikor az elkeseredés a hatalmába kerítette a lelkét. Megcsalta a parasztbáró, de hát tudhatott-e ő a lánya titkos szerelméről? Megcsalta a leány, de hát nem szülői erőszak kényszerítette-e arra, hogy kezét nyujtsa neki? Ki hát a bűnös? Molnár János alispán-vőt akart. Ő parasztbáró-apósra vadászott. Lépcsőnek használta a jövődöbeli apósa hátát az alispáni székhez.

A szerencsétlen fiatal ember leginkább magát okolta. Molnár Juliskának meg tudott

volna bocsátani, csak egy szóval könyörgött volna előtte bocsánatért.

A Molnárék kapuja napokon át zárva volt. A cselédek szomoruan jöttek-mentek az udvaron. A nagyasszony maga osztotta a parancsot. Az öreg doktor naponkint kétszer is becsöngtetett hozzájuk. A parasztbáró súlyos beteg lett. Mikor felkelhetett az ágyból, elvitette magát a kertbe.

Különös passziója támadt. A kertet pusztítani kezdte. A szobája ablaka alatti cserjéket irtatta kegyetlenül.

— Mit akarsz azzal, János? — kérdezte a nagyasszony.

A parasztbáró megsimogatta a homlokát, mintha valami bántó emléket akart volna kitörölni emlékezetéből.

— Bánt ez a sűrű bokor. Mintha a csanádi árendást látnám. Ott fekszik a földön.

— Képzeldő. Elvitték, eltemették. Ahol ő van, onnan nem lehet visszatérni.

A beteg ember hálás pillantásokat vetett a nagyasszonyra. Jól esett neki a vigasztalás. A felesége megváltozott iránta. Többé nem gyűlölte ezt az embert. Láttá, hogy vége van. Testileg-lelkileg tönkrement. Az élete lassu haldoklás, melyet megvált a halál előbb-utóbb. Ajnározta, dédelgette.

— Hát Juliska hol van? — kérdezte a parasztbáró.

— Kiment a tanyára. Most megy a második kapálás. Muszáj valakinek ott lenni köztük.

— Hát Muki?

— Elment. Azt mondják, hogy a deszki uradalomba beállt kulcsárnak.

A parasztbáró felszisszent.

— Kulcsár lett az én fiamból, a más cselédje!

— Sohse törődj vele. Legalább megtanul dolgozni, mert eddig csak inni, meg kártyázni tudott.

— De mi lesz a mi gazdaságunkkal? Én már nem tudok utána nézni semminek. Te se mozdulhatsz mellőlem. Elhagytak, megszöktek tőlem. Lásd, pedig a bátyád, Gergő, segíthetne rajtunk. Izenjetelek el érte, szóm volna vele.

El is hivatták Dobos Gergőt. A nemzetes asszony maga ment érte, mert másképen nem jött volna el.

— Mit akarsz? — kérdezte nyers hangon a beteg embertől, aki kezét nyujtotta feléje, de Dobos Gergő észre sem vette.

— Azért hivattalak, sógor, hogy segíts rajtunk. Lásd, én még nyomorék vagyok. Nem mehetek egy lépést se. Az ügyefogyott lány maga van a tanyán. Még a két szemit is kilopják, ha nincs mellette férfi. Pedig a mienkből se nagyon lehet már lopni.

— Elég baj a! Ráköltötted a megye naplopóira.

— Ne sajnáld, sógor. Ami a mienk volt, ami becsületes keresmény volt, az meg van egy szálig.

— Mi közöm hozzá! Nekem nem fáj rá a fogam.

— Tudom, sógor, de legalább ne hadd elkallódní a mienket. A hugod jussáról van szó. Nézz ki a tanyára, csinálj rendet.

Dobos Gergő azt se mondta, hogy igen, azt se mondta, hogy nem. Hazament, nyakába vette a tarisznyát és kiballagott a tanyára.

Dobos Gergely, mikor elment, csak annyit mondott Viczának:

— Ha holnapra haza nem jönnek, gyere utánam a Molnár-tanyára.

Bizony nem jött az öreg haza. Vicza utána ment. Édesapját a legnagyobb dologban találta. A cselédek dultak-fultak, morogtak az öregre, persze úgy, hogy meg ne hallja. Ál-

talában respektálták a híres embert, aki Vácot, Illavát úgy ismeri, mint a tenyerét.

Ellőtte nem mertek meg se püssenni. Hátalmas alakját megtörte a raboskodás, de azért rettenetes ereje lehetett az öregnek.

Az embereit is úgy ismerte, hogy csak rá nézett, aztán tudta, hogy miben sántikál. A cselédség egy-két hét alatt rendbeszedődött. Igaz, hogy a fele elszökött. Zsiványtól nehéz lopni és Dobos Gergőtől még tán nehezebb.

A nagyasszony kikocsikázott egyszer a tanyára. Meglepte a rend, a tisztaság. Egyetlen embert nem talált, aki összedugott kézzel lopta volna a napot.

— Mit csináltál nekik, tán megbabonáztad őket ?

— Dehogy, hugám. Azt tartottam, aki nem dolgozik, az ne egyék. Most ládd, hogy dolgoznak, mert enni valamennyien szeretnek.

Vicza éjjel-nappal az apróságok körül volt. A tenger majorság szépen kezdett jövedelmezni, különösen, hogy a tanyásnép sem lopta el háromnegyed részét.

A nagyasszony boldogan látta, hogy Gergő keze alatt megszaporodik minden. Annyi jövedelmet így csak hozhat, hogy nem licitálják el, nem ütik dobra a Dobos just.

— Igazán örökké adósod maradok Gergő bátyám ezért a jóságodért.

— Dehogy is maradsz, hugom. Te nem tartozol nekem semmivel. Elég csapás az neked, hogy szerencsétlenné lett a lányod és aki szerencsétlenné tette, az az én fiam volt.

— Ne bántsd Gergő, nem érdemli meg, hogy rosszat mondj róla, fiatalok voltak, szerették egymást. Azt hitték, hogy egymáséi lesznek.

— Igaz, igaz.

— Lám, édes bátyám, ha az én uramba nincs a góg, a bolondos urhatnámság, ha nem

akart volna az én leányomból erőnek-erejével alispánnét faragni, a mi családukban nem történt volna semmi baj. Megértettük volna egymást, maradtunk volna, ha szegényen is — a becsület útján.

— Igazad van, Mi lesz most már az én fiamból? Felakasztják bizonyosan.

— Nem hiszem, bátyám. Miért akasztanák.

— Mert embert ölt.

A nagyasszony homloka elborult. Valamit mondani szeretett volna, de jobbnak látta a hallgatást.

Gergő megkérdezte:

— Hát Juliska hogy van?

— Bajlódik a kis gyermekével. Nem láttad még?

Az öregnek könnyebben esett volna azt mondani, hogy nem is akarom, de hugának sok szenvedést eláruló, halvány arcza visszatartotta attól, hogy gyöngédtelen legyen.

— Nem ám, még nem láttam.

— No, majd holnap kikocsikáznak hozzád.

Juliska legnagyobb magánosságban töltötte napjait a városban. Az apjának azt mondták, hogy a tanyán van. Nem akarták, hogy a leány látása felingerelje a beteg embert, mert könnyen megüthette volna a guta. A fiatal asszonyra is rossz hatással lett volna az újabb megrázkódtatás. Gyöngé volt, az esküvőjén kiállott lelki izgalmak csaknem megőriztették.

Az udvar hátraeső részében egy kis szobát rendezett be magának. Itt töltötte a napokat kis gyermekével. Soha az utcára nem lépett. Édes apját néha a félrevont függönyű ablakon át nézegette, amint a kertben ült. Édes anyja minden szabad idejét leányánál töltötte.

A nagyasszony, mikor a tanyáról hazajött, alig győzött a parasztbárónak eldicsekedni azzal a renddel, amit Gergő teremtett.

— Lásd, csak jó, ha az ember jó egymással, a becsületes munkával többre lehet menni. Sarki Molnár Jánosnak igen jól esett a hír.

Megnyugtatta az a tudat, hogy olyan ember van a tanyáján, akitől nem lehet lopni. Még halálos ágyán is módfelett boszantotta az a gondolat, hogy most őt az lopja, aki akarja.

Juliskát megkérte az anyja, hogy menjen ki a tanyára, segítsen az unokatestvérének, mert arra igazában rászakadt a munka.

Juliska nem akart menni.

Nem szeretek én azzal az emberrel találkozni. Ugy félek a szeme járásától.

— Jó ember az lányom, csak azok voltak rosszak, akik kihasználták.

Egy esthajnalon kikocsizott Juliska a tanyára. Már a bejárónál az öreg Gergő fogadta.

— Mit törekedtél ide?

— Édes anyám küldött ki.

Szótlanul ballagott be a kocsi után Gergő a tanyába. A mécsvilágnál megpillantotta a sápadt képű asszonyt és ölében az apró gyermeket. Megsajnálta szegényeket.

— Feküdjetek le, pihenjete.

— Félek itt a tanyán.

— Nincs mitől. Én itt alszom az ajtótok előtt.

— Akkor nem félek.

— A jó léleknek nincs mitől félnie. De szép kis babád van. Csak már becsületesebb embert faragj belőle, mint az apja.

Juliska lesütötte a szemét. Miklósrá gondolt.

Hosszu, kinos hallgatás állott be.

— Mit gondolsz, felakasztják?

A szép asszony sötét szemeit az öreg emberre vetette.

— Miért akasztanák?

— Mert embert ölt.

— Hátha nem is ő volt a gyilkos?

— Ki lett volna más. Maga beismeri.

Juliska lehajtotta a fejét. Nem tudott mit szólni. Az öreg észrevette, hogy az asszony szeméből két könnycsepp hullott a kis gyermek pólyájára. Jójezakát kívánt, kiment a tanyából és hajnalig bámulta a csillagokat.

Az asszony másnap hazament a tanyáról. Az udvaron édes anyja nagy siránkozással fogadta.

— Mi baj, édes anyám?

— Apád rosszabbul van.

A parasztbárót láz gyötörte, folytonosan kiabált.

— Salamon ne bánts! Salamon add vissza a kötelezvényt! Megfojtalak!

— Nem látjátok Salamont! Nézzétek, hogyan bámul ide! El akarja venni a pénzemet. Nem adom!

— Ássátok el a holttestet, hogy meg ne találják! Ha az alispán megtudja, nem veszi el a lányomat!

— Nem szabad Dobos Miklóst felakasztani! Nem csinált semmit.

A parasztbárót rémlátásai gyötörték. Nem tudott megmenekülni attól a gondolattól, hogy Dobos Miklóst felakasztják az ő bűnéért.

Juliska maga is annyira elérzékenyült, hogy zokogva borult édes anyja keblére. Be ment az édes apja szobájába. Az esküvő napja óta most találkoztak egymással.

— Öltözz fehérbe, miért jársz te feketébe! Akasztásra mégy, vagy esküvőre, — riadt rá az apja.

— Keressétek meg a szerződést, a kötelezvényt, azt az átkozott kontraktust. Ott lesz valahol a szobában. Eldugtam, magam se tudom, hová. Keressétek meg, mert addig nem lesz nyugtom, míg el nem égetjük.

Tüvé tették érte a házat, de a kontraktust nem lelték. Hová lett a parasztbáró kontraktusa, amit az uzsorástól rabolt el? A doktorok azt mondták, hogy rögeszme. Minden lázbeteg így szokott csinálni. Bolondokat beszél, keres, kutat. Nem kell rá se hederíteni. Ha a láz egy-két fokkal alább száll, mindjárt rendben lesz.

Sarki Molnár Jánosné sejtette, hogy nem rögeszme ez. A parasztbárónak oka van arra, hogy remegjen a kontraktustól. Ő tudta, megérezte, hogy Dobos Miklósnak vajmi kevés köze van Salamon zsidó megfojtásában. Tudta, hogy egyedül Sarki Molnár Jánosnak állott érdekében eltenni láb alól az uzsorást.

Hetek teltek el, mikorra a parasztbáró egészsége annyira helyreállt, hogy valamenynyire gondolkozni tudott. Réveteg szemmel meredt a körülötte állókra.

— Beteg vagyok, — suttogta.

— Majd meggyógyulsz, — vigasztalták.

A vármegye törvényszéke sok huzás-halasztás után végre neki fogott a csanádi árendás meggyilkolásának a tárgyalásához. Az alispán ur kedvéért halasztgatták. Tovább nem lehetett, mert Salamon örökösei kellemetlenkedni kezdtek.

A beteg parasztbáró, a leánya, az egész familia hívó-czédulát kapott erre a napra. Molnár János doktorai azt mondták, hogy nem szabad kitenni az öreg urat újabb izgalmaknak. Az ő tanuzását el kell halasztani, míg megerősödik. Majd beszélnek ők a törvényszék fejével.

Juliska egy éjszakán épen feküdni készült udvari lakásában, midőn az ablakán koczogtatást hallott.

— Ki az?

A koczogtató nem felelt.

A gyöngye asszony megrémült. Eloltotta a lámpát. Félrehuzta az ablak függönyét, hogy kitekintsen.

Csatáry Zoltán, az alispán állt ott.

Mit akar itt ez az ember? Rossz szándéka nem lehet. Juliska kinyitotta az ablakot.

Az alispán közelebb jött.

— Mindenre kérem, ne értsen félre. Nem vagyok tolvaj, nem rabolni, kérni jöttem.

— Mit kérhet Ön tőlem?

— Először is azt, hogy ereszsen be a szobájába. Félek, hogy a kutyák észrevesznek.

— Tudja, alispán ur, hogy egyedül vagyok?

— Nem baj. Itt a pisztolyom, töltve van. Ezzel megvédheti magát! Felhatalmazom rá, hogy amelyik perczben megfeledkezem arról, hogy az Ön szobájában vagyok, lőjjön le.

Az alispán ezüstveretes, fehér csontnyelű pisztolyát az ablak párkányára dobta.

— Nem hiszem, hogy szükségem volna rá. Ön a megye első gavallérja, tudni fogja, hogy mi a kötelessége egy védtelen nővel szemben. Kerüljön az ajtóra.

Az alispán bejött. Izgatott volt. Az asszonynak kezet nyújtott. Mintha gondolkozott volna, hogy megcsókolja-e azt a fehér, hideg kezet. Aztán hirtelen eleresztette.

— Bocsássa meg merészségemet. Ne higgye, hogy ezzel az éjszakai látogatással ártottam volna a jó hírnevének.

Juliska elpirult.

Gunyolódni jött ide?

— Félreértett. Azt akarom mondani, hogy látogatásomat nem vette észre senki. A kutyák alszanak. A kapun az öreg mindenestül eresztett be. Azt mondtam, hogy az édes apjával van sürgős beszélni valóm. Felmentem a fo-

lyosóra s a kerten át szöktem ide. Senki sem látott.

— Minek köszönhetem látogatását?

— Mindjárt megtudja.

Az alispán nagyot lélegzett. Mit mondjon most. Éjszakának idején magánosan volt annál a nőnél, akit szeretett. Nem a pénzéért vette volna ő el a Sarki Molnár János leányát. Ugy indult a dolog, de más lett belőle. A vőlegénykedés ideje alatt belebolondult a szép asszonyba. Kitörülhetlenül a lelkébe vésődött az az olthatlan vágy, hogy ennek a leánynak az övének kell lenni. Az esküvő napján megtudta, hogy ez a nő másnak a szeretője volt. Meggyűlölte annyira, hogy abban a pillanatban meg tudta volna ölni. Ez a gyűlölködés később szánsalomná változott. Az utcán megpillantotta az asszonyt, amikor a tanyáról kocsizott haza. Ismét felforrt benne a régi szenvedély. Nem tudott enni, aludni, dolgozni. Folyton erről az asszonyról ábrándozott. És ez ne lehessen az övé? A másé tudott lenni? Meg kell próbálni, hátha sikerül. A gögje már megtört. A gyalázat letörte az erényét. Itt az ember boldogulhat, csak bátran lépjen fel. Az a pisztoly, amit nagylelkűen az ablak párkányára dobott, nem árthat a légynek se, mert nincs benne töltés.

Hogy az asszonynyal szemtől-szemben volt, a szenvedélyesség tüze annál magasabbra lobogott fel szívében. Már azt hitte, hogy célhoz ért.

— Első sorban azért jöttem, hogy tudomására adjam, hogy a törvényszék holnapután ülésezik.

— Már tudom.

— Dobos Miklós fog előtte állni.

— Azt is tudom.

— És ily hidegen mondja ezt? Nem szeretne soha ezt az embert?

— Mi jögon kërdi ezt tõlem?

— Régi barátságunk jögán.

A beszélgetésüket gyermeksirás zavarta meg. Az alispán izgatottan tekintett a bölcsőbe. A kis gyermek felébredt.

— Lássá, ez a gyermek választott el bennünket egymástól.

— Ne sajnálja, jobban van ez így. Ki tudja, nem boldogtalan lett volna-e az élete az én oldalam mellett.

— Bizonyára, mert ön mást szeretett, aki után titokban sirt, epedt volna.

— Meglehet, — felelte Juliska hidegen — de mondja meg őszintén, mi hozta hozzám?

Az alispán zavarba jött. Izgatottan járt fel és alá.

— Tönkretették a boldogságomat: maguk tették tönkre, maga és a szeretője. Én szerettem magát és mégis megcsalt.

— Nincs jöga szemrehányást tenni.

— De van. A menyasszonyom volt, az oltártól csak pár lépés választott el bennünket. Az utolsó perczig csábitgattak, hitegettek, de tudja meg, boszut fogok állni, — mondta szenvedélyes hangon.

Juliska szomoruan mosolygott.

— Én rajtam, boszut? — téved az alispán ur.

— Meg fogja látni, hogy nem tévedtem. Jól tudja, hogy a kezemben van annak az embernek az élete.

— Kinek az élete?

— Az unokatestvérée. A Dobos Miklósé. Gyilkolt, az akasztófára juttatom. Nem csak a csanádi árendást ölte meg, hanem az én boldogságomat is. Nekem jól fog esni, ha pálczát törhetek felette. Ön gyászruhát viselhet érte.

Juliskának megdobogott a szíve, de önuralmát nem vesztette el.

— Mit gondol, alispán ur, én vagyok annak az oka, hogy ami történt, így történt? Közrejátszottam én abban, hogy Önt megcsalják? Nagyon téved. Ha az a váratlan dolog nem történik, ami az esküvőnket megzavarta, legyen nyugodt, még a templomajtóban is megsugtam volna Önnek, hogy lépjen vissza, ne vegyen feleségül egy bukott leányt.

— Ezt csak gondolja.

— Esküszöm, hogy megtettem volna. Nem akartam apámmal ellenkezni. Félttem megmondani az igazat, de az utolsó percz meghozta volna a bátorságomat.

Az alispán gunyosan mosolygott.

— Igen, Ön nagyon bátran viselkedett. Sohse felejtsem el, mikor csecsemőjét a násznép előtt szoptatta menyasszonyi ruhában.

— Igen, úgy történt. Talán ez a jelenet éppen elégséges lett volna arra, hogy többé a küszöbömet át ne lépje. Én legalább úgy hittem.

— Ugy-e, ez azt jelenti, hogy bátran elmehetek és kár is volt idejönnöm?

— Valóban nem vagyok tisztában most sem a látogatása céljával.

— Röviden megmondom. Dobos Miklós fellett máholnap ítélkezik a törvény. Tudja, hogy felakasztják?

Juliska fagyos nyugalommal felelte:

— Aki embert ölt, az megérdemli.

— Igen, aki ölt. Én úgy sejttem, hogy ennek a fiúnak annyi része van a gyilkosságban, mint nekem.

Juliska nem felelt rá.

— Ártatlanul kell meghalnia. Megboszorkányozták, vagy mit csináltak vele. Magára vállal mindent. Nem gondolja, hogy rettentő lelketlenség lesz felakasztani egy embert, aki ártatlan?

Juliska szomoruan ismételte:

— Lelketlenség volna felakasztani azt, aki ártatlan.

— Ön is tudhatja, hogy ez a fiu csak azért vállalja a gyilkosságot, mert meg akar halni. Talán az Ön nyugalmit szeretné biztosítani azzal, hogy elteteti magát láb alól. Szerették egymást, összekaptak. Ön a menyasszonyom lett s az utolsó órában előtöppant a régi szerető, hogy bucsuzásul az életét odaadja azoknak, akiket nem szeret, gyűlöl.

— Mit tartozik önre az ő baja? Ugy látom, mi egymást sohsem tudjuk megérteni. Igazán lekötelezne, ha megmondaná, hogy miért jött.

Az alispán közelebb lépett a szép, fehér asszonyhoz. Szemeiben megvillant a szenvedélyesség tüze. Csaknem suttogó hangon folytatta:

— Megmondom. Nézze, én szerettem magát örültem. Elvették tőlem. Áttörhetetlen gátat emeltek közénk, a boldogságunk útjában. Nincs jogom azt remélni, hogy szeret, de azt remélhetem, hogy megszán. Szánjon meg. Ezt a szánalmat sem kívánom ingyen. Megmentem az életét annak, akit ön szeret. Megmentem, mert tudom, hogy azért, amit én kérek, még nagyobb áldozatot is tudnék hozni. Ó, szánjon hát meg, legyen egyszer, csak egyetlen egyszer az enyém!

A szenvedélytől elvakult alispán megakarta ölelni a szép asszonyt. Ez csendesen eltolta magától.

— Igaza van. Ily becestelen ajánlattal léphetnek a szobámba, mert elbuktam. Most már azt hiszik, hogy mindenkié tudnék lenni.

— Nem úgy van! Én nem vagyok mindenki, én önt szeretem.

— Tudom, hogy szeret, egy óráig, vagy kettőig. Alispán ur, a mi történetünk emlékéért tisztelhetné annyira, hogy volt menyasszonyának nem sugdosna a fülébe olyan ajánlatokat,

aminőket csárdás leányoknak szoktak. Ugy látszik, ön elfelejtette megtölteni a revolverét. Itt van, vigye innen ezt a veszedelmes szerzámot.

Juliska felkapta a pisztolyt és az alispán lábai elé dobta.

Csatáry Zoltán fagyosan mosolygott a szép asszony felhevülésén.

— Megint félreértett. Nem az a fő, hogy engem szeressen, hanem az, hogy megmentse az életét annak, akit szeret. Ismétlem, gondolja meg, amit tesz. A siralomházból nem lehet elszabadítani azt, akit még a börtönből megszöktethetünk.

— Nem akarok senkit megszöktetni. Aki bűnös, bűnhődjék.

— Igen, de ő nem bűnös. Nem ejti kétségbe az, hogy az ön gyermekének apja az akasztófán fog elveszni? Mentse meg, mikor oly könnyen teheti.

— Könnyen? Azt hiszi, hogy az én szerelmemet megvásárolhatja? Csalódik. Nekem nincs szükségem a kegyelmére. Ne szöktessen meg senkit, aki tán nem venné igénybe az ehhez való segítséget.

— Majd meglátjuk, nem veszi-e? Ne gondolja, hogy az a fiu nem akarna tovább élni. Annyi szíve kegyednek is lehetne, hogy megszánhatná szegényt.

— A szenvedőt megszanom, de a bűnt gyűlölöm.

— Mondom, hogy ő nem bűnös.

— Hát ki volna a bűnös?

— Ki más, mint a papája.

Juliska rémülten kiáltott fel:

— Nem igaz, hazudik!

— Csak csendesen, még kegyed kiáltja ki majd a világnak, hogy ki a gyilkos. Lássá, mi tudjuk. Legalább én tudom. Minek ütnénk vele lármát? Az édes atyja tekintélyes ember.

Ez a ficzkó, aki a börtönben van, közönséges futóbetyár. Nem nagy kár, ha felakasztják is, de mégis borzasztó, hogy másért akasztják fel. Az sincs kizárva, hogy a tárgyaláson kisül, hogy nem' ő a gyilkos. Akkor előveszik a papáját és bizony egy kicsit — hogy úgy mondjam — meghurczolják, ha ugyan nem az akasztófára hurczolják.

— Elég! Takarodjék a szobámból.

— Csak csendesesen! Okos szóval többre mehetünk. Ha már most Dobos Miklóst futni engedjük, az ördög se törődik tovább vele. Mindenki azt hiszi, hogy gyilkos volt, azért szökött meg. Legfeljebb a várnagyot meg a kulcsárt csapják el és vége lesz a komédiának. Ezért mondom, gondolja meg a dolgot.

Juliska lelkében óriási küzdelem ment végbe. Melyiket juttassa az akasztójára? Gyermekeinek apját, vagy az édes atyját? Melyiket szereti jobban?

Leborult az asztalra. A vállai görcsösen rángatóztak és keservesen sirt.

— Nos, nem határozott még? — kérdezte kevés idő múlva az alispán.

— Ha van lelke, hagyjon el, ne kinozzon tovább.

— Tehát nincs semmi válasza. Azt akarja, hogy a dolgot szabadjára ereszsük. Még nem késő, gondolja meg.

— Ebben a pillanatban nem mondhatok semmit. Hagyjon el. Igazán kegyetlenség ez öntől.

— Jó, belátom, hogy most szenved, nem is tudhat helyesen gondolkozni. Holnap előjövök a válaszáért. Elfogad?

Juliska hallgatott.

— Nos?

— Igen, — válaszolt tompán a fiatal aszszony.

Az alispán szemei megcsillantak. Azt hitte, hogy győzött. Lehajolt a szép asszony fehér kezéhez, és megcsókolta.

Juliska borzadva huzta vissza a kezét. Az alispán távozni akart.

— Ne felejtse itt a pisztolyát.

Az alispán lehajolt, felvette. Ez is a játékhöz tartozott, nem lehetett itt hagyni az üres pisztolyt.

Juliska, mikor egyedül maradt, ráborult alvó gyermekére és keservesen sirt. Reggel édes anyja még ébren találta.

— Mi bajod?

Elmondta Juliska az alispán látogatását.

— A gazember! — tört ki a nagyasszony.

— Azt mondja, hogy édes apám a gyilkos. A nagyasszony hallgatott.

— Édes anyám, igaz ez?

Sarki Molnárné feleletül a gyermeke nyakába borult.

— Gyermekem, ne ítélj el apádat. Miatlad tett mindent.

— Istenem, elvesztünk!

Sokáig sirdogáltak.

— Édes anyám, mentsük meg Miklóst, ha ő ártatlan.

— És apádat küldjük a börtönbe?

— Nem küldünk senkit, azt mondta az alispán, hogy ha ő elszökik, nem kutat a vármegye senki után.

— Mindegy, lányom, az én gyermekem nem lehet az alispán szeretője egy percze se! Érted? Lesz, ami lesz, de az én portámra az a tintanyaló gazember, az, akinek Sarki Molnár János vette az alispáni széket, be nem teszi a lábát.

Aznap este, mikor a vármegye ura a Sarki Molnár Jánosék kapujára került, az öreg mindenenes durván becsapta az orra előtt az ajtót.

— A nemzetes ur beteg, a nemzetes asszonyom, meg a kisasszonyom lefeküdtek, jójezakát tekintetes uram!

Megszégyenülve, dühösen ódalgott tovább az alispán. Mit csináljon? Azt még megtehetné, hogy Sarki Molnár Jánost felébreszse. Oda küld néhány pandurt, és behozatja a megyeházára. De mi alapon? A gyanu csak gyanu. Ez az örült ficzkó, Dobos Miklós, égre-földre esküdözik, hogy ő ölte meg a csanádi árendást. Meg tán tanuk is kerülnek majd a Sarki-familiából, akik látták, mikor fojtogatta.

Felment a szobájába és leizent a várnagyhoz, hogy hozzák fel elébe Dobos Miklóst.

A betyár ébren volt még, mikor benyitották a tömlöcze ajtaját.

— Gyere fel, az alispán ur akar valamit.

Szó nélkül engedelmeskedett. Nehéz vaslánczait végigcsörömpöltette a csanádi székház márvány lépcsőin. Az alispán egyedül volt szobájában, és az öröket kiküldte.

— Holnap törvényt ülnek feletted.

— Ideje is már, — mondta a legény.

— Embergyilkolásért fognak felakasztani.

— Nekem mindegy, hogy miért akasztanak.

— Arra kell vigyáznod, hogy el ne áruld magadat. Ne jöjj zavarba, ha megkérdik tőled, hogy ki ölte meg a csanádi árendást. Nem kell megijedned. A törvényszék sejti, hogy ki a gyilkos. Azt is sejti, hogy te miért vállalod magadra. Jól tudjuk, hogy egy mákszemnyi részed sem volt benne. A bátyád, Sarki Molnár János ölte meg.

Az alispán vizsgálta a betyár arcát, hogy mily hatást tesz rá ez a kijelentés. Egyetlen arcizma sem mozdult meg, mikor azt mondta:

— Nem igaz. Én vagyok a gyilkos.

— Bolond beszéd. Ezt könnyű mondani. Tanuk vannak rá, akik látták, hogy nem te

vagy. Az utcán már üldöztek. Beugrottál a kertbe. Mit csináltál ott?

— Ott ólálkodott a csanádi árendás. Lár-mát akart csapni, mikor meglátott. Hogy baj ne legyen, megszorítottam a torkát. Mikor el-eresztettem, eldült, meghalt.

— Hazudsz te, Miklós.

— Ha az alispán ur jobban tudja, mint én, miért kérdezi.

— Hát jó, te vagy a gyilkos. Tudod-e, mi jár érte?

— Tudom, a kötél.

Bátran mondta, még csak a szempillája se rezdült bele. Az alispánt bosszantotta ez a rendkívüli nyugalom.

— És nem sajnálsz itt hagyni valakit?

— Az édes apámat sajnálom.

— Ne sajnáld, ő sem sajnál téged. Már többször kérdezte, hogy mikor akasztanak. Szeretné látni.

A legény lehorgasztotta a fejét.

— Apádon kívül nem sajnálsz senkit?

— Nem.

— A szeretődet sem?

— Nincs szeretőm.

— A gyermekedet sem.

Egy darabig hallgatott a legény. Aztán felütötte a fejét.

— Mondtam, hogy senkit sem sajnálok.

— Szép kis fiu, kár érte, hogy akasztófán hal meg az apja.

— Ha az apjáért nem kár, ő érte se kár.

— Mi lesz belőle?

— Elég gazdag a nagyapja, majd eltartja.

Az alispán belátta, hogy nem boldogul a makacs fiuval. Legjobb lesz mindent a maga útjára ereszteni — gondolta magában és levitette Miklóst a börtönbe.

A fiu nem értette meg, hogy mi a menykőt akart vele az alispán? Azért hozatta fel, hogy

megkinozza? Dejszen, az ő szíve nem olyan, hogy apró tüszurásokat megérezzen. Ledobta magát a vaczkára és aludni próbált.

— Ha fel akarnak akasztani, majd felköltének.

A törvényszéki tárgyalás napja elkövetkezett. A tekintetes törvényszék összeült, hogy ítéletet mondjon a csanádi árendás gyilkosa felett.

Az egész vármegye kíváncsisággal leste a tárgyalás eredményét. Valami óriási botrányt vártak. Tudták, hogy a Sarki Molnár portán csunya játék ment. Tisztában voltak azzal is, hogy a parasztbáró pénze nélkül nem lett volna alispán Csatáry Zoltánból. Az a fényes esküvői ceremónia, mikor a nagy kavarodás történt, mind a játékhoz tartozott. A csanádi árendás megfojtása nemkülönben.

Sarki Molnárékhoz az nap hajnalban megérkezett Dobos Gergő is. Nem tudott ugyan a dologból semmit, de tanunak citálták.

Sarki Molnár János botra támaszkodva biczegett ki elébe.

— Jó, hogy bejöttél. Érted küldtem volna.

— Megkaptam a megye czéduláját.

— Nem sokat szoktunk mi az olyanra adni, sógor.

— Én már adok valamit. Ha te ott ültél volna, ahol én, bizonyára megbecsülnéd a pöcsétes írást. Azzal vittek vagy husz esztendőre, azzal eresztettek ki.

A tárgyalás megkezdése előtt általános bámulatot keltett, hogy Csatáry Zoltán alispán megjelent a teremben. Ugy látszott, hogy egy cseppet sem ijedt meg a védbeszédtől. A hatalmas vármegyét nem döntheti meg egy-két inczi-finczi fiskálisnak a dikeziózása. Hadd beszéljenek, az a kenyérkeresetük.

A törvényszék folyosóján a tanuzásra beidézettek közt ott szorongott a Molnár-familia.

Juliska fekete ruhában, lefátyolozott arczczal ott ült az édes anyja mellett. Vicza támogatta, bátorította, vigasztalta.

— Ne busulj, kicsikém, meglásd, jóra fordul minden. Én tudom, hogy azt a vén uzsorást a guta ütötte meg, nem más volt a baja.

A védő megjelent a folyosón. Sarki Molnár Jánost kereste. A parasztbáró eléje tipegett.

— Én meg az urral akarok beszélni. Megtaláltuk egymást.

Elvonultak egy félreeső szobában. Jó félóraig tanácskoztak. Mikor kijöttek, Molnár János reszketős feje csak úgy lángolt az izgatottságtól.

Megkezdődött a vádlott kihallgatása. Kezéről levették a lánczot, fegyveres őrök álltak a háta mögött. A formaságokon hamar tullestek. A vádoló levelet is felolvasták. A vádló büszkén hordozta körül a tekintetét. Ez az ő műve. Mily könnyű lesz itt az általa képviselt igazságnak győzelmet aratni! Emberölésen kívül sulyos testi sértéssel, meg egy csomó lopással vádolták a legényt.

Molnár János a tanuk sorában kint várakozott. A vádlott tagadta, a lopásokat. Álljon elő az, akitől lopott, bizonyítsa be, hogy ő volt a zsvány. Molnár Jánost sulyosan megsebesítette, de volt oka rá. A gyilkosságot beismerte.

A megyei főügyész elállt a tanuk kihallgatásától, a vádlott beismerése folytán. Azokkal az apró-cseprő lopásokkal nem törődött.

A védő fiskális siri csendben emelkedett szólásra.

— Tekintetes megyei törvényszék! Én kérem a tanuk kihallgatását, különösen a Molnár Jánosét, nem különben az előbbi és a mostani alispán urakét. Megjegyzem, hogy a vádlott személye tekintetében tévedés történt és

meg akarom kimélni a főügyész urat attól a fáradságtól, hogy remekül megcsinált vádbeszédét mindnyájunk tetszésére oly ember feje fölött szónokolja el, aki nem bűnös abban, hogy embert ölt.

Az elnök rácsengetett.

— A védő ur előterjesztését megtette, a vádbeszédet majd csak később tarthatja meg.

— Köszönettel meghajlok a figyelmeztetés előtt. Megteszem az előterjesztésemet: állítsák törvény elé az igazi gyilkost, Sarki Molnár Jánost!

Általános elképedés támadt.

— Figyelmeztetem a védőt, hogy ez tanácskozásunk tekintélyének és tárgyilagos voltának rovására történik.

— Én akarom megmenteni a törvényszék tekintélyét attól a furcsaságtól, hogy itt egy elkeseredett ember öngyilkossági szándékát elősegítse azzal, hogy beismerését készpénznek vévén, pálczát tör felette. Ha ez megtörténik, akkor az öngyilkosok idejönnek, rettentő vallomásokat tesznek csak azért, hogy bizonyos formaságok mellett mond hassanak bucsut az életnek. Ime, ez a szerelmében csalódott legényember, akinek kezéről éppen a mi vármegyénk derék alispánja ütötte el a szeretőjét, hasonlóképen akar cselekedni. Kérem, vezessék el a vádlottak padjáról, mert ő ebben a szomorú pörben csak tanu lehet.

— Igen? És kit ültetne Ön a vádlottak padjára?

— Elsősorban a vármegyét; tekintetes elnök ur, azt a rendszert, mely lóköetőket, orgazdákat, uzsorásokat nevelt, meg négy-ötszáz perczentes pénzzel vásárol alispáni széket.

— Nem engedem, hogy a védő ur vármegyénk tekintélyét így aposztrofálja.

— Védői kötelességem parancsolja, elnök ur. Egyébként én elhallgatok, kérdezzék

meg a tanuimat. Ezek majd beszélni fognak nálam is szebben, jobban és többet. Kérdezzék meg Molnár Jánost, ki vásárolta meg Daruváry alispántól Csanád első tisztviselőjének méltóságát leendő veje számára? Mennyibe került ez a vásárlás? Hol vette a pénzt? Hány perczentre? Hivják ide a megfojtott uzsorás szellemét, kérdjék meg tőle, hogy ez az írás, amit itt lobogtatok a kezemben, mennyibe került Sarki Molnár Jánosnak? A vagyonába és egy gyilkosságba!

Kegyetlen szavak voltak ezek. A birák izegtek-mozogtak a széken. Az elnök homlokát törülgette. A főügyész úgy tett, mintha jegyezgetne valamit. Dobos Miklós lehorgaszott a fejét. Azt hitte, hogy álmodik.

A kinos csendet az elnök törte meg.

— Miféle írásról beszél, fiskális ur?

— Erről, amit tisztelettel a periratokhoz csatoltatni kérek. Salamon és Molnár János kontraktusa, amit félórával előbb maga a gyilkos adott a kezembe ezen szavakkal:

— Itt a kontraktus. Ezzel akart koldussá tenni az uzsorásom az esküvő napján. Ezzel akarta elriasztani a lányom oldala mellől az alispánt. Jól számított, tudta, hogy sikerül neki, mert kolduslány nem kell a megye alispánjának sem. El akartam tőle venni. Valahogy a kezembe került és megfuladt. Ennek a legénynek semmi köze sincs a históriához. Kérje meg, fiskális ur, a törvényszéket, hogy engem ültessen a vádlottak padjára.

— Ott ácsorog a folyosón Molnár János, tessék intézkedni a letartóztatás iránt.

A birák egymásra néztek. Az ügyész ur szólt:

— A vádat fentartom és kiterjesztem Molnár Jánosra, akit gyilkosságra való felbujtással vádolok. Azt igazolják a körülmények, hogy Dobos Miklóst ő bérelte fel arra,

hogy Salamont a legvégső perczben eltegye láb alól.

A legény felesattant.

— Az nem igaz, engem nem bérelt fel senki.

— Maga jószántából követte el a gyilkosságot?

— Nem gyilkoltam, ha meg akarják tudni az urak.

A megye tekintetes törvényszéke elbámult. A főügyész ur nagyot csapott öklével az asztalra és izgatottan fordult az elnökhöz:

— Hát nem megmondtam, hogy ez a ficzko minket becsap? Engem nem lehetett bolonddá tenni. Én sejtettem, hogy itt más büntényről van szó. Kérem Molnár Jánosnak az elővezetését.

A folyosón általános elképedés lett, mikor két fegyveres őr Molnár Jánost bevezette. A parasztbáró odabent farkasszemet nézett a vármegye törvényszékével.

— Mit akarnak tőlem? A fiskális elmondott mindent, én se mondhatok többet. Ez a gyerek mindent tett, de nem gyilkolt. Én se gyilkoltam. A kontraktust vettem el attól, aki az én vagyonomat akarta elrabolni. Tehetek én róla, hogy véletlenül a torka került a kezembe. Ő meg az én torkom szorongatta. Melükünknek az élete volt becsesebb?

Mintha a törvényszék igen kellemetlen helyzetbe került volna, izgett-mozgott a helyén. Az ügyész urtól vártak valami mentő gondolatot.

A főügyész ur kétszer-háromszor megtörlötte aranykeretes szemüvegét, hogy tisztában láthassa a dolog mibenlétét.

— A dolog ily fordulában kénytelen vagyok a tárgyalás elnapolását, Molnár János beismerő vallomásának a jegyzőkönyvbe való vételét és ez alapon a letartóztatását kérni.

A parasztbárót elöntötte a méreg. Nyakán kidagadtak az erek.

— Engem akarnak letartóztatni, engem? Hát mi az én bűnöm? Akkor tartóztassák le az urak Daruváry volt alispánt, a mostani alispánt, sőt saját magukat is. Egyformán bűnösök vagyunk. Együtt dorbézoltunk, korteskedtünk, uzsorás pénzen igazgattuk a vármegyét, kamatos kölcsönből vettük meg az alispáni széket egy urnak, aki elbujt, onnan figyelni a szomszédszobából, hogyan törnek pályát felettünk, aki tudni fogja, hogy mit kóstált nekem a csanádi alispánság. Tartóztassák le azokat is, akik heteken át dorbézoltak az asztalomnál, akik felették a vagyonomat, adósságba hajszoltak, tartóztassák le a tekintetes vármegyét, mert ha én gyilkos vagyok, az meg rabló, aki elrabolta mindenemet.

Az elnök csengetett. A zavar nagy lett. Igazán nem lehetett egyebet tenni, mint Molnár János letartóztatása mellett újabb terminust tűzni ki az ügy tárgyalására.

Molnár János egyre dühösebb lett. Ugy látszott, hogy józan eszét elvesztette.

— Engem akartok becsukni? Engem, a parasztbárót, ti, a koldusok! Ez a köszönet, ez a hála azért a sok dinom-dánoméért, amit a ti kedvetekért rendeztem? Orgazdákat neveltetek, hogy kiszípolozhassátok, börtönbe záriátok. Csukjátok mellém a volt alispánt, a mostani alispánt, az egész vármegyét!

Aztán birkózni kezdett az örökkel.

A lármára a Molnár-familia tagjai bejöttek a terembe. Az elnök fejét vesztette, csengetett. A jelenlevők megindultan bámulták a parasztbáró rettenetes tragédiáját.

— A börtönbe vele! — harsogta az elnök az örökhöz.

A megyei orvos, aki végignézte ezt a jelenetet, odaszólt az elnökhöz:

— Dehogy a börtönbe, a kórházba vele! Ez az ember megőrült.

Igy került Molnár János a börtönbe. A tekintetes törvényszék úgy gondolkozott, hogy előbb le kell tárgyalni az ügyet, aztán vigyék a kórházba. Nem érdemes a dolgot cizfrázgatni.

Az alispán urra nézve igen kellemetlen ügyet siettek rövidesen befejezni. A kontraktus kiadatását Salamon örökösei sürgették.

A börtönben teljesen megtört Molnár János. Csendes ember lett belőle.

A tárgyaláson is úgy viselkedett, mint a bárány. Beismert mindent. A tekintetes törvényszék megkimélte a kötélről. Életfogytig tartó fegyházra ítélte.

Az ítélet kihirdetésénél újra dühöngeni kezdett. A téboly teljes erővel tört ki rajta. Haza akart menni, hogy a Salamon holttestét eltakarítsa a kertből. Átkozta a vármegyét, siratta a családját, majd a másik perczben tört-zuzott, fejfel akart menni a falnak.

Az elítéltet kórházba vitték. Teljes esztendő telt bele, míg kimondták, hogy bolond, a gyilkosságot sem beszámítható állapotban követte el. Ez változtatott a sorsán, kieresztették a börtönből, hogy szabadon jár-hasson-kelhessen. De mit keresett volna ő a városban. Salamon örökösei elliczítáltatták még az utolsó járomszöveget is. Az uzsorás szelleme boszut állott a gyilkosán: koldussá tette egész családját.

Molnár Jánosné nevén maradt még egy kis tanya. Ide huzódtak ki. Gergő velük volt, dolgozott értük. Miklós két esztendei raboskodás után jött haza. Legénykori kalandjáért megszenvedett ő is.

A börtönből édes apja egyenesen a tanyára vezette.

— Tudsz-e dolgozni?

— Megpróbálom.

— Hát próbáld is, ha kenyeret akarsz enni. Becsületes ember akarsz-e lenni?

— Az.

— Akkor ezt a lányt, akit szerencsétlenné tettél, vidd a paphoz.

— A bárókisasszonyt, én, a koldus.

— Egyforma koldusok vagytok.

— De hiszen ő már elfelejtett engem.

— Hazudik, aki azt mondja. Nézd, itt a gyereked.

Három-négy éves, kerekképű gyerek állt ott. Nagyokat csettentett ostorával a legelésző lovak, tehenek mellett.

Miklós ölébe kapta, azzal rohant be a tanyába.

— Juliska, hazajöttem.

A fehérképű, szomorú asszony megtörült egy széket, elébe tette.

— Ül le, pihenj.

— Nem küldesz el innen?

— Mért küldenélek?

— Nem gyülsz?

— Nem vagy rá érdemes.

— Eljössz velem a paphoz?

Az asszony szótlanul borult Miklós vállára és csendesen sirdogált.

— A fiúnak becsülete követeli.

Kijárták a dispenzációt, megesküdtek. A nagyasszony boldogtalanságát elviselhetővé tette a gyermekek boldogsága.

A parasztbáró egyszer a tanyában termett. Mintha idegenek közé jött volna, óvatos pillantásokkal nézett jobbra-balra. Nem köszöntött senkit. Nem mertek hozzá szólani.

Dobos Gergő éppen a szántásból jött be. A nagyasszony az eperfa alatt főzött. Letették a bográcsot, körülülték. A parasztbáró nézte-nézte.

Gergő szólt hozzá:

— Gyere, sógor, míg el nem hül.

És a parasztbáró ment.

Ledobta a kalapját és evett velük. A köny kicsordult a szemükből. Csak a parasztbáró maradt egyforma, neki nem volt szive, nem volt lelke, nem érzett semmit.

És mennyivel jobb volt ez így!

(Vége.)



30 KORONÁS KÖNYVTÁR INGYEN



Ha Ön a „TOLNAI VILÁG-LAPJA”
— képes heti lapra, mely hetenkint
60 oldal terjedelemben jelenik meg,
 $\frac{1}{3}$ évre előfizet, 4 frt helyett 3 frttal,
egy 10 kötet műből álló pompás házi-
könyvtárt küldünk diszkötésben, védő-
tokban, teljesen **ingyen**, csupán a be-
kötési táblába való beleillesztésért kérünk
14 krt darabonként. Tehát a 10 kötet
1 frt 40 kr. Ezen 10 kötet regény a
magyar és külföldi irodalom legnagyobb
íróink egy-egy remekműve.

A „TOLNAI VILÁG-LAPJA” 200.000
olvasóval dicsekedhetik, ami egyszerűen
páratlan a hirlapirodalomban.

Előfizetéseket elfogad a

Magy. Kereskedelmi Közlöny

Hírlap- és Könyvkiadó-Vállalata

Budapest, VII., Dohány-utca 16—18. sz.



GYÜJTŐKNEK!

Ha Ön Tolnai Világ-Lapjára 2 új előfizetőt beküld (tehát akik még nem voltak előfizetői a lapnak), előfizetési ár 4 frt helyett 3 frt, az itt felsorolt 6-féle ajándékból egyre számot tarthat, 4 előfizetés után 2 művet adunk, 6 előfizetés után 4 ajándékra tarthat jogot.

Miután megessék, hogy egyik vagy másik mű időközben kifogy, fentartjuk a jogot, hogy a hiányzó kötetet hasonló értékű más művel pótoljuk.

1-ső ajándék: „A diszbandérium felvonulása Ő felsége a király előtt“, album alaku diszmű, melynek bolti ára 5 frt.

2-ik ajándék: „A magyarok bejövetele“, Feszti Árpád világhírű körképe pompás diszkötésben mely 4 méterre kihuzható, bolti ára 10 frt.

3-ik ajándék: Egy kitűnő utazási mű, pompás diszkötésben.

4-ik ajándék: Irodalmi Almanach, diszkötésbe kötve, melynek bolti ára 3 frt.

5-ik ajándék: Egy diszkötésű kötet, melynek bolti ára 5 frt 50 kr. és ez a Tolnai Világ-Lapja 1902. félévről, 700 oldal terjedelemben, 500 kép, 400 elbeszélés stb. pompás diszkötésben. E műnél a bekötési táblába való beillesztésért 65 krt kérünk.

6-ik ajándék: Séta a világ körül, pompás diszkötés képekkel, 250 oldal terjedelemben, bolti ára 3 frt.

Fontos, hogy az előfizetések beküldése alkalmával az előfizető nevét és lakhelyét tisztán kiírja és Ön a gyűjtésért, melyik ajándékot akarja. A gyűjtő csak akkor kaphatja meg az ajándékműveket, ha a gyűjtött előfizetők már befizették az előfizetést. Minden előfizetőnek, aki az említett 4 frt helyett 3 frtért előfizet félévre, joga van 10 kötet regényre az előírt ráfizetéssel, ami 1 frt 40 kr.

Előfizetések a **Magy. Kereskedelmi Közlöny**-hez küldendők

Budapest, VII. Dohány-utca 16–18., ezelőtt Károly-körut 9. sz.

30 éve áll fenn a **Képes Családi Lapok** melyről bátran mondható, hogy a család oltárát képezi ezen pompás képes heti lap.

15 frt értékű könyvtárt ingyen ad.

Ha Ön előfizeti a **Képes Családi Lapokat**, ára egy fél-évre 3 frt, 10 kötet regényt kap teljesen ingyen, melynek bolti ára 15 frt. Ezen regények pompás diszkötésbe vannak kötve, s a világ legnevezetesebb írói működtek közre. A bekötési táblába való beillesztésért kötetenként 14 krajcárt számítunk fel, tehát 10 kötet után 1 frt 40 krt. E szerint, ha 4 frt 40 krt beküld félévre, előfizetett a **Képes Családi Lapokra** és megkapja a 10 pompás művet. — Egy negyedévre is előfizethet 1 frt 50 krajcárral, s ugyancsak megküldjük az előírt 1 frt 40 krajcár ráfizetéssel a 10 kötet művel, ha az utalványon, melyen a pénzt beküldi, kötelezi magát, hogy ezen negyedév lejáratá után még egy további negyedévre előfizet.

Képes Családi Lapok kiadóhivatala

.. Budapest, VII., Dohány-utca 16. sz. ..

Unatkozik nemde? Ne is tagadja, mert ha már a hirdetések olvasásánál tart, akkor már végig olvasta ezt a könyvet, mely Önnek bizonyára nagy szellemi élvezetet nyújtott, miért is hála fejében egy kérésünk volna, mely abból áll, hogy hozasson magának egy mutatóvényszámot az itt felsorolt 4-féle lapokból, melyet díjtalanul küldünk. Az egyik «**Tolnai Világ Lapja**» képes hetilap, mely hetenkint 200.000 ember kezén fordul meg s előfizetési ára $\frac{1}{4}$ évre 1 frt 50 kr. A másik a «**Képes Családi Lapok**», mely Magyarország legrégibb képes hetilapja. Több mint 30 éve áll fenn s a családok bibliája. Előfizetés $\frac{1}{4}$ évre 1 frt 50 kr. E lap kiadóhivatala: Budapest, VII., Dohány-utca 16. sz. 3-ik a Magyar Divat, mely minden asszonynak igazi lexikonját képezi, s ha csak egy évig járattja a Magyar Divatot, egy páratlan minta gazdasszony lesz belőle, mert nincs olyan ága a Háztartásnak, melylyel ez a lap ne foglalkozna. Igazi házikincstár, valóságos áldás. Előfizetés $\frac{1}{4}$ évre 1 frt 50 kr. Kiadóhivatalunk címe: Budapest, VII., Dohány-utca 18. Végül a 4-ik lap a „**Bazár**”. Ez a lap a divatlapok királya. Ezen lapnak huszonegyszeres várrónó előfizetője van és $\frac{1}{4}$ millió Részben fordul meg egy-egy száma. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én, ára $\frac{1}{4}$ évre 1 forint. — Ha nem akarja előfizetni a lapot, minden újságkihordónál megveheti 12 krajcárért.

„A Bazár kiadóhivatala”

Budapest, VII., Dohány-utca 16. szám alatt van,

A saját zsebének ellensége, ha nem kér egy árjegyzéket a Magyar Kereskedelmi Közlönytől, Budapest, Dohány-utca 16—18. sz., Magyarországon a legelső és legolcsóbb bevásárlási forrás ez a vállalat.

IFJUSÁGI IRATOK

10—12 éves fiuk számára. — Az árak mind frt. kr. értendők.

Királyi közjegyzői okirattal igazoljuk,
hogy az összes kiadványai a Magyar Kereskedelmi Közlöny
hírlap- és könyvkiadó-vállalatnak magyar gyártmányuak.

Gyémánt mesék. Elbeszéli: Gyula bácsi .. (Krudl Gyula). ..

Annyira meghatja és annyira szívhez szólóak, hogy a gyer-
mekbe ezen bájos mesék még felnőtt korában is nyomott



hagynak. Ezen pompás kötet tömérdek meséket foglal
magában és fényes diszkötésbe van bekötve, 15 cm. széles
és 22 cm. magas, szóval egy szép nagy könyv, 5 megle-
pően szép, 10 színben kréta papíron előállított műmellék-
letekkel, diszkötésben, védőtokkal ellátva, ára bérmentve
85 krajcár.

Megrendelési cím: Magyar Kereskedelmi Közlöny Budapest
VII., Dohány-utca 16. — 18. ezelőtt Károly-körut 9.

Ifjusági iratok.

10—12 éves leányok számára.

Az árak mind frt. kr. értendők.

A hazaért és szabadságért. Irta: Barna Jónás

Képek a kuruc és labanc világból. A Rákóczi időről egy oly könyvet adunk az ifjuság kezébe, mely közelebb hozza serdülő nemzedékünket a multhoz és a nemzethez, melynek jövő sorsa egy emberöltőn keresztül ennek kezébe lesz letéve. Ára diszkötésben, bérmentve ... 50 krajcár.

Tündér király fia, leánya.

Irta: Gyarmathy Zsigáné.

Ezen nagynevű magyar írónőtől most jelent meg egy könyv, telve bájosabbnál bájosabb mesékkel, melynek minden egyes meséje egy-egy műremek. Az 5 pompás, 10 színben előállított mellékletekkel, a könyv nagysága 15 cm. széles és 22 cm. magas. — Gyönyörű színes diszkötésben, védőtokkal ára bérmentve ... 85 krajcár.

TÜNDÉRORSZÁG. Irta: CSISZÉR-UGRÓCZY IDA.

Csillámka, egy boldog ország királynője és a három bűvös structójás. — Képekkel ellátta: SZÉCHY GYULA.

A tündérregék közül úgy emelkedik ki ez a kötet mint a gyémánt a föld egyéb köveiből. «Csillámka» nem köznapi mese jellegével bír, hanem tartalmánál ott találjuk a szerző nagyszerű gyermekismeretét, tudását, melylyel anélkül, hogy a gyermek fantáziáját tulcsigázná, olyat képes produkálni, hogy a kis olvasó, ha tündérrege keretében is, tanuljon jót, erkölcsöset. Ára színes borítéku keménykötésbe 1 frt 20 kr. helyett 75 krajcár bérmentve.



Kérje ingyen könyvjegyzékünket, ahol az ifjusági irodalom legjobb műveit a legolcsóbb árakon találja felsorolva.

Megrendelési cím: Magyar Kereskedelmi Közlöny Budapest, VII., Dohány-utca 16—18., ezelőtt Károly-körut 9.

Ifjúsági iratok.

12—14 éves fiuk számára.

Az árak mind frt. kr. értendők.

Magyar papirból készült, magyar nyomdában nyomtatott, magyar művészek által készültek a képek és magyar könyvkötő kötötte.

Diákhősök 48-ban.

Irta: FARKAS EMÖD.

Szabadságharci történetek a serdültebb ifjúság számára. 10 pompás képpel. Nemcsak érdekes és szépen megírt könyv a Diákhősök 1848-ban, hanem egyszersmind a leg-hazafiasabb és legtanulságosabb olvasmány, hol sorra, kizárólag olyan történetek vannak megírva, melyek tényleg megtörténtek és a fiatal olvasó szívében kiithatatlan nyomot hagynak. Ára pompás diszkötésben bérmentve 85 krajcár.

Egy rossz fiu története

Irta : Farkas Emőd.

A serdültebb ifjúság számára. Pazar humor vonul végig e munkán; a szellem valóságos tűzijátékában gyönyörködik az olvasó s annyi kacagtató jelenet követi egymást, hogy bátran mondhatjuk, alig találunk magyar könyvet, melyen jobban mulathat az ifju olvasó, mint a rossz fiu történetén. Ára pompás diszkötésben 10 darab műmelléklettel 85 krajcár bérmentve.



Kérje ingyen könyvjegyzékünket, ahol az ifjúsági irodalom legjobb műveit a legolcsóbb árakon találja felsorolva.

Megrendelési cím : Magyar Kereskedelmi Közlöny Budapest, VII., Dohány-utca 16—18., ezelőtt Károly-körút 9.

IFJUSÁGI IRATOK

12—14 éves fiuk számára. — Az árak mind frt. kr. értendők.

Magyar papírból készült, magyar nyomdában nyomtatott, magyar művészek által készültek a képek és magyar könyvkötő kötötte.

Két pajkos kalandjai. Irta : KÜRTHI EMIL.

Ki nem fogyó humor, érdekes kalandok és mulatságos epizódok halmaza ezen könyv elejétől végig. A szerző eltalálta, hogy az olvasó az érdekes elbeszélésekben kacagató vigsgát is találjon. Ára ezen többszínű diszkötésnek számos képpel, védőtokban ... 95 kr.

Tábori Róbert. Délibábok. Serdültebb magyar ifjuság számára. Mühlbeck K rajzaival. Kötve ... frt 1.25

Kályhafütőből Biboros.

Irta : Barna Jónás.

Elbeszélések a német-török pusztítások idejéből. Magyarország szomorú való története az 1470-től a mikor meghalt Mátyás király s vele lehanyatlott hazánk és nemzetünk szencsecsillaga. Ára csinos diszkötésben bérmentve ... 50 kr.

A szabadságharc hősregéi.

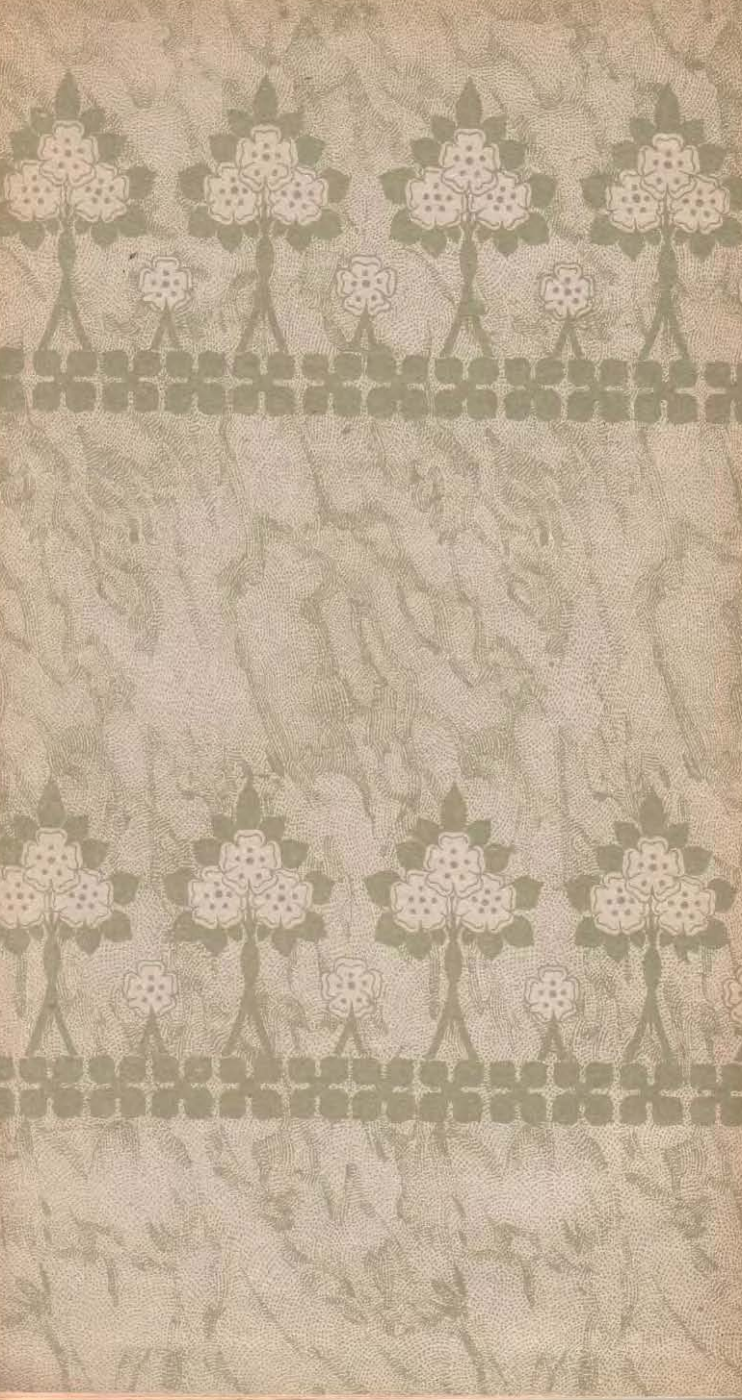
Irta : Barna Jónás.

A szerző szabadságharcunk dicső eseményeiről regél e könyvben gyermekeinknek s bizonynyal kedvelni fogják, mert minden egyes lapja nemzetünk hazafias erényeinek csodaszerű megnyilatkozására emlékeztet. Szent kötelességet teljesítünk, midőn oly könyvet adunk az ifjuság kezébe. Ára pompás diszkötésben, bérmentesen ... 50 kr.



Kérje ingyen könyvjegyzékünket, a hol az ifjusági irodalom legjobb műveit a legolcsóbb árakon találja felsorolva.

Megrendelési cím : Magyar Kereskedelmi Közlöny Budapest, VII., Dohány-utca 16., ezelőtt Károly-körut 9.





A "KÉPES CSALÁDI LAPOK"-nak most indult meg a 30-ik évfolyama. Ezen idő alatt egy millió előfizetője volt. Igazi háziközlés minden családnak ez a képes hetilap. Előfizetés 1/4 évre 1 forint 50 krajczár. Mutatóványt ingyen küld a Képes Családi Lapok kiadó-hivatala Budapest, Dohány-utca 18. szám.

Egy 30 koronás
ajándékot
teljesen ingyen

Lehet az egy millió-
vnyi léc a Magyar
Pórtól kiadalmi-
háló, Budapest VII,
Dohány-utca 16. sz.



© MAYER
Károlyi és Társai
BUDAPEST